

Arkiver og appraisal

- *EN UNDERSØGELSE AF KOMMUNALE ARKIVARERS OVERVEJELSER OM APPRAISAL*

Ditte Bieber Jensen | Kandidatspeciale i Informationsforvaltning, Historie |
Aalborg Universitet 2019

AALBORG UNIVERSITET

Abstract

This thesis examines the role of appraisal in a Danish municipal context. The aim of the thesis is to identify how appraisal is thought upon by selected municipal archivists and if the international and Danish theoretical views upon appraisal also applies to practice.

To understand appraisal in a theoretical context, the thesis examines the different international viewpoints on appraisal in a historiographical discussion and how, the concept of appraisal in archival theory has developed over time. The thesis finds that appraisal in a theoretical context has developed as the role of archives in society has changed and with the digitalization of the public administration. International appraisal theory has changed its focus from concentration primarily on the records of the public administration with theorists such as Jenkinson and Schellenberg, to, as Booms, Cook and Samuels advocates, taking the entire society into account and finally, to include the challenges of digitalization and the massive information-flows with the theories of Bearman, Duranti and Upward. The thesis finds that the Danish appraisal-theory is primarily rooted in practical concerns and little to no new theory on the subject has been developed in a Danish context. The appraisal-discussion in Denmark mostly centers around the national conservation strategy and as to which both Hansen and Paasch address their concerns about the Danish National Archives lack of theoretical foundation in their legislation and viewpoints on appraisal.

To examine the role of appraisal and approach to this in the municipal context, this thesis uses qualitative interviews as methodology to collect thoughts on the subject and to put practice into words. Archivists from different municipal archives has been selected, depending on their different roles and assignments in the archival structure. Therefore it must be taken into account, the fact that approach to appraisal differs as a result of their different roles and experiences.

The archive and the archivist's social and societal role becomes clear in their through their approach towards appraisal. In the international appraisal-theory, the archivist's role is shaped according to who and what purpose, the archivist is believed to be serving. Some focus on the administrative role, while others focus on archives as a legal and diverse representation of the entire society. Some theorists see the archivist as a passive custodian, while others see the archivist as a active records manager. The thesis also finds that this applies to the interviews, where the archivist's role is shaped by their actions and choices.

The thesis finds that the context and structure, within which the archivist work, is crucial to how the appraisal is applied in practice and how records are valued. Archives and archivists are actors in a larger entity, where the National Archives, the municipal records creators, records managers, interest organizations, users etc. all play a role in the appraisal-considerations.

Legislation on appraisal also plays a part in the archival appraisal because it sets the framework in which, appraisal-decisions are made. In Denmark, the National Archives formulate the legislation on appraisal in the municipal context and therefore the decisions made by the National Archives also have a huge impact on the municipal archivist's appraisal. The thesis finds that both the Danish National Archives and the municipal archives can benefit from a close corporation and exchange of knowledge in shaping the legislations on appraisal.

The thesis finds that archival appraisal, as any other part of the archival work, is grounded in resources and economics. With limited resources, prioritization is necessary and that means that the archivist will have to choose between "nice to have" and "need to have". Through the interviews it is apparent, that economics and resources play a part in any appraisal-decision.

The digitalization of the public administration has also affected the archivist's appraisal. As recognized in both theory and practice, the thesis finds that appraisal must take place in much earlier stages of the records' "life" than before – even before the record itself has been created. The digitalization and preserving of digital records demand constantly new criteria to appraisal and in relation to this, there are many challenges to be faced.

Lastly, the thesis finds that the relationship between theory and practice is in many ways closely connected. Even though the archivists in question may not know it, their appraisal-considerations are not far from those presented in the appraisal-theories. The thesis finds, that the interviewed archivists all share a similar pragmatic approach to appraisal, as that of the National Archives, with some degree of theoretical concerns. There are also some practical concerns, that the theory barely address, including limitations in economic matters and resources. Therefore, it can be argued, that both theory and practice could benefit from each other on the matter of appraisal.

Indhold

Indledning.....	6
Specialets relevans.....	7
Problemformulering	8
Afgrænsning	8
Den internationale forskning	10
De første tanker – The Dutch Manual og sir Hilary Jenkinson	11
Appraisal i den moderne administration - Philip C. Brooks, G. Philip Bauer og Theodore Roosevelt Schellenberg	14
Hans Booms, Terry Cook og Helen Samuels – Samfundet, makro-appraisal og documentation strategy..	17
Appraisal i en digital verden.....	21
Den danske forskning	25
Metodiske overvejelser.....	28
Analyseværktøjer og tematikker.....	28
Valget af arkiver	29
Aalborg Stadsarkiv	30
Randers Stadsarkiv	31
Brugen af interviews.....	31
Formål med interviews	33
Appraisal som værdisætning	33
Tilgang til appraisal.....	33
Principper og kriterier.....	35
Anvendelighed og forskning	35
Den administrative værdi.....	37
Kvalitetssikring.....	39
Digitale arkivalier – struktur, formater og søgbarhed	42
De strukturelle rammer	43
Den danske arkivstruktur.....	43
Forholdet til forvaltningen.....	44
Forholdet til Rigsarkivet og K-udvalget	49
Interesseforeninger og organisationer	51
Lovgivning	51
Lovgivningen i Danmark.....	51
Lovgivningens betydning for arbejdet med appraisal	53

Overvejelser om økonomi og ressourcer	56
Begrænsede ressourcers betydning for appraisal.....	57
Teknologi – muligheder og udfordringer	60
Digitaliseringen af den offentlige forvaltning	60
Hvordan påvirker digitaliseringen appraisal?.....	61
Diskussion	65
Appraisal hos de interviewede.....	65
Appraisal – teori og praksis?	67
Appraisal afhænger af øjnene der ser	69
Konklusion	73
Litteraturliste	75
Bøger og tidsskrifter:	75
Links:.....	76
Lovtekster, vedtægter og bekendtgørelser:.....	77
Rapporter:.....	78

Arkiver og appraisal

- *En undersøgelse af kommunale arkivarers overvejelser om appraisal*

Indledning

”Når en hvilken som helst offentlig eller privat instans er i aktion, bliver der produceret mening – mening, der efterlader sig spor, som vi har brug for af praktisk-administrative, juridiske, forskningsmæssige og identitetsfilosofiske grunde. Det er derfor, vi har arkiver.”¹

Arkiverne i Danmark er med til at sikre vores fælles hukommelse. Arkiverne sørger for, at materiale om menneskers og samfunds udvikling, liv og virke, bliver dokumenteret for eftertiden og står til rådighed for dem, som måtte drage nytte af det. Dette lyder umiddelbart ligetil, men grundlæggende er det et spørgsmål om, hvad der i så fald bliver *gemt* og som konsekvens heraf også, hvad der *glemt*. I denne forbindelse skal der træffes nogle valg, fordi det er ganske enkelt ikke muligt, at gemme alt. Her rejser spørgsmålet sig: *hvad skal så gemmes?* Dette spørgsmål er i sig selv svært, da der ikke er et umiddelbart, alment gyldigt svar eller facit. Men det er i kølvandet på dette spørgsmål, at appraisal som begreb er opstået. Appraisal er i en arkivfaglig forstand en måde både en teoretisk og metodisk tilgang til at tillægge arkivalier en bestemt værdi. Appraisal bliver beskrevet af *Society of American Archivists* således:

“In an archival context, appraisal is the process of determining whether records and other materials have permanent (archival) value. Appraisal may be done at the collection, creator, series, file, or item level. Appraisal can take place prior to donation and prior to physical transfer, at or after accessioning. The basis of appraisal decisions may include a number of factors, including the records' provenance and content, their authenticity and reliability, their order and completeness, their condition and costs to preserve them, and their intrinsic value. Appraisal often takes place within a larger institutional collecting policy and mission statement.”²

Når appraisal er værdisætning, må der i givet fald også være nogle kriterier, som denne vurdering kan tage udgangspunkt i. Værdisætningen og kriterierne for denne har været omdrejningspunktet for et utal af arkivteoretiske diskussioner i Danmark såvel som resten af verden. Alligevel er der ikke nogle fast rammer for, hvordan appraisal håndteres.

¹ Christensen, Liselotte J., *”Da Statens Arkiver blev effektive”*, i *Historisk Tidsskrift*, bind 111, hæfte 1, 2011, side 1

² Appraisal definition, <https://www2.archivists.org/glossary/terms/a/appraisal>

I Danmark står Rigsarkivet som den øverste instans og varetager den nationale appraisal-strategi, men under Rigsarkivet findes de såkaldte kommunale §7-arkiver³, der med udgangspunkt i Arkivloven, har ansvaret for de kommunale forvaltninger og borgenes materiale. Meget er blevet sagt, om Rigsarkivets tilgange til appraisal, men det når det kommer til de kommunale arkiver og ikke mindst de enkelte arkivarer, er forskningen overraskende tavs. Derfor kan en undersøgelse af udvalgte kommunale arkivarers overvejelser om appraisal være med til at bryde denne tavshed og kaste lys over, hvorvidt de tanker, der gør sig gældende i teorien og forskningen også er relevante i praksis.

Specialets relevans

Arkivaren bliver ofte forbundet med ord som ”*samler*” eller ”*vogter*” af historien eller kulturarven og de fleste har nok en forestilling om, at arkiver er depoter, hvor gamle bøger og tekster gemmes for tid og evighed. Som historiestuderende med en nogen kendskab til arkivfaget, vil jeg gerne gøre op med en sådan stereotyp, men alligevel er der noget om snakken: fordi arkivaren på mange måder *er* en samler, da der uden indsamling og bevaring, slet ikke ville være noget arkiv. Men indsamling og bevaring fordrer også spørgsmålet: hvad skal indsamles og bevares? Fordi det er ganske enkelt ikke muligt at indsamle og bevare alt. Dette er den hårde realitet, som kun er blevet tydeligere med digitaliseringens indtog. Dette speciale udspringer sig af en nysgerrighed over for, hvordan dette i det hele taget vurderes og hvilke overvejelser, som går forud for at vælge, hvad der bliver gemt – og glemt. Det, der bliver bevaret, er i sidste ende det, som udgør et arkiv. Arkivets rolle og arbejde er påvirket derfor konstant af disse valg og derfor er det måske i virkeligheden det mest relevante del af arkivarbejdet, at tage fat på. Men for at forstå disse valg, har det været nødvendigt, at kunne forstå dem i forhold til noget. I den internationale forskning tales der om *appraisal*, når der tales om vurderingen af, hvad der bevares samt, hvad der kasseres. Appraisal er på mange måder tilsvarende til den danske bevarings- og kassationsdebat, men der findes alligevel ingen konkret oversættelse til den danske arkivteori. Appraisal har været en del af arkivfaget i hele fagets eksistens, men det er først inden for de sidste 150 år, at begrebet er blevet taget op i den internationale forskning. Arkivaren kan tilskrive arkivalier en værdi ud fra bestemte faktorer og kriterier. Appraisal er på mange måder et komplekst begreb, som bliver brugt i mange forskellige sammenhænge og som er blevet beskrevet på et utal af forskellige måder. Den definition af appraisal, som præsenteret i opslagsværket, er relativt

³ Her henvises der til kommunale arkivers hjemmel i Arkivlovens §7, som sætter rammerne for arkivets arbejde og ansvarsområder i forhold til den kommunale forvaltning.

bred, men beskriver overordnet set hvad begrebet betyder, i hvilke sammenhænge det bruges og hvilke faktorer der kan være afgørende i brugen af appraisal.

Specialet er endvidere relevant, fordi det fokuserer på appraisal på et kommunalt niveau og trækker fokus helt ned til den enkelte arkivars tilgang til appraisal. I Danmark har debatten primært centreret sig som den nationale appraisal-strategi og derfor vil dette speciale kunne give et indblik i, hvordan appraisal kan finde sted i praksis gennem interviews af udvalgte arkivarer, som på hver deres måde kan bidrage med et indgående og nuanceret billede på appraisal.

Appraisal-teori er formentlig det mest veldiskuterede emne inden for arkivfaget og derfor er det også helt oplagt, at diskutere, hvorvidt der er en relation mellem den teori, som blevet diskuteret i så høj grad og den praksis og de overvejelser, som fremgår af specialets interviewundersøgelse. Giver teorien i det hele taget mening i praksis og kan der givetvis trækkes på ligheder mellem teori til praksis? Og hvad adskiller teori og praksis sig fra hinanden? Sådanne spørgsmål, med afsæt i både teori og praksis, kan være med til at give et mere nuanceret billede af appraisal som helhed

Problemformulering

”Hvilke overvejelser gøres der om appraisal hos udvalgte kommunale arkivarer, og hvordan står disse overvejelser i relation til de teoretiske diskussioner om appraisal?”

Afgrænsning

Først og fremmest tager specialet udgangspunkt i arkiver i en dansk kontekst, men med perspektivering en bredere, international teoretisk diskussion. Dette betyder i praksis, at selve specialets undersøgelse vil tage udgangspunkt i danske arkiver, men det teoretiske fundament bygger på teorier fra arkivfaget verden over.

Specialet er afgrænset til at fokusere på de kommunale §7-arkiver. I dette ligger der, at de kommunale §7-arkiver er underlagt Rigsarkivet og Arkivloven, som sætter de overordnede rammer for, arkivernes arbejde og dermed også for appraisal⁴. Netop valget af kommunale arkiver skyldes, at der i den danske bevarings- og kassationsdebat i høj grad har været fokus på appraisal (eller bevaring og kassation) på et nationalt niveau med et særligt fokus på Rigsarkivet, hvor der til gengæld er skrevet ganske lidt om appraisal på et kommunalt niveau. Men da der givetvis hverken er tid eller ressourcer til at undersøge appraisal hos alle kommunale §7-arkiver i Danmark, er specialet afgrænset yderligere til at fokusere på udvalgte arkivarers tilgange til appraisal. I denne forbindelse er det desuden vigtigt at

⁴ Arkivlovens §7

slå fast, at ”tilgang” menes i den bredest forstand og derfor både kan forstås som praktiske og teoretiske tilgange til appraisal. Når der kun er tale om udvalgte arkivarer betyder det også, at specialet ikke kan tjene som et overordnet og repræsentativt billede på appraisal på alle kommunale arkiver. Dog kan der med afsæt i kvalitative interviews, laves en langt mere dybdegående analyse af den enkelte arkivars besvarelser.

Da appraisal er et særdeles bredt begreb, som hænger sammen med alle dele af arkivarens arbejde har jeg valgt at afgrænse mig til en række ”tematikker”, som blandt andet udspringer sig af forskningen på emnet:

De kommunale §7-arkiver har en særlig rolle i arkivverdenen. De har, modsat de private arkiver, et administrativt ansvar, som beror på et samarbejde mellem de offentlige myndigheder og de offentlige arkiver og bevaring af de offentlige myndigheders arkivalier. Selve strukturen i dette samarbejde og i samarbejdet på tværs af arkiver, har en stor betydning for bevaring såvel som kassation. Det er afgørende, at der er et tæt samarbejde mellem disse og en fælles konsensus om, hvad der bevares og hvorfor. Hvis dette ikke er tilfældet, er der risiko for, at vigtigt materiale kan gå tabt.

Arkivloven samt de øvrige lovgivninger, som har betydning for §7-arkiverne og myndighederne, spiller også en rolle i forhold til appraisal. Det er basalt set lovgivningen der dikterer, hvad der skal bevares og hvad der skal kasseres. I Rigsarkivets bekendtgørelser er der oplyst, hvad der skal bevares og hvad der skal kasseres. Konstruktionen af en sådan lovgivning har derfor en altafgørende magt over arkivets arbejde og hvad der i sidste ende bliver bevaret på arkivernes magasiner og elektroniske databaser.

Man kommer ikke udenom, at økonomi og ressourcer spiller en helt særlig rolle i denne diskussion. Økonomien dikterer bl.a. hvor mange arkivarer der ansættes til arbejdet, tidsforbruget i forbindelse med bevaring og kassation, hvor meget analogt og digitalt materiale der kan bevares og så videre. Der ville formentlig slet ikke være nogen bevaring, hvis ikke der var sat penge af til det. Økonomien giver derfor både muligheder og begrænsninger for arkiverne.

Arkivets rolle i samfundet er også afgørende for arkivets appraisal og omvendt. §7-arkiverne har allerede administrativ rolle, i form af sit ansvar over for forvaltningen jævnfør Arkivloven, men kan også besidde rollen som kulturarvsinstitution med fokus på den kommunale og lokal historie. I kraft af disse roller besidder §7-arkiverne også en stor magtposition. I forhold til appraisal er dette grundlæggende magten til at vælge, hvad der huskes og hvad der bliver glemt.

Endeligt kommer den teknologiske udvikling og overgangen til det papirløse samfund, som skaber nye problemer for appraisal. Mange af de metoder og vurderingskriterier, som kunne bruges på papirarkivalier, giver ikke nødvendigvis mening på elektroniske arkivalier. Her skal der helt nye metoder til for at vurdere, hvad der kan og skal bevares. Dette er helt centralt i debatten i dag, i en tid, hvor der formentlig ikke bliver produceret mere papirmateriale om 10-15 år. Der skal handles hurtigt, hvis fremtidens elektroniske materiale skal bevares, da det er afgørende at materialet skabes i og under omstændigheder der gør, at disse også er brugbare og tilgængelige med fremtidens teknologi.

Det er dog vigtigt at påpege, at disse tematikker hænger nøje sammen og vil derfor også overlappe hinanden på mange områder.

Endeligt tager specialet både udgangspunkt i konventionelle papirarkivalier, men også digitalt skabt materiale. Dette skyldes, at overgangen fra papir til digitalt materiale har haft stor betydning for måden hvorpå, appraisal anskues og hvilke faktorer, som spiller ind. Overgangen fra papir til digitalt materiale kan give bedre forståelse for arkivets rolle, omlægning af informationshåndteringspraksisser og ikke mindst udviklingen af appraisal.

Den internationale forskning

Appraisal udspringer sig, som nævnt, af den internationale arkivforskning. Appraisal har afgørende betydning for hele arkivarens arbejde. Appraisal kan finde sted allerede *før* det, der skal vurderes, overhovedet bliver skabt. Dette kan være gennem udvikling af strategier for, *hvad* eller *hvem*, der skal vurderes, *hvordan* eller ud fra hvilke principper, dette skal vurderes samt *hvorfor*, dette skal vurderes. Appraisal kan finde sted i forbindelse med arkivets indsamlingsstrategi ved at sætte nogle mål og rammer for det, der skal indsamles og bevares. Når administrative myndigheder eller private afleverer materiale til arkivet, skal der vurderes, hvorvidt alt materialet eller blot dele af det bevares. Selv år materialet er blevet vurderet bevaringsværdigt og blevet en del af arkivets samlinger, kan dette senere blive taget op til genovervejelse, hvis, der er knappe ressourcer eller hvis, det ikke længere giver mening, at bevare materialet. Appraisal indgår også i måden hvorpå, der arbejdes med digitalt skabt materiale. For at sikre, at det digitale materiale er tilgængeligt med fremtidens teknologi, er det vigtigt, at formatet og systemet bag fra start er designet med tanke på langtidsbevaring. Listen kunne fortsættes, men pointen er, at appraisal altså har en afgørende betydning og derfor er det blevet grundlag for mange arkivdiskussioner verden over.

I den internationale forskning er appraisal blevet vendt og drejet, men alligevel er der langt fra enighed om, hvad begrebet kan, hvordan det bruges eller hvordan det bør bruges. En del af forskningen fokuserer grundlæggende på, hvilke faktorer, der har betydning for, om noget er bevarings værdigt eller ej. Man har så og sige forsøgt at måle og veje arkivalier ud fra bestemte mål/krav. Disse krav kunne være udarbejdet med henblik på de økonomiske eller lovmæssige rammer. Andre har set på arkivarens rolle i appraisal, altså hvorvidt appraisal overhovedet er arkivarens ansvar, hvordan appraisal påvirker de strukturelle rammer mellem arkiv og forvaltning, eller den sociale betydning appraisal får for arkivet og dets samfundsrolle. Endeligt bliver det også i stigende grad diskuteret, hvilken betydning teknologien har for appraisal og hvilke udfordringer, der er forbundet med dette.

De første tanker – The Dutch Manual og sir Hilary Jenkinson

De første generelle principper for arkivadministration opstod i 1898 med ”*Manual for the Arrangement and Description of Archives*” eller ”*The Dutch Manual*”. Manualen var udarbejdet af den hollandske trio bestående af Samuel Muller, Johan Feith og Robert Fruin. De var alle en del af den hollandske association af arkivarer, der samarbejdede med de hollandske statsarkiver. Manualen var i sin helhed 100 principper eller ”regler” for arbejdet med arkivsamlinger, herunder både synet på arkivsamlinger og håndteringen af disse. Manualen har haft enorm indflydelse på europæisk- og vestlig arkivteori og metodiske overvejelser. Dette skyldes særligt, at manualen lagde vægt det, som vi kender som *proveniensprincippet*. Proveniensprincippet havde oprindeligt rødder i Frankrig, hvor princippet i 1841 blev indført i de fleste arkivforvaltninger. Proveniensprincippet er en måde, at ordne arkivsamlinger, der respekterer arkivsamlingens oprindelige orden og struktur fra arkivskaberen: ”*The arrangement of such archives “must be based on the original organization of the archival collection, which in the main corresponds to the organization of the administrative body that produced it.”*”⁵ Proveniensprincippet er betragtet i Danmark som resten af Vesten som en selvfølgelighed til orden af arkiver. Det bruges blandt andet på de kommunale arkiver, hvor arkivalierne registreres efter det system, som den afleverende myndighed har bygget arkivet op efter. Den forskningsmæssige og teoretiske værdi i den hollandske manual ligger derfor også i dens vægtning af proveniensprincippet.

Udover proveniensprincippet spiller de strukturelle rammer også en betydning her. Den hollandske manual bygger på forfatterens egne erfaringer med datidens arkivsamlinger, som rummede enkelte

⁵ Cook, Terry, ”*What is Past is Prologue*”, i *Archivaria* 43, spring, 1997, side 21

middelalderlige arkivalier og dokumenter, der i forvejen eksisterede velorganiserede samlinger og kom fra stabile og forudsigelige administrationer. Manualen var forankret i en tid, hvor administrationen var mere eller mindre uforanderlig og fokus var på tidligere administrationers arkivalier, altså arkivsamlinger, som allerede var komplette, afsluttede og ude af administrativ brug. Desuden talte manualen om arkivfonde og ikke arkivalier som enkelte dokumenter, hvilket gjorde, at principperne kun skulle bruges på større dokumentsamlinger. Det ses her, at de strukturelle rammer i høj grad er præget af den historiske kontekst og synet på arkivalierne og håndteringen af disse, var derefter. I takt med, at administrationen over tid er vokset betragteligt siden slutningen af 1800-tallet og der er en langt mere dynamisk struktur, har det udfordret manualens anvendelighed på f.eks. et kommunalt niveau i dag. Cook påpeger blandt andet, at manualen ikke ville kunne fungere i praksis på en moderne, dynamisk og ikke mindst digital administration. Der er i stedet behov for "*A detailed understanding of rapidly changing administrative structures, functions, and work activities is central to modern appraisal...*"⁶. Manualen forudsætter, at der er en forholdsvis inddelt struktur i administrationen, men kommunale administrationer er i dag langt mere kompleks end den var på tidspunktet for manualen og introduktionen af moderne teknologi i computere og internet har gjort overgangene mellem forskellige administrationer mere flydende og "*This close relationship no longer holds true in modern organizations where numerous record-keeping systems in several media in many sub-offices no longer closely correspond to the internal structural organization or to the multiple functions of the creating administration.*"⁷ En anden vigtig pointe er, at manualen ganske enkelt ikke tog højde for appraisal, da der var konsensus om, at arkivskaberen selv stod for dette og arkivaren derfor kun skulle tage højde for selve bevaringen. På trods af, at manualen er svær at adoptere i en moderne kontekst, kan den netop stadig bruges til at pointere, hvordan arkivadministration er blevet langt mere kompliceret i dag og information ikke kommer i komplette, afsluttede pakker, som blot skal bevares. Der skal tages stilling til både strukturen af materialet, arkivskaberen og der skal sorteres i de store mængder materiale, før det kan bevares.

Som sagt fik den hollandske manual stadig stor betydning for arkivteorien og blev en inspiration for mange senere teoretikere. En af disse var Sir Hilary Jenkinson (1882-1961), som var arkivar hos Public Record Office i Storbritannien. Jenkinson udgav i 1922 en manual i arkivadministration, som blandt andet omfattede retningslinjer og perspektiver på appraisal på arkiverne. Jenkinson var en af de første til at rent faktisk at tage spørgsmålet om arkivernes udvælgelsesstrategier op, og der blev i

⁶ Cook, side 22

⁷ Cook, side 22

denne forbindelse også mange tilhængere af Jenkinsons teorier. Den mest centrale pointe i Jenkinsons tanker om appraisal var: ”...*that archivists should avoid imposing his/hers bias on the records. The records administrator should, instead, dispose of unneeded records before transfer to the archives.*”⁸ Ud fra denne tilgang, som i den hollandske manual, blev det således ikke arkivarens ansvar, men arkivskaberens, som med sit indgående kendskab til samlingen kunne udvælge, hvad der skulle bevares. Bevaringen blev således også præget af arkivskaberens egne interesser, hvilket senere er blevet kritiseret i arkivforskningen, da arkivsamlinger på denne måde kunne risikere at blive påvirket af politiske og administrative interesser. Jenkinsons holdninger til appraisal var forankrede i Jenkinsons praktiske erfaringer som arkivar: arkivaren ville aldrig kunne opnå samme indgående viden i samlingerne på samme måde som arkivskaberens og ville derfor kunne træffe forkerte valg om, hvad der skulle bevares. Et andet af Jenkinsons argumenter var, at appraisal ville tage fokus væk fra arkivarens hovedopgave, nemlig selve bevaringen af arkiverne.⁹ Arkivarens rolle skulle være upartisk og uselvsk med formålet, at bevare og værne om viden for eftertiden: “*His Creed, the Sanctity of Evidence; his Task, the Conservation of every Scrap of Evidence attaching to the Documents committed to his charge; his Aim, to provide, without prejudice or afterthought, for all who wish to know the Means of Knowledge.*”¹⁰ Idéen om et uselvsk og upartisk arkiv umiddelbart lyder ideelt, men som Jenkinson også er blevet kritiseret for i eftertiden¹¹, er den langt fra uproblematisk: “*At its most extreme, Jenkinson's approach would allow the archival legacy to be perverted by administrative whim or state ideology... and archival records attained value solely by the degree to which they reflected the 'official' view of history.*”¹² Endvidere, som Jenkinson også selv erkendte, blev hans idéer yderligere problematiseret med introduktionen af moderne teknologi og de voksende arkiver, som uoverskueliggjorde arbejdet for administrationen og kvaliteten og brugbarheden af, hvad der blev bevaret, var langt fra garanteret.¹³ Denne passive tilgang, som Jenkinson var tilhænger af, kan dog bruges til at sige noget om arkivarens rolle og forhold til administrationen, samt fungere som et eksempel på, hvordan teknologien har haft indvirkning arkivarens arbejde og står i strid med Jenkinsons idéer. Som det vil blive præsenteret senere gør

⁸ Jimerson, Randall C., “Archives and manuscripts – Deciding what to save”, OCLC Systems & Services; 0, 2003; 19, 4; Social Science Premium Collection, side 136

⁹ Craig, Barbera, “Archival Appraisal – Theory and Practice”, K. G. Saur Verlag GmbH, München, 2004, 1. Udgave, 1. Oplag, side 62

¹⁰ Jenkinson, Hilary, “The English Archivist – A new profession”, i Ellis og Walne, 1980, side 258-259

¹¹ Arkivaren Gerald Ham kritiserede også Jenkinson: “Allowing the creator to designate what should be the archival record solves the problem of complexity, impermanence, and volume of contemporary records by ignoring them.” i Gerald Ham “Selecting and Appraising Archives and Manuscripts”, Chicago, 1993, side 9

¹² Cook, side 24

¹³ Craig, side 62-63

teknologien, i form af digitalt skabte arkivalier, det afgørende, at arkivaren griber ind *før* materialet er ude af drift og gerne inden det overhovedet skabes for at sikre langtidsbevaringen. Dette udfordrer Jenkinsons "passive" arkiv og har også gjort, at Jenkinsons holdninger mindre relevante i takt med, at samfundet i stadig stigende grad digitaliseres.

Som en opsamling på de første appraisal-diskussioner og teorier kan det siges, at hele pointen lå i, at appraisal netop ikke var arkivarens opgave, men arkivskaberens. En sådan strategi fungerede godt, i den historiske og strukturelle kontekst, som den eksisterede i, men kom ville komme til kort i en mere dynamisk og ikke mindst digitaliseret kontekst.

[Appraisal i den moderne administration - Philip C. Brooks, G. Philip Bauer og Theodore Roosevelt Schellenberg](#)

Den tidlige forskning omhandlende appraisal tog primært afsæt i, at alt hvad der blev appraisal *ikke* var arkivarens opgave, men administrationen, hvilket derfor også betød, at der reelt set ikke blev talt meget om appraisal. Når appraisal alligevel ikke lå i arkivarens hænder, blev der ikke taget meget stilling til, hvordan appraisal blev brugt og hvilke faktorer, der spillede ind.

I USA havde appraisal, som i Storbritannien, været en metode med henblik på at kassere arkivalier, men i 1940 afviste den amerikanske arkivar og grundlægger af Society of American Archivists, Philip C. Brooks, denne tilgang. I artiklen "*The Selection of Records for Preservation*" fremlagde Brooks to vigtige pointer: behovet for at kasseres duplikater og vigtigheden af, at definere hvad der er permanente bevaringsværdier ved arkivalier. I den forbindelse fremlagde Brooks tre kriterier til at bestemme den permanente bevaringsværdi var: 1. den værdi, som arkivalier gives af deres skabende institution, 2. brugen af disse arkivalier i et administrativ historisk henseende for den skabende institution og 3. den historiske værdi af arkivalierne til forskning.¹⁴ Få år senere, i 1946, byggede arkivar G. Philip Bauer videre på Brooks' kriterier og tilføjede, at arkivaliernes brugsværdi og bekostningerne i forbindelse med erhvervelsen og bevaringen af arkivalierne også var centrale kriterier. Bauer påviste, at der var forskellige typer af brug, herunder den administrative brug, brug i retslige anliggender og forskningsmæssig brug. I den forbindelse fremlagde han også kriterier for brugbarheden, som indebar: "*1. the characteristics and quantitative importance of the information found in the documents, 2. the relevance of their arrangement and 3. the density and the qualitative importance of the contents.*"¹⁵

¹⁴ Couture, side 93

¹⁵ Couture, side 94

Grundlaget for overhovedet at tale om appraisal-kriterier var de nye tanker om, at appraisal ikke længere var uden for arkivarens arbejdsområder. I USA skete denne ganske fundamentale ændring i arkivarens selvopfattelse i lyset af, at der med bl.a. New Deal-reformen i 1930'erne og anden verdenskrig, var blevet en overflod af administrativt materiale og der blev derfor hårdt brug for nye tilgange til håndteringen af de enorme statsarkiver. Arkivar Margaret Cross Norton proklamerede i 1944, at *"it is obviously no longer possible for any agency to preserve all records which result from its activities. The emphasis of archives work, has shifted from preservation of records to selection of records for preservation."*¹⁶ Brook pointerede også problematikken ved at overlade appraisal til administrationen, da *"too many records would be badly handled and even lost before archivists took custody of them."*¹⁷ Selvom man var bevidst om dette problem og forsøgte, at opstille kriterier for appraisal (Brooks og Bauer), skete der først for alvor et gennembrud, som fik afgørende betydning for den senere arkivforskning, i 1960'erne med arkivaren Theodore Roosevelt Schellenberg (1903-1970) fra the National Archives, som blev kendt som faderen bag appraisal teori i USA.¹⁸

Med værket *Moderne Archives. Principles and Techniques and Managment of Archives*, som byggede videre på tankerne hos Brooks og Bauer, stod Schellenberg bag nogle nye retningslinjer for, hvordan arkivalier skulle vurderes. I værket fremlagde Schellenberg, hvad der beskrives som primære og sekundære værdier. Arkivaliers primære værdier var, at disse reflekterede vigtigheden og brugen af disse i administrative sammenhænge. De sekundære værdier omfattede, hvorvidt arkivalierne kunne bruges i en forskningsmæssig sammenhæng af andre fagfolk bl.a. historikere, slægtshistorikere og andre interesserede. De sekundære værdier kunne endvidere inddeles i to kategorier, herunder bevismæssige, hvor arkivalierne fungerede som vidnesbyrd for en organisation og dennes funktion, politikker osv., og informative værdier, hvor arkivalierne fungerede som dokumentation for historiske-og samfundsmæssige informationer.¹⁹ Det er dog vigtigt at påpege, at Schellenbergs kategorier på ingen måde udelukkede hinanden og arkivalier kunne dermed godt besidde mere end en slags værdi. Det var særligt de sekundære værdier som var væsentlige på arkivet, da disse var centrale for at fremtidige brugere kunne benytte sig af materialet. Her er konteksten heller ikke uvæsentlig, da Schellenbergs generation faldt sammen med professionaliseringen af akademisk

¹⁶ Cook, side 26

¹⁷ Cook, side 26

¹⁸ Cook, side 27

¹⁹ Jimerson, side 136

historie på universiteterne, og derfor var der for Schellenberg også en tæt forbindelse mellem arkivarer og historikere, samt arkivaliers sekundære værdie og historiske tendenser.²⁰

Schellenberg kædede arkivarens arbejde sammen med andre professioner inden for administrationen, arkivets brugere (historikere og andre fagfolk), samt det brede samfund: *"Much praise is due to Schellenberg. Unlike Jenkinson, he anticipated the future rather than defended the past, and he joined management techniques to historical scholarship in archives. Despite working with federal government records and within huge national bureaucracy, he also saw the need for archivists to be linked with broader cultural issues and allied information professions."*²¹

Blandt Schellenberg og hans amerikanske kollegaer var der en stigende bekymring for, at arkivalier skulle gå tabt, hvis de blev overladt i hænderne på myndighederne indtil arkivaren efter mange år kunne få adgang til dem. Dette betød, at der i USA blev udviklet den såkaldte Life Cycle-teori, som inddelte arkivalier i forskellige stadier af deres "liv" med dertilhørende roller. Den første fase af arkivaliernes liv, er deres skabelse og operationelle brug, hvorefter de i den anden fase blev bevaret i arkivdepoter uden megen brug for så til sidst at gå ud af administrativ brug og blive kasseret eller bevaret efter udvælgelse af arkivaren. Arkivarens rolle fik derfor først betydning, når arkivalierne var ude af administrativ brug.

På mange måder var Schellenbergs teorier tilegnet det "moderne" informationssamfund, som en måde at navigere i de voksende mængder af informationer og dynamiske administrationer. Modsat Jenkinson, etablerede Schellenberg også appraisal som en af arkivarens kerneopgaver: *"The National Archives and Schellenberg were also interested in an independent role of their institution and saw in appraisal the means by which the archives could establish its credibility as a useful department of government."*²² Schellenbergs tanker og udvælgelseskriterier gjorde, at arkivaren fik en mere fremtrædende og aktiv rolle i udvælgelsen af bevaringsværdigt materiale.

Konteksten eller de strukturelle rammer, inden for hvilke, disse teorier er opstået, er heller ikke uvæsentlige til forståelsen for, hvordan synet på appraisal havde ændret sig. Den hollandske manual og Jenkinson's teorier var opstået i en tid, hvor administrationen stadig var forholdsvis lille og mængden af administrativt materiale begrænsede sig til få middelalderlige dokumenter og ganske lidt administrativt materiale. Der var ganske enkelt ikke behov for at kassere eller destruere materiale. I

²⁰ Cook, side 29

²¹ Cook, side 29

²² Craig, side 66

USA blev appraisal-tilgangene til, i lyset af anden verdenskrig og den voksende offentlige sektor, hvilket bevirkede, at det ikke længere var muligt at gemme alt. Brooks, Bauer og Schellenberg var nødt til at opstille måder hvorpå, der kunne tages stilling til, hvad der blev gemt – og *hvad der blev glemt*. Ved at opstille nogle krav og kriterier til arkivalierne, kunne arkivet fortsat navigere i de voldsomme informationsstrømme og komplekse administrationer. Disse kriterier ville altid bygge på interesser og derfor aldrig være fuldstændig objektive. Dette fik samtidig også konsekvenser for arkivets og arkivarens sociale og samfundsmæssige rolle, som fordrede, at arkivaren skulle spille en langt mere aktiv rolle i samfundet og i tæt samarbejde med administrationen og brugeren.

Hans Booms, Terry Cook og Helen Samuels – Samfundet, makro-appraisal og documentation strategy

I den klassiske arkivteori omkring appraisal var staten og den offentlige administrations arkivmateriale altid omdrejningspunktet i diskussionen. Denne tilgang blev dog udfordret af den tyske arkivar Hans Booms, der med artiklen ”*Society and the Formation of a Documentary Heritage: Issues in the Appraisal of Archival Sources*” fra 1972, kom til at have stor indflydelse på de senere amerikanske og canadiske tilgange til appraisal.²³

Den tyske appraisal-tilgang havde på samme måde som den øvrige vestlige arkivteori fokus på staten og administrationen og det var særligt arkivskaberens og dennes hierarkiske position i administrationen, som gjorde deres arkivalier bevaringsværdige eller ej. Karl Otto Müller (1884-1960) fremlagde i 1936, at der var flere forskellige niveauer af administration herunder centrale, mellem- og lokaladministrationer. Disse skulle vurderes efter en hierarkisk opdeling, således at de centrale og mellemliggende administrationer havde størst værdi.²⁴ Tanken om arkivskaberens hierarkiske position som afgørende for appraisal blev delt af mange tyske arkivarer, herunder Meisner, Sante og Rhor.²⁵ Denne tilgang var midlertidig ikke delt af Booms: ”*Archives must undertake to document all of society. Boom’s theory differed considerably from the elitist approach that focuses on the position within the hierarchy of the records creator. Booms was convinced that appraisal was the archivist’s highest function.*”²⁶ Som det var tilfældet med den traditionelle arkivtilgang, ifølge Booms, blev statens egne ideologiske værdier presset ned over arbejdet og værdisætningen af arkivalier.

²³ Couture, side 89

²⁴ Couture, side 86-87

²⁵ Couture, side 87

²⁶ Couture, side 89-90

Appraisal skal altså i følge Booms vurderes ud fra processer og begivenheder i *hele* samfundet: ”Spørgsmålet er, ifølge Booms, hvordan arkivaren kan vurdere informationers værdi og træffe afgørelse om bevaring, uden bevidst eller ubevidst at viderebringe den herskende ideologi i samfundet og de dertil knyttede værdier. Booms mener, at for at komme udover denne subjektive og i hans øje utilstrækkelige metode, må arkivaren undersøge de faktiske empiriske forhold i den sociale proces.”²⁷ Arkivarens rolle i appraisal, påpeger Booms, skulle være gennemskuelig og arkivaren skulle tage ansvar for sine valg og ”...an archivist can no longer be that intuitive professional, the one that is ”something of an artist... equipped with... passion and an intuitive passaiion.”²⁸ Med sidstnævnte menes der, at arkivarer ofte byggedes appraisal op omkring egen viden, erfaringer, intuition eller *fingerspitzengefühl*.²⁹ Desuden afviste Booms proveniens som metode, da den byggede på princippet om, at statens og administrationens arkivalier var de bedste, da de netop kom fra herfra. Proveniens betød også i praksis, at ansvaret blev taget væk fra arkivaren og staten blev det absolutte værdikriterium.³⁰

I praksis skulle appraisal finde sted på baggrund af grundige og repræsentative undersøgelser af samfundet som helhed: ”In 1991 Booms asserted that society’s values were best identified not directly by research into societal dynamics and public opinion, as he has earlier advocated, but indirectly through research into the functions of those key records creators designated by society to realize its needs and wishes.”³¹ Appraisal måtte derfor ikke forhastes og skulle bygge på megen viden om administrationen og samfundet omkring den.

Booms tanker med fokus på samfundet fik som sagt stor indflydelse på den senere arkivteori både i Canada og USA. I Canada blev der også taget udgangspunkt i en social betydning med fokus på konteksten, under hvilken, arkivalier er blevet til: ”In this Canadian approach, the older archival focus on the subject content of records, and on having that content directly reflect public opinion or users’ needs or historical trends, has been replaced by a new focus on the larger or “macro” context of the records, as revealed through their creator’s functions, programmes, activities, and transactions, that is, through the context and process of the records’ own creation.”³²

²⁷ Paasch, Marianne, “Gemt eller glemt?”, ph.d. afhandling, Aalborg Universitet, 2018, side 46

²⁸ Couture, side 90

²⁹ Paasch, side 46

³⁰ Paasch, side 46

³¹ Cook, side 30

³² Cook, side 31

Den canadiske arkivar Terry Cook (1947-2014) var faderen bag macro-appraisal. I praksis går macro-appraisal ud på, at arkiverne vurderer arkivskaberens funktion og rolle ud fra appraisal-principper før der overhovedet tages stilling til organisationens arkivalier. Der er derfor ikke længere fokus på, selve arkivalierne herunder arkivaliernes forskningsværdier, informationsværdier eller andre kriterier, men i stedet selve skaberen af arkivalierne. I administrative sammenhænge kan dette være den offentlige sektor eller en organisation, hvor det her bliver relevant at undersøge organisationens struktur, funktion, arkiveringsstrukturer og organisatoriske struktur.³³ Hvis arkivskaberen møder appraisal-kriterierne, kan fokus herefter igen skifte til en vurdering af arkivaliernes bevaringsværdighed. Ud fra denne strategi kan der dannes et overblik over de forskellige administrative organer og prioriteres hvilke, der er mest bevaringsværdige. Men det var ikke blot administrationen, som var i fokus i macro-appraisal: *"Ifølge Cook lægger macroappraisal stor vægt på individers (borgere, klienter, grupper, virksomheder og foreninger) interaktion med det offentliges funktioner og strukturer, programmer og aktiviteter. Borgerne har i varierende grad mulighed for at påvirke offentlige institutioners virke og kan ved at udfordre dem være med til at ændre programmer og aktiviteter (funktioner) og dermed, ifølge Cook, være en refleksion af de værdier som samfundet vægter højt."*³⁴ Med macro-appraisal laves der således, ligesom hos Booms, en funktionel analyse til af konteksten og strukturerne, samt administrationens funktioner og interaktioner med borgerne og det øvrige samfund.

I USA kunne der spores samme tendenser. Fokus flyttede sig her også fra ikke blot at fokusere staten, men samfundet og en analytisk tilgang opstod også her: *Documentation Strategy*. Denne strategi blev udviklet af Helen W. Samuels (1943-), der fra 1977 var Institute Archivist og Head of Special Collections ved MIT og en af de mest velkendte bidragsydere til arkivforskningen inden for appraisal. Med artiklen *"Who Controls the Past"* fra 1986, introducerede Samuels nye perspektiver og idéer til appraisal. I artiklen påpeger Samuels, da i samfundet i dag produceres så meget information, men det er kun en lille del, der kan blive gemt: *"The changing structures of modern institutions and the use of sophisticated technologies have altered the nature of records, and only a small portion can be kept."*³⁵ I den tidligere forskning på emnet har det været forsøgt, at lave strategier der analyserede de enkelte administrative institutioner som et led i appraisal. Men som Samuels påpeger, er de administrative organer i konstant udvikling og derfor ville det være utilstrækkeligt at analysere hvert

³³ Couture, side 98

³⁴ Paasch, side 72

³⁵ Samuels, Helen Willa, *"Who controls the Past"*, *The American Archivist*, vol. 49. No. 2, Spring 1896, side 110

organ for sig: "...the body of information that archivists "control" is a part of a much larger universe that exists in many forms and is "controlled" by many specialists."³⁶ Da informationer i dag er meget komplekse og består af mange forskellige dele. Heri kommer Samuels også med pointen, at arkivaren ikke sidder alene med beslutningerne, men faktisk er en del af et større netværk. Det er idéen om, at der samarbejdes på tværs af arkivskabere, arkivarer, brugere osv.³⁷

Samuels fremlagde dokumentationstrategien som "... a multi-institutional, cooperative analysis that combines many archives' appraisal activities in order to document the main themes, issues, activities, or functions of society."³⁸ Dokumentationsstrategien inddeles således: "A documentation strategy consists of four activities: (1) Choosing and defining the topic to be documented, (2) Selecting the advisors and establishing the site for the strategy, (3) structuring the inquiry and examining the form and substance of the available documentation, and (4) selecting and placing the documentation."³⁹

Den første del relaterer sig til, at dokumentationsstrategien er emnebaseret. Inden for biblioteksfaget blev denne strategi allerede brugt til at inddele samlingerne efter emne eller genre, men lignede eksempel var ikke tilstede i arkivfaget. Disse emner vil altid baseret på en nutidig historisk forståelse, hvilket kan ses som problematisk, da "Though archivists are asked to consider future uses of records, they cannot anticipate research trends or the specific questions researchers will bring to the records."⁴⁰ Det er derfor kun grundlæggende muligt at baserer disse valg efter nutidens værdier og ud fra dette forsøge at dokumentere samfundet. Den anden del involverer, at der skal udvælges repræsentanter fra arkivskaberens side og brugerne, som kan fungere som specialist inden for sit felt. Dette skyldes, at arkivaren ikke kan have indgående viden om alt og i sidste ende er det arkivskaberen der kender materialet bedst.⁴¹ Den tredje del er designet til at lokalisere, hvor der, til dels, er en overflod i informationer, men også hvor der mangler. Et eksempel på dette kan være, at der findes meget materiale om netop et emne og meget af materialet ligner hinanden i form, informationer osv., er det så nødvendigt at gemme alt om dette emne eller kan et bevaret udsnit repræsentere den samlede mængde materiale? I nogle tilfælde kan materialet også være redundant og findes andetsteds.⁴² Den fjerde del af dokumentationsstrategien involverer den endelige bevaring. Ved dette stadie er materiale blevet udvalgt efter tematiske eller geografiske valg, hvorefter disse er blevet vurderet efter

³⁶ Samuels, side 111

³⁷ Samuels, side 111-112

³⁸ Cook, side 32

³⁹ Samuels, side 116

⁴⁰ Samuels, side 117

⁴¹ Samuels, side 117-119

⁴² Samuels, side 122

arkivskaberens og brugernes interesser, for til sidst at blive vurderet i forhold til, om informationerne kan findes andetsteds. I denne forbindelse skal det lokaliseres, hvor materialet skal bevares og tjene som vidnesbyrd om emnet/det geografiske område. Det er specielt her problematikker om plads, økonomi og andre forhindringer i bevaringen vil blive tydelige. Typisk vil materiale der hører under et bestemt geografisk område, have hos det ansvarlige arkiv, hvor emne-udvalgte materiale vil have ved et arkiv med særlig interesse eller tilknytning til netop det emne.⁴³

Når der ses på forskningen af Booms, Cook og Samuels er det tydeligt, at der er sket en udvikling af arkivteorien, fra primært at fokusere på selve administrationen og statsmagten, til i langt højere grad at tage udgangspunkt i hele samfundet: ”... *Reflects a wider vision of archives, one sanctioned in and reflective of society at large rather than one shaped primarily by powerful interest groups of either users or creators, or the state.*”⁴⁴ Med et bredere fokus bliver der samtidig også flere aktører og strukturer, som skal tages hensyn til i arkivets appraisal. Derfor bygger alle disse teorier også i høj grad på analyser og strategier af informationer, strukturer, samfundsinteresser osv., som en måde at konkretisere appraisal i en kompleks kontekst.

Appraisal i en digital verden

I takt med, at den teknologiske udvikling fik indvirkning på det administrative arbejde i løbet af 1970'erne og 1980'erne og der blev åbnet op for, at arkivmateriale kunne skabes digitalt, blev dette også en udfordring for arkiverne. De helt traditionelle tanker om appraisal som primært var tilegnet papirmateriale blev dermed udfordret af, at man havde at gøre med en helt anden type arkivalier og hvordan disse skulle håndteres. Ved et årsmøde for Society of American Archivists i 1981 præsterede den amerikanske arkivar F. Gerald Ham nogle strategier for arkiverne i det han kaldte: ”*The postcustodial era*”.⁴⁵ Dette var navnet for en digital tid, hvor den enkelte person var sin egen informationsskaber og forvalter:

”*Ham characterized the postcustodial era as featuring a decentralized computer environment where every individual will become their own records manager. In such an environment, archivists would need to be much more active and interventionist if they were to have any hope of fulfilling their mission. He called for much greater levels of inter-institutional co-operation between archives programmes, the development of strategies for providing easy and centralized access to increasingly*

⁴³ Samuels, side 123

⁴⁴ Cook, side 34

⁴⁵ Cunningham, Adrian, ”*The Post-custodial Archive*”, i *The Future of Archives and Recordkeeping – a reader*, Facet, 2010, side 173

complex and decentralized archives, and for greater archival involvement in the process of information creation and management."⁴⁶

Ham argumenterede for, hvis arkivfaget skulle overleve i et digitaliseret samfund, blev arkiverne nødt til, at være langt mere aktive, opsøgende og involverede skabelsen og forvaltningen af digitale arkivalier. Arkiverne skulle indgå i samarbejder på tværs af institutioner, for at kunne forstå omstændighederne omkring de digitale arkivaliers skabelse og hvordan de blev brugt, hvilket på sigt kunne give en indikation på, hvilke arkivalier, der skulle bevares. På den måde var de institutionelle strukturer og konteksten omkring arkivskabelsen det, som blev afgørende.

Hidtil havde der været en generel holdning til arkiverne som værende passive depoter for arkivalier og arkivarerne som vogtere af arkivalierne. Med digitalt skabt materiale ville denne tilgang, ifølge Ham, ganske enkelt ikke give mening. Dermed ikke sagt, at arkiverne slet ikke skulle opbevare arkivalier: Ham argumenterede ikke for en "*non-ncustodial era*", men derimod en "*post-custodial era*", hvor opbevaringen af arkivalier blot var én blandt mange arbejdsopgaver.⁴⁷ Dermed fremhævede Ham også en langt mere aktiv rolle for arkivet end tidligere. Ham's teorier var særdeles banebrydende for sin tid og han evnede at forudse, hvilke problematikker, der kunne opstå for arkiverne med forvaltningen af digitale arkivalier over tid. Men Ham's teorier var også radikale, næsten uortodokse, og blev også mødt af kritik fra de mere konservative lag i arkivverdenen.

I 1989 udgav informationsspecialisten David Bearman et essay, "*Archival Methods*"⁴⁸, som på mange måder var en revurdering af den traditionelle arkivteori- og metode. Heri lå arbejdsopgaver som appraisal, registrering, bevaring og tilgængelighed, men Bearman konkluderede gennem en *cost-benefit* analyse, at alle de disse ville fejle med de krav og udfordringer, som arkivfaget stod overfor på denne tid. Disse opgaver gik ganske enkelt langt ud over, hvad arkivfaget havde ressourcerne til, og dermed skulle arkivfaget og dets metoder genopfindes, således at dette stemmede overens med tiden og samfundet omkring. Som det ellers var klassisk for arkivfaget, handlede det ofte om, hvordan fortiden skulle kunne dokumenteres eller hvad, der ville blive forskningsmæssigt interessant, i fremtiden. Der var altså fokus på selve indholdet, men Bearman argumenterede derimod for, at arkiverne skulle fokusere på nutiden og på hele konteksten omkring arkivaliet. Udvælgelsen skulle

⁴⁶ Cunningham, side 174

⁴⁷ Cunningham, side 174

⁴⁸ Bearman, David, "*Archival Methods*" (Pittsbrug: Archives and Museum Informatics, (1989). Introduction – The Archival Endeavour (adgang via webside, uden sidetal: http://www.archimuse.com/publishing/archival_methods/)

ikke baseres på indholdet, men på "...selection based on business function and be guided by the principles of organizational risk management."⁴⁹ Ydermere mente Bearman, at:

"With respect to selection, Archival Methods concluded that appraisal approaches, based on the concept of value as contained in records, necessarily fail in part because the records must already have been created and must be maintained until the archivist's appearance on the scene. They also fail because they are people intensive. But most of all they fail because we cannot know from examining records what societal requirements would be satisfied by their retention or destruction. Appraisal approaches based on sampling fail for the same reasons."⁵⁰

Dette forudsætter også, at arkivalier ses som fysiske enheder, hvilket Bearman anså som uholdbart og direkte umuligt i en moderne, digitaliseret verden. Især med digitalt skabt materiale var det centralt, ifølge Bearman, at der i stedet for indholdet, blev fokuseret på arkivskabelsen og de aktiviteter, procedurer, funktioner, transaktioner og work-flows, som var grundlag for arkivskabelsen.⁵¹ Terry Cook skriver:

"In short, from intellectual activity focused on the resulting record or product to a focus on the creative act or authoring intent behind it. By all this change, Bearman wants to shift archivists strategically from rowing to steering activities, and from performing custodial and curatorial work to understanding and influencing the organizational behavior of record creators."⁵²

Som Cook påpeger, har Bearman ved at fokusere på konteksten omkring arkivalier og arkivskabelsen været med til, ikke blot at genopfinde appraisal som metodisk tilgang tilpasset digitalt materiale, men også været med til at trække arkivarens rolle frem i *hele* arkivaliets levetid. Bearman giver arkivet en mere aktiv rolle som den, der ses i Ham's teorier og tanken bag *post-custodialism*. Da Bearman er informationsspecialist, og ikke arkivar, har han haft en anden tilgang til appraisal, som ikke tager udgangspunkt i historie, som den traditionelle arkivteori. Bearman er i forlængelse heraf ofte blevet kritiseret for helt at afskrive arkivfaget, men i virkeligheden trækker Bearman selv på vigtigheden af gamle arkivtermer som proveniens i forbindelse med arkivskabelsen og konteksten.⁵³

⁴⁹ Bearman, David, "Archival Strategies", The American Archivist 58, no. 4 (1995), side 383

⁵⁰ Bearman, David, "Archival Strategies", The American Archivist 58, no. 4 (1995), side 383

⁵¹ Cook, Terry, "The Impact of David Bearman on Modern Archival Thinking: An Essay of Personal Reflection and Critique," Archives and Museum Informatics 11, no. 1, 1997, side 27

⁵² Cook, side 27

⁵³ Kan evt. ses i: Bearman, David A., and Lytle, Richard H., "The Power of the Principle of Provenance", Archivaria 1, no. 21, 1985.

Luciana Duranti fremlagde i 1994 artiklen ”*The Concept of appraisal and archival theory*”⁵⁴, hvori appraisal som en del af arkivarens arbejdsopgaver kritiseres. Dette skyldes, at Duranti var inspireret af Jenkinsons idéer om arkivaliers upartiskhed og autenticitet, og hendes tilgang til appraisal blev ofte karakteriseret som ”neo-Jenkinsonian”. Duranti mente ikke, at appraisal overhovedet skulle være en del af arkivfaget, da arkivaren ville påføre sin egen agenda og værdisætning på arkivaliet: “*All archivists, whatever the archives in their care, accomplish the cultural function of protecting the existing evidence of past cultures for future cultures to interpret, absorb, and creatively renew. Attributing to that evidence would mean to renounce impartially, endorse ideology, and consciously and arbitrarily alter the societal record.*”⁵⁵ I stedet henviste Duranti til arkivskaberens og til, at arkivalier ikke skulle bevares ud fra andre formål end det formål, med hvilket, arkivalierne er skabt. Duranti mente altså, at appraisal i stedet ville være en naturlig del af arkivskaberens udvælgelse, som en del af de daglige rutiner og arbejdsopgaver.⁵⁶ For Duranti (og Jenkinson) var arkivalier i deres natur autentiske, upartiske og ”naturlige”, hvilket havde, ifølge Duranti, rødder i romersk lov, hvor arkivets samfundsrolle var, at opretholde ”perpetual memory”(pålidelighed) og ”public faith” (arkivets rolle som ”public”).⁵⁷ Derfor ville appraisal i hænderne på arkivaren blive kunstig, fordi vurderingen ikke ville være tro imod den arkivskabelsen og baseret på arkivarens egne subjektive vurderinger.

The Records Continuum-modellen blev for første gang præsenteret i 1985 af Jay Atherton, men blev for alvor udbredt gennem to artikler i henholdsvis 1996⁵⁸ og 1997⁵⁹ af Frank Upward. Upward lavede en analyse af modellen og dens strukturelle andele. Modellen er opbygget ud fra fire temaer: *identity*, *transactionality*, *evidentiality* og *recordkeeping containers*. Continuum-modellen kan bedst forstås gennem en række cirkler, der er forbundet, og som repræsenterer kontinuumets dimensioner: *create*, *capture*, *organize* og *pluralise*. Det vigtige i dimensioner er ikke ”statiske” og er ikke en del af en lineær proces, som ved livscyklusmodellen, men kan i princippet ske samtidigt. Modellen sætter skarpt fokus på de handlinger og den informationshåndteringspraksis, som det digitale materiale er

⁵⁴ Duranti, Luciana, "The Concept of Appraisal and Archival Theory", *The American Archivist* 57, no. 2, 1994, side 328-344

⁵⁵ Duranti, side 344

⁵⁶ Duranti, side 343-344

⁵⁷ Duranti, side 331-332

⁵⁸ Upward, Frank, "Structuring the Records Continuum-Part One: Postcustodial Principles and Properties", *Archives and Manuscripts* 24, no. 2, 1996

⁵⁹ Upward, Frank, "Structuring the Records Continuum Part Two: Structuration Theory and Recordkeeping", *Archives and Manuscripts* 25, no. 1, 1997

indgået i.⁶⁰ Det er netop derfor modellen egner sig så godt til digitalt materiale, som kan være meget komplekst, eksistere i forskellige udgaver og formater samtidig, samt at disse ikke nødvendigvis er komplette ved indfangelsen. I forhold til appraisal betyder dette, at appraisal ikke kun finder sted i forbindelse med overdragelsen fra arkivskaber til arkiv. Appraisal er her en løbende proces, som kan ske flere gange i arkivaliets levetid. Hvordan appraisal vurderes afhænger af den kontekst, som arkivaliet er i på netop dette tidspunkt, og vil derfor være subjektiv. Det er derfor vigtigt, at de beslutninger, der træffes undervejs, dokumenteres, og træffes på baggrund af en grundig viden om arkivaliets kontekst og brug.⁶¹

Fællesnævneren for Ham, Bearman, Duranti og Upward er i høj grad kompleksiteten af digitalt materiale og samspillet mellem administration og arkiv. Jævnfør den post-kustodiale tanke, skal arkivarens rolle spille ind langt tidligere processen og med continuum-modellen spiller appraisal også ind i hele processen og kan finde sted gentagende gange undervejs.

Den danske forskning

I dansk arkivterminologi findes der ikke en direkte oversættelse af appraisal, men det mest nærliggende er den danske bevarings- og kassationsdebat som "teori". Som Paasch påpeger: *"Den danske appraisal-teori var og er ikke baseret på teori, men derimod det praktiske arbejde under særlig hensyntagen til de økonomiske rammer. De danske vurderingskriterier i forbindelse med bevaring og kassation blev i stedet udformet som procedurer – eller tommelfingerregler – som nye arkivarer kunne støtte sig til i deres daglige arbejde, allerede fra 1979."*⁶² Denne pragmatiske tilgang til bevaring og kassation var dermed meget løst knyttet til arkivteoretiske overvejelser, men baseret på praktiske erfaringer og økonomisk hensyntagen. Den smule arkivteori, som alligevel kan spores er, som Else Hansen påpeger, inspireret af Schellenbergs primære og sekundære værdier, som i en dansk kontekst blev oversat til arkivaliers processuelle og informative aspekter.⁶³

Men hvad er så disse vurderingskriterier, procedurer og tommelfingerregler? For at forstå, hvordan den danske bevarings- og kassationsdebat har taget form, skrues tiden tilbage til 1960'erne og 1970'erne, hvor debatten for alvor tog form i lyset af, at administrationen voksede og mængden af materiale ligeså. Realiteten, i Danmark som i resten af verden var, at ganske enkelt ikke mulighed at

⁶⁰ Paasch, side 115-116

⁶¹ Paasch, side 118-119

⁶² Paasch, side 187

⁶³ Hansen, Else, "Principper for bevaring og kassation – diskussionen i Danmark efter 1966", i *At vogte kulturarven eller slette alle spor*, bind 1, Arkivforeningen, 2006, side 56-57

bevare alt – Men hvad var argumenterne for bevaring og kassation? Det, der i høj grad prægede debatten i 1960'erne og 1970'erne var, at værdisætningen skulle være neutral, men samtidig skulle kunne stille tilfredsstillende forskningsmæssige krav. I denne forbindelse introduceredes *de repræsentative udsnit* som metode til bevaringsvurdering. Kassationsdebatten i 1960'erne og 1970'erne viste, at de repræsentative udsnit af store mængder enstypesager kunne anvendes af to årsager: for det første var metoden udviklet ud fra antagelsen om, at indholdet i sagerne var ensartede informationer, som kunne bruges i forskningsmæssig henseende til statistiske og brede undersøgelser. For det andet var det rent praktisk en enkel måde, at skille sig af med store mængder materiale. Kassationsprocenten kunne skydes i vejret ved f.eks. 10- eller 3-procentsbevaring af personsager, men der kunne stadig bevares en tilstrækkelig, og ikke mindst objektiv, mængde materiale.⁶⁴ 1980'erne var præget af nedskæringer og stramminger hos de offentlige arkivinstitutioner, men B/K-debatten var stort set udeblivende. Kassation blev i samme tidsrum afvist som værende en måde, at imødegå økonomiske krav. I 1990'erne kom der med Arkivloven af 1992 og bestemmelserne om minimalbevaring fra 1996 stærkt fokus på økonomien som den afgørende faktor i bevarings- og kassationsvurdering. Der skulle, ifølge rigsarkivar Johan Peter Noack skæres ind til benet, hvis de økonomiske krav fra Kulturministeriet skulle kunne imødegås, hvilket praksis skulle finde sted ved gennemgående kassationer. Noack udtalte i 1995, at:

*”Det ville være tiltalende om udslettelse af autentisk dokumentation var begrundet i en kassationsteori. Det er ikke lige til at afgøre, om vi har nogen. Kassationsteori er så prætentivt et ord. Men man kan vel i hvert fald sige, at vi har en praksis, som er begrundet i teoretiske synspunkter og årtiers erfaringer.”*⁶⁵

Det er dog ikke tydeligt, hvilke erfaringer eller teoretisk grundlag, som kassationen bygger på. Som Paasch også påpeger, bliver appraisal-metoden konsekvent bliver omtalt som ”politik”, snarere end teori eller metode. Appraisal ses som et rent praktisk problem og et økonomisk spørgsmål og *”det er således nærliggende at tro, at den danske bevaringsstrategi slet ikke hviler på et arkivfagligt grundlag (teoretisk og metodisk) ud over de praktiske erfaringer, som måtte være at finde blandt Rigsarkivets arkivarer. Der henvises således udelukkende til arkivarernes ”skøn”, ”analyser” eller ”vurderinger”, men ikke på hvilket grundlag de er baseret.”*⁶⁶

⁶⁴ Engel, Rolf, ”Kommunal bevaring og kassation gennem 50 år”, i *At vogte kulturarven eller slette alle spor*, bind 1, Arkivforeningen, 2006, side 32

⁶⁵ Hansen, side 67

⁶⁶ Paasch, side 191

I 2006 udgav Arkivforeningen værkerne *"At vogte kulturarven eller at slette alle spor"*⁶⁷ bind 1-2, som bestod af artikler fra diverse arkivarer, forskere og andre fagfolk, og handlede om den danske bevaringsstrategi fra forskellige perspektiver. Overordnet set har artiklerne primært fokus på den overordnede, nationale bevaringsstrategi og Rigsarkivets bestemmelser i denne forbindelse. En egentlig gennemgang af udviklingen i den danske bevarings- og kassationsdebat blev diskuteret i flere af artiklerne. Her tegner sig et billede af, at den danske bevarings- og kassationsdebat har været meget sparsom og fundet sted i bølger i kølvandet på Rigsarkivets forskellige beslutninger og bekendtgørelser. Enkelte af bidragene centrerer sig om kommunen, hvoraf Rolf Engels artikel *"Kommunal bevaring og kassation gennem 50 år"* er en af dem.⁶⁸ Et af Engels kritikpunkter er, at Rigsarkivets bevaringsstrategi er stærkt forankret i centraladministrationen og staten, men at der historisk set er sket en øget decentralisering af forvaltningsmæssige opgaver i forbindelse med kommunernes oprettelse, hvilket, ifølge Engel, ikke er afspejlet i Rigsarkivets bevarings- og kassationspolitik. Dermed sker der en skævvridning, ifølge Engel, i Rigsarkivets tilgang til appraisal, i kontrast til den udvikling, der i realiteten sker.⁶⁹

Ud fra et kommunalt perspektiv er der skrevet meget lidt om appraisal i det hele taget, men Marianne Paasch er med sin afhandling *"Gemt eller glemt?"* fra 2018 en af de eneste i dansk arkivteori, der tager bevaring- og kassation, eller appraisal, op med et kommunalt perspektiv. Med udgangspunkt i appraisal-teori og den danske bevaringsstrategi, tager Paasch, gennem en interviewundersøgelse, fat i den kommunale informationsforvaltning og de problematikker der ligger i dette, hvilket også får konsekvenser i appraisal. En af de pointer, som Paasch fremhæver gennem undersøgelsen er, at: *"Med digitaliseringen af den offentlige forvaltning i Danmark er ansvaret for de offentlige myndigheders dokumentation i høj grad lagt ud til de enkelte medarbejdere, der forventes at journalisere egne dokumenter og sager."*⁷⁰ Dette er problematisk, ifølge Paasch, da der i Danmark ikke er nogen tradition for professionaliseringen af informationsforvaltning og påvirker også appraisal.

⁶⁷ Arkivforeningen, *"At vogte kulturarven eller slette alle spor – om arbejdet med den danske bevaringsstrategi"*, bind 1-2, 2006

⁶⁸ Engel

⁶⁹ Engel, side 46-48

⁷⁰ Paasch, side 505

Metodiske overvejelser

Analyseværktøjer og tematikker

Analyseværktøjer kan bruges til at få en bestemt type informationer ud af en samlet kontekst. I dette speciale centreres dette omkring overvejelserne bag appraisal og det er således overvejelser, som har relevans til dette, der ønskes kortlagt. Men dette er i sig selv en både bred, men kan også uigennemskuelig problemstilling. Men netop fordi appraisal i sig selv er så bredt og gennemsyrrer alle dele af arkivarbejdet, har valgt at tage udgangspunkt i de primære tematikker, som er blevet præsenteret gennem den internationale og danske forskning.

Arkivet og arkivarens sociale og samfundsmæssige rolle i forbindelse med appraisal kommer til dels til udtryk i forskningen, hvor denne rolle konstant ændrer sig som konsekvens af, hvordan arkivets arbejde og ansvar anskues. Her kommer det i vid udstrækning til udtryk gennem hvem og med hvilket formål, arkivet og arkivaren arbejder. I nogle perspektiver har arkivet til hensigt, at tjene forvaltningen, imens andre mener, at arkivet skal tjene hele samfundet. Desuden mener nogle, at arkivets rolle er som den passive kustode, mens andre mener, at arkivaren skal have en langt mere aktiv og fremtrædende rolle, også i forhold til appraisal.

Som forskningen viste, beror appraisal i høj grad på, hvordan arkivalier måles og vejes og med afsæt i dette, give dem en værdi. Schellenbergs administrative og informative/forskningsmæssige værdier er blevet grundlaget for appraisal-teorien siden og er derfor helt centrale, at trække frem. Desuden opstilles der i teorier hele tiden kriterier, som arkivaren kan læne sig op af i værdisætningen. Kvalitetssikring er et gennemgående kriterium, og når der tales om digitalt skabt materiale sættes der helt andre, mere tekniske krav, som struktur, formater og søgbarhed.

En af de tematikker, som fyldte meget i forskningen, kan karakteriseres som de strukturelle rammer og har til formål at kortlægge, hvilken struktur de kommunale arkiver arbejder inden for og hvilken betydning denne struktur har for arkivarens appraisal. Dette kan være de kommunale arkivers forhold til og samarbejde med Rigsarkivet og hvor meget eller lidt selvbestemmelse de kommunale arkiver har i forhold til appraisal. Udover forholdet til Rigsarkivet, er forholdet til den kommunale forvaltning også central i dette aspekt. Hvordan samarbejder de kommunale arkiver med kommunerne og hvilken struktur er der i dette samarbejde? Samarbejdet kan også være med foreninger og organisationer, som kan have betydning for arkivets bevaring og kassation. Endeligt er strukturen i arkivet selv også interessant, da arkivets størrelse, medarbejdere og afdelinger også have indflydelse på arkivets appraisal.

I den danske bevarings- og kassationsdebat var der et udpræget fokus på Rigsarkivets bekendtgørelser og derfor er de lovmæssige rammer også vigtige undersøge. Her fokuseres der på de lovgivninger og bekendtgørelser, som de kommunale arkiver er underlagt. Formålet med dette er, at se på, hvilke krav der er til arkiverne og i hvilket omfang lovgivningen spiller ind i den daglige bevaring og kassation. Ved at se på lovgivningen kan der også gives et præg om, hvordan lovgivningen fungerer i praksis og om der er problemer i forbindelse med at omsætte lovgivningen til praksis. Lovgivning dikterer, hvad arkiverne skal, men er lovgivningen realistisk i praksis?

Spørgsmålet om økonomi er ikke endvidere udbredt i den internationale appraisal-teori, men fremgår som en tydelig faktor i den danske b/k-debat. Denne tematik relaterer sig til økonomi, herunder ressourcer som plads, arbejdskraft, maskiner (computere, systemer, lagring osv.) og andre ressourcer med indvirkning på bevaring og kassation af de elektroniske arkivalier. Inden for økonomi kan der også være tale om, arkivets rådighedsbeløb afsat til bevaring og kassation af elektroniske arkivalier, samt bevillinger og eventuelle bevaringsprojekter.

De teknologiske rammer er særligt relevante i forhold til de elektroniske arkivalier. Disse omhandler arkivets nye arbejdsopgaver i takt med, at samfundet overgår fra papirbaseret til et digitalt informationssamfund. De teknologiske rammer udgør de forudsætninger, som arkivet har for at indsamle og bevare elektroniske arkivalier og systemer. Dette kan være alt fra databaser og lagringsmedier til ansættelse af digitalarkivarer og IT-folk.

Grundlæggende skal disse tematikker være med til, at skabe et overordnet og ikke mindst helhedsorienteret perspektiv på appraisal i en kommunalkontekst, som tager højde for mange forskellige problematikker og diskussioner.

Valget af arkiver

Valget af arkiver bygger overordnet set på specialets afgrænsede område:

1. Arkiverne skal være offentlige §7 arkiver
2. Arkiverne skal indsamle og arbejde med både konventionelle og digitale arkivalier

Med denne afgrænsning er der dog stadig en lang række mulige arkiver tilbage. Rammerne for specialet er midlertidig begrænsede til, at der ikke vil kunne laves en bred undersøgelse af alle arkiverne og derfor er det nødvendigt kun at udvælge enkelte arkiver. Dette påvirker naturligvis undersøgelsen, da denne i mindre grad kan siges at være repræsentativ for alle kommunale arkiver, men tager snarere udgangspunkt i cases og de enkelte arkivers og arkivarers forhold.

Aalborg Stadsarkiv

Aalborg Stadsarkiv er det første udvalgte §7-arkiv til interviewundersøgelsen. Arkivet varetager arkivmæssige hensyn i Aalborg Kommune, herunder både den offentlige forvaltnings arkivalier samt private materiale fra virksomheder, foreninger og enkeltpersoner i kommunen. Endvidere består arkivet af Det Danske Udvandrearxiv. Arkivet hører i bevillingsmæssig og administrativ henseende under Sundheds- og Kulturforvaltningen.⁷¹

Aalborg Stadsarkiv består af en række medarbejdere, der med vidt forskellige roller og arbejdsopgaver, er med til at dække arkivets mange ansvarsområder. Blandt arkivets medarbejdere har jeg udvalgt to medarbejdere, som sidder i to meget forskellige roller på arkivet. Den første interviewperson er arkivaren MRJ som til dagligt arbejder tæt sammen med forvaltningen. Blandt MRJs arbejdsopgaver er: ”Strategier vedr. indsamling og håndtering af konventionelle og digitale kommunale arkivalier, Aalborg Kommunes arkivinstruks, projekter vedr. afleveringer.”⁷² Med MRJ tætte arbejde med forvaltningen og overblik over dette, kan hun være med til at sige noget om de strukturer, som arkivet arbejder inden for, hvilken rolle hun har ift. forvaltningen og hvordan appraisal kommer til udtryk i sit arbejde. Desuden har MRJ kendskab til arbejdet med både konventionelle og digitale arkivalier og kan i denne forbindelse komme med nogle overvejelser i forbindelse med overgangene mellem disse.

Jeg har valgt digital SSH som min anden interviewperson. SSH arbejder til dagligt med digitale arkivalier, særligt gennem enheden KOMDA, der tilbyder kommunale arkiver ”mulighed for opbevaring og adgang til digitale arkivalier, samt rådgivning i forhold til alle aspekter af den digitale arkivering fra de første aftaler med systemleverandøren til genfindning af data for borgere og den kommunale forvaltning.”⁷³ SSHs arbejdsopgaver på Aalborg Stadsarkiv består i ”kvalitets sikring, bevaring- og kassationsvurdering, afleveringsforberedelse, kommunale arkiveringsversioner, udviklingsprojekter i KOMDA, konsultation vedr. kommunale digitale arkivalier.”⁷⁴ SSH kan med sit indblik i og arbejde med digitalt skabt materiale give et indblik i, hvilke udfordringer der er forbundet med bevaringen af digitalt materiale og hvordan dette sikres på langt sigt, samt hvilken betydning

⁷¹ Aalborg Stadsarkiv, vedtægter,
<http://referater.aalborgkommune.dk/Pdf.aspx?pdfnavn=16060508.PDF&type=bilag&id=554>

⁷² Medarbejdere, Aalborg Stadsarkiv,
http://www.aalborgstadsarkiv.dk/AalborgStadsarkiv.asp?Menu=AalborgStadsarkiv&Menu2=AalborgStadsarkiv_Medarbejdere

⁷³ KOMDA, Aalborg Stadsarkiv,
http://www.aalborgstadsarkiv.dk/AalborgStadsarkiv.asp?Menu=KOMDA&Menu2=KOMDA_Kontakt

digitaliseringen har på arkivarens rolle. Desuden kan SSH give et indblik i, hvordan KOMDA kan bruges som et redskab for arkiver til at sikre bevaringen og tilgængeligheden af deres data.

Randers Stadsarkiv

Det andet udvalgte arkiv til interviewundersøgelsen af Randers Stadsarkiv. Randers Stadsarkiv oprettedes i 2013 ud fra det tidligere Randers Lokalhistoriske Arkiv og varetager således den kommunale forvaltnings arkivalier, samt materiale fra det lokalhistoriske arkiv. Arkivet har en tæt tilknytning til Museum Østjylland og placeres inden for museumschefens ansvarsområde. Desuden hører arkivet i bevillingsmæssig og administrativ henseende under Kultur- og Fritidsudvalget, samt Børn-, Skole- og Kulturforvaltningen.⁷⁵

Randers Stadsarkiv er bestående af i alt 6 arkivarer⁷⁶, hvoraf jeg har valgt at interview arkivaren TKJ. TKJ blev ansat på Randers Lokalhistoriske Arkiv for 24 år siden, hvorefter hun med oprettelsen af Stadsarkivet i 2013 blev ansat her. I denne forbindelse har TKJ arbejdet som historisk konsulent for kommunen og haft det faglige ansvar. Desuden har TKJ både arbejdet med konventionelle og digitale arkivalier.⁷⁷ Med TKJs erfaringer med både kommunalt og privat, samt konventionelt og digitalt materiale, kan hun bidrage med et stort overblik over det generelle arbejde med appraisal på arkivet på konventionelle såvel som digitale arkivalier. Desuden kan TKJ sige noget om, hvilken betydning det har for arkivets appraisal, at arkivet har en tæt tilknytning til museet og hvilken rolle TKJ spiller i samarbejdet med kommunens forvaltning.

Brugen af interviews

Fundamentet for specialets analyse og diskussioner bygger på interviewet som metode til at opnå viden om, den enkelte arkivars overvejelser om appraisal.

De metodiske overvejelser i forhold til interviewene tager udgangspunkt i værket ”*Interview – Introduktion til et håndværk*” fra 2009 af Steinar Kvale og Svend Brinkmann.⁷⁸ Bogen fungerer som en guide til interviews, herunder med beskrivelser og eksempler forskellige typer interviews, interviewets faser, samt forskellige typer spørgsmål og strukturer i interviewet.

I dette speciale tager jeg udgangspunkt i det kvalitative interview. Det skyldes, at det kvalitative interview er fungerer bedst i forhold til det, jeg ønsker at undersøge: Det kvalitative interview

⁷⁵ Randers Stadsarkiv, vedtægter, <https://museumoj.randers.dk/media/3914/moe-vedtaegter-randers-stadsarkiv.pdf>

⁷⁶ Interview med TKJ, Randers Stadsarkiv, d. 10/4/2019 (Lydfil findes i bilag)

⁷⁷ Interview med TKJ

⁷⁸ Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend, ”*Interview – Introduktion til et håndværk*”, Hans Reitzels Forlag, 2009, 2. udgave, 6. oplag

kendetegnes ved, at interviewet går i dybden med emnet og søger at trække de særlige og specielle forhold frem. Dette er modsat det kvantitative interview, som undersøger repræsentativt og bredt, hvilket ville være brugbart, hvis der skulle interviewes mange forskellige aktører eller der skulle laves en spørgeskemaundersøgelse. Mine interviews vil altså ikke tjene som et generelt billede af tankerne om appraisal på kommunale arkiver i Danmark, men fokusere på de specifikke omstændigheder hos den enkelte arkivar.

Opbygningen af mine interviews vil være semistrukturerede, hvilket i praksis betyder, at interviewene vil have en overordnet struktur i form af ens spørgsmål og temaer, struktureret omkring mine valgte temaer og analyseværktøjer. Der er en række overordnede spørgsmål, som ønskes bevaret undervejs, men løbende er der også mulighed for uddybende spørgsmål.⁷⁹

Interviewene struktureres med udgangspunkt i problematikker, tematikker og overvejelser, som kan ses i den øvrige forskning på emnet. Interviewspørgsmålene vil i første omgang være helt grundlæggende og redegørende, hvorefter spørgsmålene vil blive mere specifikke og dybdegående. Formålet med de indledende spørgsmål er, at få et overblik over de rammer og vilkår, der går forud for arkivets overvejelser. Dernæst vil der fokuseres på at stille spørgsmål, som relaterer sig til de enkelte tematikker.

Interviewene vil grundlæggende være opbygget ens og spørgsmålene vil derfor også være grundlæggende ens fra interview til interview. Dette skyldes, at jeg gerne vil kunne holde besvarelsene op imod hinanden og se på, hvilke forskelle og ligheder, der er. En analyse af dette kunne dermed give anledning til at diskutere, *hvorfor* arkivernes besvarelser er forskellige eller ens. Dog vil der også forekomme spørgsmål der specifikt er designet til den enkelte interviewpersons rolle og arbejdsopgaver på arkivet.

Interviews har den fordel, at der er mulighed for en direkte uddybning og opfølgning på informantens svar. Intervieweren kan stille yderligere spørgsmål, hvis noget ønskes uddybet eller en besvarelse skaber incitament til yderligere spørgsmål. Det giver også en mulighed for, at informanten selv kan stille spørgsmål til de givne spørgsmål således man sikrer, at spørgsmålene forstås korrekt og der ikke sker misforståelser.

Ulempen ved interviews kan være, at interviews er meget subjektive. Interviewet afhænger til dels af intervieweren, da fortolkningen ofte sker inden for interviewers egen forståelsesramme.

⁷⁹ Kvalitative interviews, <http://metodeguiden.au.dk/interviews/>

Interviewet opstår således også i en social kontekst, hvor det centralt, at interviewerens er velforberedt og kan skabe et tillidsforhold til informanten. En anden ulempe er, at det kvalitative interview langt fra er repræsentativt og derfor kun vil kunne sige noget om netop den enkelte arkivars overvejelser.

Formål med interviews

Jeg har valgt at gøre brug af interviews til min undersøgelse, da interviews er en god måde at få sat ord på nogle af de tanker, bevidste og ubevidste, som arkiverne gør sig i forbindelse med appraisal. Med interviewet, særligt det kvalitative interview, kan der undersøges dybdegående undersøgelse af de enkelte arkiv og give et mere personligt og praktisk perspektiv. Der er udgivet et utal af forskellige rapporter og lovtekster, som man jeg kunne have taget udgangspunkt i, men i virkeligheden kan de sjældent sige ret meget om, hvilke overvejelser, der ligger bag de endelige valg. Ses der på lovgivning og bekendtgørelser vil disse kun fremlægge, hvad arkiverne kan og skal, men ikke uddybe bevæggrundene for disse retningslinjer. Rapporter kan give en bedre idé om tankerne bag, men dette vil ofte bygge på mere overordnede tanker og vil, måske, ikke skelne mellem de enkelte arkiver.

Appraisal bygger i høj grad på en række valg og holdninger, som kan være dikteret af lovgivning, økonomi og politiske interesser eller bygge på en objektive eller subjektive vurderinger fra arkivet eller arkivaren. Det er ikke altid, at tankerne bag kommer tydeligt til udtryk og i nogle tilfælde kan det være ubevidste valg. Overvejelser som måske virker som en selvfølge for arkivaren er ikke nødvendigvis tydelig for en udefrakommende. Derfor er det relevant, at få sat nogle ord på disse overvejelser, hvilket også kan være med til at give en bedre forståelse for, de valg, som arkiverne overordnet tager. Et anden central del af undersøgelsen er, at forsøge at få et tydeligere billede af forholdet mellem de kommunale arkiver og Rigsarkivet, herunder at se på, hvor stor selvbestemmelse de kommunale arkiver eller arkivarer selv har i forbindelse med appraisal.

Appraisal som værdisætning

Tilgang til appraisal

Arkivernes tilgang til appraisal har afgørende betydning for, hvilke beslutninger, der tages og på hvilket grundlag. Denne tilgang kan bygge på flere forskellige ting. Der kan være tale om en teoretisk funderet tilgang, hvor arkivarens appraisal og overvejelser i forbindelse med dette bygger på en eller flere teoretiske grundlag. En anden tilgang kan være en praktisk-funderet, hvor arkivarens appraisal bygger på praktisk viden og erfaringer. Derfor var det i interviewene helt centralt at spørge ind til interviewpersonernes tilgang til appraisal i deres arbejde og om den var teoretisk eller praktisk funderet:

MRJ svarede: *"Det er nok lidt begge dele. Vi har jo fundamentet i lovgivningen, kan man sige, og så kan der jo i nogen kommuner, altså der er jo mulighed for at merbevare og der kan det nogle gange være interessant at afsøge, om der er nogle fyrtårne i ens kommune og om man har nogle særlige indsatsområder, som kunne give mening at bevare for at beskrive Aalborg Kommunes historie bedst... Det er også en analyse af organisationen og prioriteringsområder og hvad kommunen identificerer sig selv som... hvis der er noget særligt udover den minimumsbevaring, som ligesom skal finde sted."*⁸⁰

Endvidere svarede SSH: *"Når vi har med digitale arkivalier at gøre, offentlige digitale arkivalier, så er det meget regelstyret, hvad der skal bevares, så man kan sige, at appraisal den består egentlig i, at man skal finde ud af, hvis der er nogen, der har et system, så skal man finde ud af, om de data nu er omfattet af bevaringspligt. Hvis de ikke er, så har man selvfølgelig som kommune hjemmel til, at bevare dem alligevel, hvis man synes de er spændende... Så man kan sige de sådan store overvejelser om, hvordan beskriver vi samfundet bedst, de er egentlig taget af Rigsarkivet og så udmøntet i de her de her bekendtgørelser."*⁸¹

Det er helt tydeligt, at lovgivningen spiller en helt essentiel rolle i både MRJs og SSHs tilgange til appraisal. Rigsarkivet har gennem lovgivningen allerede taget væsentlige appraisal-overvejelser for dem og derfor bliver det først i tilfælde med merbevaring, hvor de selv kan være med til at træffe nogle beslutninger om, hvad der er "fyrtårne" og særlige kendetegn ved Aalborg Kommune. Det betyder i praksis, at beslutningerne om, hvad der minimum bevares er taget ud af Rigsarkivet og hvilke tilgange, der ligger til grund for deres overvejelser, kan tages op til diskussion.

I interviewet med TKJ kom der et andet perspektiv på banen:

"Altså, jeg har jo 20 års erfaring med lokalhistorisk materiale og seks års erfaring med det kommunale og så har jeg jo lige taget min master i informationsforvaltning og information management, som har givet mig en rigtig god, sådan overordnet, tilgang til det og åbnet øjnene lidt for, at jo, jeg sidder her i den kommunale verden og skal arbejde med det, men at man godt kan forholde sig til verden uden omkring og se på det i en endnu større sammenhæng. Så udover at jeg har lavet slavearbejde i mange år, så har jeg faktisk taget den der master nu her, som jeg synes gav

⁸⁰ Interview med MRJ, Aalborg Stadsarkiv, d. 9/4-2019 (Lydfil findes i bilag)

⁸¹ Interview med SSH, Aalborg Stadsarkiv, d. 9/4-2019 (Lydfil findes i bilag)

mig rigtig, rigtig meget. Så jeg har lidt mere teori på... Der findes jo ikke nogen decideret uddannelse i at være kommunal arkivar, så det er jo noget med at følge med i det.”⁸²

Som TKJ pointerer kan en del af appraisal-tilgangen bygge på en teoretisk viden gennem uddannelse, men at der netop ikke er nogen uddannelse i, at være kommunal arkivar og derfor bliver det til dels også nødvendigt at følge med i, hvad der sker inden for området og trække på de erfaringer, der gøres undervejs. På den anden side kan den teoretisk tilgang give et større overblik, som ser ud over den situation og kontekst, som man til dagligt sidder i som kommunal arkivar.

Principper og kriterier

I forskningen i appraisal har det, at opstille principper og kriterier for bevaringen, altid være en måde at gøre begrebet og hele spørgsmålet om 'værdisætning' mere håndgribeligt. Den store diskussion har i denne forbindelse været, hvordan man opstiller kriterier for bevaring og hvad disse kriterier i så fald skulle indebære. I det følgende vil det gennem interviewene blive diskuteret, hvilken betydning, disse kriterier har i praksis.

Anvendelighed og forskning

En af de gennemgående kriterier for bevaring i forskningen er arkivaliers anvendelighed og forskningsmuligheder. Schellenberg præsenterede blandt andet de sekundære værdier, som bygger på arkivaliers bevismæssige og informative kvaliteter i anvendelse og forskning. I mine interviews spurgte jeg derfor ind til, hvorvidt anvendelig og forskningsmuligheder også havde betydning i praksis.

”Vi har bekendtgørelserne. Det er ikke på mikro-niveau, det er jo på det nationale niveau. Så den store Danmarkshistorie kan fortælles. Der fokuserer de på nogle meget specifikke data, sådan nogle meget statistiske data og ikke så meget på mikrohistorien, som måske er interessant for dem og for os der går ude i de kommunale arkiver og de kommunale sammenhænge. Men de tager delvist højde for det i den digitale arkivering, på papir bevarer man jo kun dem, der er født den første i måneden... Men på det digitale, der tager du alle sagerne på et bestemt område og arkiverer. Så på den måde er der større muligheder, for at lave mere dybdegående analyser på nogle særlige områder fremadrettet, mens der er andre områder, som du slet ikke kan bedrive forskning inden for, fordi det materiale er kasseret... det er økonomisk betinget, fordi vi kan ikke bevare det hele.”⁸³

⁸² Interview med TKJ

⁸³ Interview med MRJ

Som MRJ forklarer, er der faktisk stor forskel i lovgivningen på, hvor meget data, der tages ind, alt afhængig af, om der er tale om konventionelle eller digitale arkivalier. Helt grundlæggende fokuserer Rigsarkivet på den brede Danmarkshistorie og det data, der kan være med til at sige noget om den i et forskningsperspektiv. Men mere specifikt fokuserer den forholdsvis lidt micro-historien, altså den lokale og kommunale historie. Med repræsentative udsnit forventes det, at der kan kasseres meget data og stadig være nok til at fortælle den ”brede” historie og samt at det kan bruges i forskningen. Det er anderledes med digitalt materiale, da der det her er alt eller intet. Dette betyder i praksis, at der findes meget data på et område, mens der måske intet findes på et andet. MRJ fortsætter:

”Da jeg startede i det job, som jeg har nu, der kunne jeg næsten ikke få mig selv til at kassere noget. Alt har værdi og alt kan bruges, men jo mere erfaring, man får, jo mere kan man også godt se, at noget måske er redundant. Det kan man finde andre steder, mens andet måske i virkeligheden ikke, altså det er driftsdata, hvad har det af værdi for forskningen? Men man ved det jo ikke. Det er svært, at forudsige fremtiden og det skifter jo... Førhen var der for eksempel ikke så stort fokus på miljø, som der er nu og vi bevarer mere på det område. ”Det er jo nogle af de her strømninger, som vi har i samfundet... Det bliver påvirket af den offentlige opinion.”⁸⁴

MRJ pointerer, at noget materiale måske kun giver mening i den tid, det er i brug, men i et forskningsperspektiv er det måske ikke så anvendeligt. Dog er det svært, som MRJ også påpeger, at spå hvad der er interessant for forskningen i fremtiden, men at det følger de strømninger og interesser.

SSH pointerer i interviewet, at der allerede er taget stilling til den forskningsmæssige værdi gennem lovgivningen:

”Altså, man kan sige på macro-niveauet så kan man sige, at de her overvejelser er allerede blevet gjort, så vi sørger egentlig bare for at være med til at fortolke bekendtgørelserne. På micro-niveau der kan man sige, at økonomi det bliver jo en faktor.”⁸⁵

I interviewet påpeger SSH yderligere, at ofte bliver et spørgsmål, hvad der er det ”ideelle” kontra, hvad dette koster. Kan det forsvares at bevare det, hvis vi ikke er forpligtede til det? Her kan den forskningsmæssige værdi spille ind i, hvorvidt der bruges ressourcer på det.

⁸⁴ Interview med MRJ

⁸⁵ Interview med SSH

TKJ påpeger, at forskning og anvendelig i højere grad bliver tænkt ind i arbejdet på Randers Stadsarkiv i kraft af dets nære tilknytning til museet:

”Det gør det jo. Altså, for det første, fordi vi sidder som en del af museet, og museet har jo en forskningsforpligtigelse. Så den måde museet ser på tingene på har jo gennem mange år smittet af på den måde, som vi også gør. Så der synes jeg faktisk, at vi har en god rummelighed i forhold til, at vi hele tiden tænker forskning ind i tingene. Og det her var måske ikke noget, jeg ville bevare, hvis jeg var ren arkiv og virkelig skar ind til benet, men fordi jeg ved, at der sidder nogle kollegaer, som arbejder med kvindeforskning for eksempel, så tager man lige noget ekstra med, fordi det er smart. Det samme, Inger, vores IT-arkivar, hun er Ph.d. og har forskningstid lagt ind i sit arbejde, og hun tænker også hele tiden, den dér forskningsting med... Men det ligger jo også i, at vi ligger i en forskningsinstitution med hele vores kulturtilknytning.”⁸⁶

Den forskningsmæssige værdi her tænkes ind i kraft af arkivets placering i en forskningsinstitution og ville ikke nødvendigvis have lige så stor vægtning uden tilknytningen til museet. Men TKJ pointerer også at: *”Der er jo ikke noget ved at gemme... Noget af det skal gemmes, fordi det skal gemmes, men hvis vi skal tænke sådan lidt mere rundt om det, så skal det helst være, at man kan bruge det til noget.”⁸⁷*

Den administrative værdi

Et gennemgående fokus i forskningen er på administrationen og den værdi, som arkivalier har og har haft i det administrative virke. Allerede den tidligste forskning med den hollandske manual og Jenkinson satte administrationen i fokus for alt værdisætning af materiale. Det administrative fokus og den administrative værdi som kriterium kan dog spores i hele forskningen frem til i dag. I interviewene spurgte jeg derfor ind til betydning af den administrative værdi:

I denne forbindelse svarede MRJ, at *”det er slet ikke det bærende, men det spiller ind på nogle delområder, og det er jo klart, når du skal have det fulde billede, så er du også nødt til at vide, hvordan organisationen har arbejdet, prioriteret og hvordan sagsgangene har været.”⁸⁸* og *”Nogle gange bevarer vi også noget for, at kunne beskrive den administrative praksis, hvor det måske ikke er så meget indholdet i selve arkivaliet, men måden det er blevet til på, der er det interessante.”⁸⁹*

Som MRJ påpeger her, er det ikke nødvendigvis selve indholdet i forvaltningens arkivalier der er

⁸⁶ Interview med TKJ

⁸⁷ Interview med TKJ

⁸⁸ Interview med MRJ

⁸⁹ Interview med MRJ

interessant, men selve den struktur og praksis, inden for hvilke, arkivalierne er blevet til. Dette knytter sig til selve dokumentationen af de praksisser og den sagsbehandling, der har fundet sted, samt ud fra et forskningsmæssigt perspektiv til at forstå organisationen. MRJ påpeger også, at *”man kan se med den nye persondataforordning, hvordan mange praksisser er blevet lagt om, fordi man pludselig har skullet gøre tingene anderledes.”*⁹⁰ I nogle tilfælde kan der ske ændringer i praksisserne inden for organisationen og det er derfor også vigtigt at kunne dokumentere, hvordan sådanne ændringer, for eksempel persondataforordningen, har påvirket det administrative arbejde.

SSH påpeger også, at den administrative værdi også ligger i, at forvaltningen kan bruge arkivet, dels til at bevare deres data når det går ud af administrativ drift og dels til at sørge for, at det kan findes frem igen: *”Et af vores argumenter har jo også været, at vi kan ekspedere for administrationen... Og det kan vi også jo og det skal vi også ifølge arkivloven. Hvis man nu tager den ud i en ekstrem og siger ”okay, så bliver sådan en slags mellemarkiv, sådan at de kan spare lidt på drift i systemerne og så skal de bare have det liggende her, så bliver det jo sådan lidt tricky i forhold til persondata og man kan sige... Den klare model for, hvordan sådan noget skal være er jo, at når det går ud af administrativ brug, så skal det arkiveres og så skal det slettes ude ved myndighederne... Det er sådan en sjov ting, for der er ingen der lige har en opskrift på, hvordan man gør det i arkivverdenen og det er noget vi altid diskuterer til vores møder, skal man spørge Datatilsynet? Hvor tit skal man spørge dem?”*⁹¹

SSH fortsætter: *”Så man kan sige, at den administrative værdi spiller en rolle, dels fordi vi skal jo ekspedere folk, men også faktisk når vi nu kvalitetssikrer og tester de her arkivalier, at så kunne vi godt tænke os at drage administrationen ind, fordi vi jo ikke særlig meget om et givent system, så der har vi faktisk brug for nogen fra administrationen til at fortælle, at de her ting ser ud til at være der, data ser ud til at være der og det ser fornuftigt ud.”*⁹² Arkivet bruger også forvaltningens indgående kendskab i deres eget materiale, sagsbehandling og andre praksisser til at få indblik i, hvad der er vigtigt bliver bevaret.

TKJ ligger ligeledes vægt på, at hvis den administrative værdi af materialet skal kunne forstås af arkivet og andre der ikke har et indgående kendskab til sagsgangene, så er det nødvendigt at skabe en dialog med forvaltningerne og spørge ind til deres materiale: *”Vi forsøger faktisk at have et tættere*

⁹⁰ Interview med MRJ

⁹¹ Interview med SSH

⁹² Interview med SSH

samarbejde med de dér administrationsfolk rundt omkring, fordi der er jo nogle ting, hvor man kan sige, hvis vi skulle være virkelig hårde, så skulle det jo bare ud. Men det er jo der, hvor vi også tænker den der, hvad er vores vinkel her? Hvad er vores profil? Der prøver vi faktisk i samarbejde med dem, der sidder rundt omkring, at snakke meget om, ”jamen, hvad er det for noget? Hvad er det, I sidder med? Hvorfor er det her vigtigt? Kunne der være noget i det?”⁹³

Arkivet bliver nødt til, som TKJ påpeger, at opfordre til, at sagsbehandlingen dokumenteres og gøres forståelig for andre end den enkelte sagsbehandler eller forvaltning: ”... og tænker: ”Ja, det kan godt være, at du tænker det rent administrativt, men det er jo en del af noget større. Du kan godt tænke lidt ud af boksen og tænke, at du skaber faktisk noget danmarkshistorie.”

Det kan dog være udfordrende for den enkelte sagsbehandler, at se ud over det arbejde, som de laver her og nu. ”Det er de ikke altid opmærksomme på. Og de er ikke altid opmærksomme på, at procedure ændrer sig undervejs. Der prøver vi på at samle op og sige: ”jamen, prøv at høre her, det I gør i dag, har I altid gjort sådan?” Det kommer jo også, når man skal til at lave digitale og papirafleveringer. Hvorfor ligger tingene, som de gør?... Så vi ved hvorfor, det hænger sammen, som det gør... Men de har tit svært ved at se sig selv, som en del af noget større. En sagsbehandler er sagsbehandler og arbejder med sine sager, og det er det. Man kan sige, at vi forsøger, at få dem til at se det sådan lidt bredere.”⁹⁴ Det er derfor helt afgørende, at konteksten omkring, hvorfor beslutninger er taget og på hvilke grundlag og hvorfor tingene sidder sammen som de gør. Selve strukturen i materialet og i sagsbehandlingen kan have ændret sig i takt med digitaliseringen og sådanne ændringer skal dokumenteres.

På denne måde kan man sige, at de alle beskriver den administrative værdi i materialet med henvisning til, at det er en del af noget større. Hvad enten dette er dokumentationen af de sagsgange, der har været i forvaltningen eller om det henviser til, at konteksten dokumenteres således at materialet kan forstås i forskningen. Hvis der sker ændringer i sagsgange skal det dokumenteres og begrundes og den bedste kilde til oplysninger i sådanne tilfælde er gennem dialog med forvaltningen og sagsbehandlerne selv.

Kvalitetssikring

Kvalitetssikring hænger i teorien sammen med den øvrige værdisætning. Hvis eksempelvis den forskningsmæssige værdi søges, er det netop kvaliteten af dette, der er særligt interessant. Hvad der

⁹³ Interview med TKJ

⁹⁴ Interview med TKJ

er *kvalitet* og hvordan dette sikres er også forskelligt, hvad enten der tales om digitale eller konventionelle arkivalier. Som Convery også påpegede, handler kvalitetssikring i dag også om at kunne navigere i de store informationsstrømme, som blandt andet er affødt af digitaliseringen og er der en række tekniske aspekter, som skal tages med i beregningen, når der tales om kvalitetssikringen af digitale arkivalier.

I interviewet med Mie påpeges det, at det mest afgørende for kvalitetssikring er konteksten omkring arkivalierne: *"Vi forsøger, at berige det materiale vi får ind med noget kontekst således, at man kan sætte det ind i nogle sammenhænge. Måske i virkeligheden mest med de digitale arkivalier."*⁹⁵ Sammenhænge og kontekst er vigtigt, som MRJ påpeger for, at kunne forstå materialet. Uden dette kan det være svært at kæde arkivalier til hinanden og det bliver derfor både uoverskueligt og svært at anvende og er derfor helt afgørende i kvalitetssikringen. Men som MRJ også peger, *"...kan være svært at opdrive den dér tavse viden, som kan være utrolig vigtig for at forstå arkivalierne."*⁹⁶ Hvis konteksten, eller "den tavse viden", ikke er dokumenteret fra start, kan det være svært at opdrive den senere, da den enkelte sagsbehandler eller forvaltning, måske ikke er tilgængelige længere.

SSH tager spørgsmålet om kvalitetssikring op ud fra et teknisk perspektiv og ud fra sine erfaringer med KOMDA: *"Det vi jo gør, når vi bevarer ting, det er jo, man kan sige det sådan logiske, det bevares. Så vi sørger først for, at alt det der har med opsætning og funktionalitet og sådan noget... det bliver i princippet skrælet væk. Så vi sørger for kun at bevare det, vi kan sige, det som mennesket kan forstå. Det her er en oplysning om en person for eksempel... Så bliver der lavet en konvertering og så har vi egentlig en proces, hvor vi tager det ind og både kører det igennem nogle strukturelle tests... Og så laver vi en rigtig grundig kvalitativ test, hvor vi prøver at gå ind og lave søgninger i det, for netop at finde de her ting: kan vi finde personer heri? Kan vi finde handlinger? Kan vi kæde handlinger sammen med personer? Kan vi finde dokumenter der er vedhæftet og kæde dem sammen med personer? Et særligt opmærksomhedspunkt er faktisk dokumenter, fordi dokumenter ligger i utroligt mange forskellige formater og når man skal køre to millioner dokumenter igennem sådan en automatisk formateringsproces, så er der altid en eller anden ting der gør, at nogen af dem fejler."*⁹⁷

Som SSH påpeger, at rent teknisk indebærer kvalitetssikringen også at skrælle alt det data fra i systemerne, som ikke giver mening at bevare. Dette kan være logins, opsætning og design, således at

⁹⁵ Interview med MRJ

⁹⁶ Interview med MRJ

⁹⁷ Interview med SSH

kun den ”rå” data bliver bevaret. Det, der er tilbage, skal gennemgå en kvalitetssikring som sikrer, at dataen kan forstås og er søgbare samt, ligesom MRJ påpegede, kan sættes ind i en kontekst og nogle sammenhænge. Men uden indgående kendskab til systemerne og deres brug kan det være vanskeligt, at vurdere om kvaliteten er, som den skal være og om det kan forstås og fortolkes: *”Ja, det er det jo. Tidligere så har vi brugt os selv. Brugerne det er fremtidens historikere og vi er historikere, så hvis vi kan forstå det, så er det fint nok. Men som sagt, nu prøver vi så at drage arkivskaberne ind også. Man kunne også... sende rigtige forskere ind eller tage brugerpaneler ind... Man ved jo ikke, hvad det er for nogle spørgsmål... som fremtiden vil stille.”*⁹⁸ Her er det igen et spørgsmål om brugervenlighed og anvendelighed. Kvalitetssikringen har netop til formål at sikre, at materialet rent faktisk kan bruges til noget.

Når der tales om kontekst og sammenhænge er det også relevant, at der kan ses en udvikling inden for disse. Men i tilfælde, hvor der er mangler materiale inden for et givent emne, opstår der også huller i strukturen og i sammenhængene:

*”I perioder har man været rigtig gode til at få samlet ting sammen og så kan vi se, at vi har huller. Det opdager vi simpelthen, når vi nu går det igennem... Hele det her hus, skal vi have omregistreret og når vi går det igennem nu, og prøver på at samle op på det, så kan se vi, at der er huller. Noget af det kan vi ikke gøre noget ved og det må vi erkende, at der er sket nogle ting... Noget af det, der må vi jo så erkende, at det kan vi ikke gøre noget ved. Vi kan gøre det bedre fremadrettet, men vi kan ikke gøre noget ved det, der er sket.”*⁹⁹ TKJ påpeger, at det er vigtigt at få lokaliseret, hvor der mangler materiale og så vidt muligt få lukket de videnshuller, der kan findes i materialet. Men som TKJ også påpeger, er dette ikke altid muligt. Hvis der førhen har været et andet forhold til, hvad der er vigtigt at bevare, kan materiale være blevet kasseret og dette kan ikke gøres om. Kvalitetssikringen hænger således også sammen med, at der så vidt muligt skal forsøges at skabe en kontekst uden store videnshuller.

Helt grundlæggende kan det siges, at kvalitetssikringen i alle tilfælde hænger sammen med at skabe en kontekst og nogle sammenhænge, som informationer kan forstås inden for. Kvalitetssikringen bliver på denne måde, at lave en forståelsesramme for arkivalierne, inden for hvilken, disse kan anvendes. Det er derfor tydeligt, at kvaliteten er funderet i anvendeligheden og at konteksten er afgørende for, om dette kan lykkedes.

⁹⁸ Interview med SSH

⁹⁹ Interview med TKJ

Digitale arkivalier – struktur, formater og søgbarhed

Når der tales om digitalt skabt materiale er der nogle andre kriterier, der spiller ind i vurderingen af, om materialet bevares og ikke mindst, hvordan det bevares. Ud fra et teknisk perspektiv sættes der nogle krav til, om materialet har en struktur og er bevaret i et format, der er tilgængeligt på sigt. Hvis ikke sådanne kriterier opfyldes kan det have store konsekvenser for, om materialet i det hele taget kan bruges i fremtiden, når teknologi udvikles som aldrig før. I interviewene blev der derfor spurgt ind til, hvordan de tekniske kriterier spillede ind i interviewpersonernes appraisal:

SSH pointerede, at: *”Det er ikke kriterier, altså det er som sagt meget lovbundet, så det er ikke kriterier på selve udvælgelsen, men det er jo sådan et meget vigtigt grundlag for migrationsstrategien, så vi skal have det hele sat ind i XML efter en bestemt opskrift, så vi på et tidspunkt, når vi så skifter til et nyt format, at vi så kan konvertere det hele... Man kan sige, strukturen er også grundlag for, at vi overhovedet kan forstå de her data. Det er angivet i strukturen, hvordan handler for eksempel hænger sammen med en person. I det hele taget en person kan jo være spredt ud over mange tabeller.”*¹⁰⁰

Som SSH påpeger, er de formater som materialet skal bevares i, allerede bestemt på forhånd gennem lovgivningen, men at det naturligvis er afgørende at det valgte format i fremtiden også vil kunne konverteres et nyt og måske mere tidssvarende format. Strukturen af digitale arkivalier og systemer er også helt central for, at kunne forstå det digitale materiale. Det hænger sammen med konteksten, hvor metadata er særligt vigtigt. Metadata er, som SSH påpeger, både noget med strukturen, men også en indikator for, hvordan arkivalier er blevet brugt administrative sammenhænge.¹⁰¹

TKJ konstaterer, at et af de største problematikker i forhold til det digitale materiale er den manglende ensartethed både i brugen af systemerne, valget af formater og strukturen i disse:

*”Vi har lige været igennem en arkivering af vores store ESDH-system, hvor det jo viser sig, at der er alle mulige underlige dokumenttyper og formater proppet ind i det. Og det er jo noget af det, som vi snakker meget om, at det skal vi virkelig forsøge at få styr på... Så vi ligesom kan få strømlinet det lidt. For sådan som det ser ud lige nu, så har vi en stor rodebunke. Der har ikke været konsekvent brug af ret mange, jeg tror ikke, vi er det eneste arkiv i landet, men der mangler den dér konsekvent i det, og det gør det dødbesværligt.”*¹⁰²

¹⁰⁰ Interview med SSH

¹⁰¹ Interview med SSH

¹⁰² Interview med TKJ

Det er ganske enkelt nødvendigt, ifølge TKJ, at få strømlinet de formater, der bruges i forvaltningerne: *”Så det er rigtig, rigtig vigtigt, at man arbejder på at få lavet nogle ensartede formater i det her. Og det kan vi jo se, når vi sidder med arkiveringsversionerne, så falder x-antal filer ud... Også i forhold til fremfinding. Vi bruger KOMDA i Aalborg, på Aalborg Stadsarkiv, til den tekniske del af det. Jo bedre vi er, og jo mere enstrenget vores søgestreng, den er, jo nemmere bliver det på sigt, at finde tingene.”*¹⁰³

Ofte kan meget enkle løsninger være med til at sikre, at det digitale materiale overskueliggøres og gør fremsøgningen mere gnidningsfri: *”...Det fungerer, det kører også kun på CPR-numre, så det er en meget enkel metode og vi kan super nemt finde det data frem, som vi skal bruge... Det beviser jo bare, at har man styr på det og er det entydigt, så er det til at have med at gøre... Jeg tror, at der er rigtig mange af vores måder at tænke på, som vi kommer til at gentænke.”*¹⁰⁴

Det er dermed helt tydeligt, at disse tekniske kriterier er helt afgørende for bevaringen af det digitale materiale. Hos både SSH og TKJ er formater vigtige for, at materiale til dels overhovedet er tilgængeligt i fremtiden, men også at dette strømlines, således at data kan genfindes og der kan findes sammenhænge på tværs af systemer.

De strukturelle rammer

Den danske arkivstruktur

Arkivstrukturen i Danmark bærer præg af, at der som i mange andre lande, opdeles mellem offentlige arkiver og private arkiver. Hos de offentlige arkiver er Rigsarkivet den højeste instans og det er Rigsarkivet, der sætter de overordnede retningslinjer for resten af de offentlige arkiver: *”Rigsarkivet er en institution under Kulturministeriet. Rigsarkivets samlinger dokumenterer i ord og billeder vores fælles historie og er tilgængelige for alle.”*¹⁰⁵ Rigsarkivet fokuserer altså på at dokumentere den overordnede danske historie med fokus på begivenheder, mennesker og steder, der har haft en betydning for udviklingen i Danmark.¹⁰⁶ Under Rigsarkivet findes de kommunale arkiver eller §7 arkiverne, altså dem, der varetager alt offentligt materiale på et mere lokalt, kommunalt niveau. §7 arkiverne kan opstå, når en kommune eller region vælger at oprette deres eget arkiv til varetagelse af de arbejdsopgaver, der knytter sig til forvaltningens arkivalier. Disse arkiver er knyttet til Rigsarkivet

¹⁰³ Interview med TKJ

¹⁰⁴ Interview med TKJ

¹⁰⁵ Rigsarkivet - mission, vision og strategi, <https://www.sa.dk/da/om-rigsarkivet/mission-vision-strategi/>

¹⁰⁶ Rigsarkivets værdier

gennem Arkivloven¹⁰⁷, som dikterer arbejdet med forvaltningens arkivalier. De kommunale arkiver har direkte kontakt til Rigsarkivet gennem K-udvalget, som er et forum bestående af repræsentanter fra Rigsarkivet, KL (Kommunernes Landsforening) og arkivernes organisationer ODA (Organisationen for Danske Arkiver) og SLA (Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver). Forummet er en kanal, hvor de forskellige parter kan kommunikere og diskutere anliggender og problemstillinger af forskellig karakter ved udvalgets 2-3 årlige møder.¹⁰⁸

Som nævnt findes der også organisationer, som de kommunale arkiver kan indgå i, herunder KL, ODA og SLA. Foreningernes formål er: ”KL (Kommunernes Landsforening) har til formål at varetage danske kommuners fælles interesser og derved bidrage til, at kommunerne politisk og administrativt løser deres opgaver til fællesskabets og borgernes tilfredshed. KL skal være et center for indsamling, udvikling og spredning af viden om det danske kommunestyre.”¹⁰⁹, ”ODAs formål er, gennem samarbejde, forskning, udvikling og formidling at fremme de danske arkivers kulturpolitiske arbejde til gavn for sikringen af den arkivalske kulturarv.”¹¹⁰ og ”SLA’s formål er at understøtte medlemmernes bestræbelser for at indsamle, bevare, forske i og formidle den arkivalske kulturarv, såvel af privat som offentlig oprindelse.”¹¹¹ Disse organisationer fungerer også som nogle forum, hvor arkiver kan sparre med hinanden på tværs af kommuner, lokalitet samt offentlige og private arkiver. I Danmark, hvor arkiverne arbejder meget pragmatisk og på baggrund af erfaringer er det også særligt relevant at have disse kanaler til deling af erfaringspraksisser.

Da de kommunale arkiver eksisterer som et organ inden for den enkelte kommune, er kommunens struktur og strukturen i arkivets samarbejde med forvaltningen også afgørende. Det enkelte arkiv kan høre under meget forskellige forvaltninger inden for den kommunale struktur, som kan have betydning for arkivets arbejde. I alle tilfælde der det dog vigtigt, at arkivet har et tæt samarbejde med de forvaltninger, som har til pligt at aflevere til arkivet.

Forholdet til forvaltningen

Som §7 arkiver modtager arkiverne størstedelen af deres materiale fra kommunens forvaltninger, hvilket i praksis betyder, at arkiverne er nødt til at have et tæt samarbejde med forvaltningen, for at

¹⁰⁷ Bekendtgørelse af Arkivloven, LBK nr. 1201 af 28/09/2016,

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=183862>

¹⁰⁸ Kommuner og region - samarbejde med Rigsarkivet, <https://www.sa.dk/da/offentlig-forvaltning/kommuner-og-regioner/samarbejde-med-rigsarkivet/>

¹⁰⁹ KL, love, <https://www.kl.dk/om-kl/praesentation-af-kl/>

¹¹⁰ ODA, vedtægter, <http://www.dkarkiver.dk/index.php?u=9>

¹¹¹ SLA, vedtægter, <https://danskearkiver.dk/om-foreningen/vedtaegter-og-forretningsorden/>

afleveringen og bevaringen af det kommunale materiale. Forholdet til forvaltningerne er derfor helt afgørende for arkivets appraisal, da den proces, især med digitale arkivalier, starter allerede ved arkivaliernes skabelse – altså ude i forvaltningerne.

I interviewet med MRJ fra Aalborg Stadsarkiv var det tydeligt, at forholdet til forvaltningen havde ændret sig i takt med digitaliseringen af kommunens administrative virke:

”Det har faktisk også ændret sig. Jeg blev ansat i 2009 og der havde det ikke på den måde været et indsatsområde. Man kan sige, at der også er rigtig meget, der har ændret sig siden 2009 ift. digital journaliseringspraksis og alt det her, som også spiller ind på den funktion, som jeg sidder i. Men min erfaring var egentlig, at papir det var noget man satte i kælderen og så stod det egentlig der, indtil man engang pludselig ikke havde plads mere. Så skulle man gøre et eller andet ved det. Og det var egentlig den forståelse, som man havde af det. Man havde svært ved at se værdien i det, når man ikke selv længere havde behov for at kunne tilgå materialet for den administrative praksis.”¹¹²

Der har således fra forvaltningens side været en vis skepsis for, hvilken værdi, deres materiale kunne have, når det var gået ud af den administrative praksis. Særligt med papirmateriale har det kun været fremme i den tid, hvor det har været i brug, men herefter pakket væk og med tiden, når pladsen blev trang, afleveret til arkivet. Hele opgaven med at få materialet afleveret til arkivet har på mange måder været udfordrende og sat krav til arkivets rolle:

”Det har været et stort arbejde, at forsøge ligesom at påvirke det fra, at man ligesom var indpiskeren, der kom ind og sagde ”det skal du, det siger lovgivningen og det står i denne her paragraf”, til at få vendt det til noget positivt, til at kunne give det noget værdi... Og til at kunne hjælpe dem og facilitere dem med, at komme i gang med det se, ”okay, det er måske i virkeligheden kun 30% af det der skal bevares” og få gjort opgaven overkommelig. Det betyder rigtig meget i mit arbejde.”

Som MRJ påpeger, har man været nødt til at ændre sin rolle og indstilling til samarbejdet fra, at være ’indpiskeren’ til, at fungere som en vejledende instans, således at der kan etableres et forhold mellem forvaltning og arkiv, hvor arkivet ses som en ressource frem for en udfordring. Denne tilgang har Aalborg Stadsarkiv, ifølge MRJ, haft meget held med.¹¹³ Det handler ganske enkelt om, at forsøge at påvirke mentaliteten ude i forvaltningerne fra, at arkivering var en byrde og et uoverskueligt stykke arbejde til, at gøre arbejdet spiseligt og overkommeligt. Her kan arkivet gå ind og vejlede

¹¹² Interview med MRJ

¹¹³ Interview med MRJ

forvaltningen i, hvordan sorteres og imødegås de bevarings- og kassationsbestemmelser, der er gældende. MRJ forsætter,

”På det digitale område er det jo helt anderledes. For der er det ikke den enkelte sag eller institution, som vi er ude i, der er det administrationen og nogle kerne IT-medarbejdere, som sidder og er projektledere. Så det er en helt anden proces og der er det langt tidligere, at vi skal ind og argumentere for, hvad værdien af bevaringen er. Og der er økonomi altid et godt sted at starte.”¹¹⁴

Når der er tale om papirarkivalier, som MRJ påpeger i interviewet, vil arkivet typisk først spille en rolle når materialet er gået ud af den administrative brug og kontakten mellem administration og arkiv etableres i forbindelse med, at materialet skal afleveres. Men når der tales om digitalt materiale skal der sættes ind langt tidligere for, at sikre den senere arkivering og bevaring. Også her kræver det en mentalitetsændring i forvaltningen, samt en mere aktiv rolle fra arkivets side. Det kræver, at arkivet sidder med allerede ved indkøb af nye systemer, således det sikres, at arkiveringen er tænkt med ind: *”Det er begyndt at slå igennem i kommunen, at de kontakter os, når det er at de skal have screenet et område for indkøb af nye IT-systemer. Fordi det har vist sig, at det kan betale sig.”¹¹⁵*

Digitalarkivar SSH pointerer også, at *”der er forståelse for det på den måde, at det er noget man skal bevare. Men der er ikke, og det vil jeg heller ikke forvente af nogen, det er som regel ikke ude i forvaltningen, at man finder folk, der brænder for arkiver. Men der er jo forståelse for, at det er en lovbunden opgave. Nogle gange er der en vis skepsis over økonomien i det... Men ellers er det egentlig okay, synes jeg.”¹¹⁶* I kraft af, at arkivering er en lovbunden opgave, bliver forvaltningen derfor også tvunget til at tage højde for det.

I interviewet med TKJ fra Randers Stadsarkiv er det tydeligt, at der er mange af de kan drage mange af samme erfaringer om samarbejdet med forvaltningen:

”Der er jo sådan en dobbelthed i det. Fordi de tænker det som administration... Når vi møder forvaltningerne første gang, så tænker de rent administration. Hvad har de brug for i forhold til at kunne løse opgaven, primært i forhold til borgerne. Det er deres. Og vi kommer jo så med den her ”jamen det kan godt være, men du arbejder for evigheden og noget større, så du skal tænke det ind i noget andet.” Og jeg synes faktisk, at vi har nogle meget lydhøre folk rundt omkring... Det er ikke altid, at de forstår, hvad vi siger, og nogle gange så sidder de også og tænker ”åh nej, nu siger de

¹¹⁴ Interview med MRJ

¹¹⁵ Interview med MRJ

¹¹⁶ Interview med SSH

*det dér mærkelige noget igen fra det der arkiv og det koster altid penge." Men de forstår godt, at det her digitalarkivering, det er kommet for at blive. Og de skal tænke det ind.*¹¹⁷

Igen er det et spørgsmål om at ændre mentaliteten omkring arbejdet med arkiveringen. Som TKJ pointerer, er det helt centralt at give forvaltningen en forståelse for, at de netop er en del af noget større og at arkivering er til gavn nu og i fremtiden. Disse tanker er også ved at bryde igennem ved forvaltningen: *"De har faktisk en respekt for, at det vi kommer og siger, at det er altså rigtigt og de skal forholde sig til det."*¹¹⁸ For TKJ er det netop vigtigt, at arkivet tør skabe en dialog med forvaltningen og i tilfælde, hvor der nogle problematikker, så tage dem op og gøre dem tydelige:

*"Det er jo der, hvor jeg mener, at et rigtigt og et godt stadsarkiv kan finde ud af at have den her dialog og sige, "I bliver nødt til at tage det her alvorligt i sagsbehandlingen i, hvordan I opretter sager i, hvordan I bruger systemet. Sådan at det på sigt bliver meget nemmere for jer og meget nemmere for os. Det tror jeg faktisk er en af de allervigtigste opgaver og bliver en af de vigtigste opgave fremover. Det bliver hele det der samspil med forvaltningerne."*¹¹⁹

Arkivets rolle i dette samarbejde er også helt afgørende samt den tilgang, som arkivaren har til arbejdet med forvaltningen. Når adspurgt om sin rolle i dette samarbejde svarer MRJ:

*"Ja-hatten. Forsøge at komme ud og sælge den vare, som de absolut ikke har lyst til at købe og gøre det håndgribeligt og ned på jorden. Forståeligt og overkommeligt... Som regel, så virker det. Virker det ikke, så må jeg jo tage politistaven i hånden, fordi de skal aflevere. Men jeg vil meget hellere hjælpe end prygle folk, havde jeg nær sagt, til det. Fordi det er der jo ingen, der synes er fedt."*¹²⁰

Som arkiv er man ikke interesseret i, at skabe en dårlig kemi mellem forvaltning og arkiv, det skal, som MRJ også påpeger, helst være et positivt samarbejde og *"den gode historie breder sig og det er vigtigt for det her område."*¹²¹ Arkivets rolle bliver således, ifølge MRJ, den vejledende og den der sørger for, at det der skal afleveres ren faktisk bliver afleveret.¹²² I interviewet med TKJ på Randers Stadsarkiv pointeres det yderligere: *"Altså vi er vejlederne og så er vi garanterne for, at man har tænkt hele vejen rundt."*¹²³ Arkivet er altså med til at sørge for, at forvaltningerne ikke blot tænker ud

¹¹⁷ Interview med TKJ

¹¹⁸ Interview med TKJ

¹¹⁹ Interview med TKJ

¹²⁰ Interview med MRJ

¹²¹ Interview med MRJ

¹²² Interview med MRJ

¹²³ Interview med TKJ

fra egne administrative behov, men også tænker bevaring ind, når der for eksempel købes nye systemer eller når der arbejdes i de i forvejen eksisterende systemer.¹²⁴

De enkelte kommunearkiver kan, som nævnt tidligere, være placeret vidt forskelligt i den kommunale struktur. I interviewene med både MRJ og TKJ blev det diskuteret, hvilken betydning arkivets placering i den kommunale struktur:

”Det betyder ikke så meget for den rolle, som jeg sidder i, fordi det er den her myndighedsrolle, som er bundet op omkring lovgivningen, som er tværgående i kommunen, men i forhold til vores kulturhistoriske afdeling... der betyder det da meget. Fordi vores fokus er jo selvfølgelig på kultur, men i kraft af, at vi også er i sundhedsforvaltningen, så er der kommet nogle sundhedstiltag.”¹²⁵

Arkivet har den todelte struktur med den administrative del og den kulturhistoriske, hvilket gør, at der forskellige fokusområder og i kraft af arkivets placering inden for sundhedsforvaltningen kommer der også nogle sundhedsmæssige tiltag, som der skal tages højde for og materiale, der i denne forbindelse skal indsamles. I Randers mærkes denne todelte struktur også:

”Det gør vi jo på nogen måder og på nogen måder gør vi ikke. Altså, vi har vedtægter... vi er jo en del af det lokale museum, fordi vores lokalhistoriske arkiv altid har været en del af museet. Så da man lavede det her Stadsarkiv, så valgte man at sige, at den opretholdte man, og museet hører jo så ind under Kulturforvaltningen. Så en stor del af vores arbejde ligger der, men der står faktisk i vores vedtægter, at det er alt det lokalhistoriske. Når vi er ovre og snakke om hele det kommunale og det forvaltningsmæssige, så referer vi faktisk herfra direkte til kommunaldirektøren, det er så i praksis stabschefen, så man kan sige, at vi har sådan to veje ind. Og det tror jeg faktisk er rigtig vigtigt, fordi det er fint, at vi er med i kulturdelen, hvor vi laver hele vores formidlingsarbejde og tilgængeliggørelse af materialet og alle de der ting, som vi kommer med ind i og laver de spændende projekter. Og samtidig så har vi altså også en direkte linje... Og vi har lige fået ny stabschef, ham har jeg stor tiltro til, fordi han kan godt se, at det er rigtigt vigtigt. Når vi går ud og siger noget i forhold til forvaltningen, så er det godt at have kommunaldirektøren, stabschefen, i ryggen. Der hjælper det ikke at komme med en museumsleder eller en kulturchef. Der skal vi altså over at have fat i den anden myndighedsdel af det. Så den dobbelthed i det, er jeg rigtig glad for, at vi har.”¹²⁶

¹²⁴ Interview med TKJ

¹²⁵ Interview med MRJ

¹²⁶ Interview med TKJ

TKJ påpeger også her, at det har haft en stor betydning for arkivets arbejde og samarbejde med forvaltningen, at der været en direkte forbindelse mellem arkivet og kommunaldirektøren. Det kan i praksis betyde, at arkivet kan føre nogle ting igennem i forvaltningerne, netop i kraft af forbindelsen til kommunaldirektøren. Det er derfor tydeligt, at arkivets struktur såvel som placeringen i den kommunale forvaltning kan have afgørende betydning for arkivets arbejde og indflydelse i forhold til forvaltningerne.

Forholdet til Rigsarkivet og K-udvalget

Rigsarkivet og K-udvalget har en særlig betydning i forhold til de kommunale arkiver, da det er Rigsarkivet, der udstikker den lovgivning, som de kommunale arkivers arbejde har hjemmel i. Dette betyder i praksis også, at der er nødt til at være en forbindelse mellem Rigsarkivet og de kommunale arkiver, hvilket, blandt andet, sker gennem K-udvalget. Rigsarkivets forhold til de kommunale forvaltninger har været en meget omdiskuteret debat, hvor har været en vis kritik af Rigsarkivet, hvilket i denne forbindelse var interessant at følge op på i mine interviews.¹²⁷

I interviewet med MRJ blev der åbnet op for MRJs erfaringer med Rigsarkivet: *Hvilken rolle spiller Rigsarkivet og K-udvalget? Er der et samarbejde?*

”Det har vi, og vi har i langt højere grad end vi havde tidligere. Da jeg startede i 2009, der var der meget lidt samarbejde med Rigsarkivet i forhold til de her ting og der var det meget ’os’ og ’dem’ og vi var skidesure på Rigsarkivet, fordi de fattede aldrig en klap af, hvordan det så ud i virkeligheden i forhold til, hvordan kommunerne havde indrettet sig og hvad, der gav mening... Og det har hjulpet gevaldigt de senere år. Samarbejdet er blevet tættere, selvom vi stadig har nogle af de situationer, hvor man kan se, at bekendtgørelserne afspejler simpelthen ikke virkeligheden...”¹²⁸

Her er det tydeligt, at der er sket en ændring i forholdet til Rigsarkivet og at det er blevet tættere på trods af, at der stadig forekommer uoverensstemmelser mellem bekendtgørelser og virkelighed. MRJ fortsætter:

”Men det kan man gå i dialog med dem om i dag. Og i forhold til den seneste bekendtgørelse, der kom, der indbød de simpelthen til samarbejde om det inden og der kom mange hørings svar ind i

¹²⁷ Note: Denne kritik var særligt udpræget i 00’erne, hvor Rigsarkivet mødte hård kritik for deres B/K-bestemmelser og manglende hensyn til de kommunale arkiver. Dette ses blandt andet i den danske forskning og i værkerne ”At Vogte Kulturarven eller slette alle Spor” bind 1-2.

¹²⁸ Interview med MRJ

*processen og der nedsatte de en arbejdsgruppe efterfølgende... Så på den måde er vi blevet budt mere op til dans end vi nogensinde har gjort og de har også taget det til efterretning.*¹²⁹

Den tidligere kritik af Rigsarkivets manglende samarbejde med kommunerne kan have haft betydning for, at der nu er ændret taktik med opfordring til et øget samarbejde. MRJ pointerer også i interviewet, at det netop er kommunerne der ved bedst, hvad de har behov for, og derfor er det oplagt, at de kommunale arkiver og Rigsarkivet kan hjælpe hinanden på tværs. Ifølge MRJ skal man ikke være bange for at stille Rigsarkivet spørgsmål og skabe en dialog, da dette er den eneste måde, der kan opnå baggrundsviden for bl.a. bekendtgørelserne. K-udvalget er en måde, hvorpå denne dialog kan faciliteres, men det er det også meget netværksbaseret.¹³⁰

Disse erfaringer deles ligeledes af TKJ på Randers Stadsarkiv, hvor forholdet til Rigsarkivet ligeledes er blevet bedre med tiden:

”Jeg synes faktisk, at Rigsarkivet er blevet rigtig gode. Nu sidder jeg jo i ODA’s bestyrelse, hvor vi har jo tre repræsentanter direkte i K-udvalget, vores formand blandt andet, og det gode ved at være så tæt på er jo, at vi tit får mere at vide om, hvad er det for en dialog, der er foregået. Alle kan jo se referater fra K-udvalget på Rigsarkivets hjemmeside og vi får jo vejledning og sådan noget stukket ud. Men det der rugbrødsarbejde, der foregår i forhold til for eksempel nu her, hvor de arbejder på nye bekendtgørelser, det rugbrødsarbejde kommer man tættere på. Så selvfølgelig spiller Rigsarkivet ind, fordi det er dem, der sætter rammerne for os. Men jeg synes, at de er blevet meget bedre til at høre på de kommunale parter og sige: ”Vi sidder faktisk med fingrene nede i bolledejen ude omkring. Vi ved faktisk godt, hvad det her drejer sig om.” Hvor Rigsarkivet jo nogle gange... de har også kommunale arkivalier, men de er ikke så specialiserede i det, som vi er... De betyder meget for os, men vi betyder faktisk også noget for Rigsarkivet. Der er den der udveksling.”¹³¹

Som TKJ påpeger, bruger Rigsarkivet K-udvalget, som en måde hvorpå, de kan få indsigt i kommunernes arbejde og bruge de kommunale arkivers specialiserede viden kommunalt materiale til udarbejdelsen af nye lov bekendtgørelser. Samtidig får de kommunale arkiver indsigt i overvejelserne forud for bekendtgørelserne. På denne måde bliver begge parter afhængige af hinandens viden, overblik og specialiserede evner.

¹²⁹ Interview med MRJ

¹³⁰ Interview med MRJ

¹³¹ Interview med TKJ

Interesseforeninger og organisationer

Foruden Rigsarkivet findes der også, som før nævnt, en række foreninger og organisationer, som har indflydelse den danske arkivstruktur. MRJ fremhæver blandt andet Kommunernes Landsforening, KL: *”Ja, der er KL... De er jo en stor aktør for de kommuner, dem er der ikke så mange af længere, som ikke har deres eget §7 arkiv. De varetager deres interesser i forhold til Rigsarkivet, så de spiller også en rolle... Førhen, der havde de en decideret arkiveringsafdeling... og i dag der ligger det under deres KLE, altså emneordssystematikken, som ligger i de fleste ESDH-systemer. Der ligger arkiveringen som sådan en slags underafdeling... Det er noget lavere prioriteret end det var førhen og det tror jeg også godt, at man kan mærke ude omkring.”*¹³²

Ikke alle kommuner har oprettet eget §7 arkiv, men har stadig ansvaret for at overholde bevarings- og kassationsbestemmelserne. Dette kan være en vanskelig opgave en kommune, som ikke har den arkivfaglige viden, som dette kræver, og der kan organisationer som KL være med til at hjælpe disse kommunerne. Dog er det problematisk, hvis KL, som MRJ pointerer, ikke prioriterer arkiveringen. Dette kan få konsekvenser for de pågældende kommunernes appraisal, eller mangel på samme, da der mangler vejledning i at forstå og fortolke bekendtgørelserne.

MRJ fremhæver dog også, at arkiverne mødes jævnligt i de formaliserede kanaler, herunder også gennem ODA og SLA. Disse møder danner ofte grundlag for en erfaringsudveksling, hvor arkiverne kan dele deres egne erfaringer, udfordringer og projekter. På denne måde står arkiverne ikke alene med udfordringerne, men har mulighed for at søge hjælp og vejledning hos andre.¹³³ Dette ses også i interviewet med TKJ, som sidder i ODA's bestyrelse og gennem dette får mulighed for, at komme tættere ind på både foreningens, men også Rigsarkivets overvejelser.¹³⁴

Der er dermed ingen tvivl om, at strukturen og konteksten spiller en stor rolle for arkivets appraisal. Der skal tages højde for mange forskellige aktører og deres interesser, hvori arkivets og den enkelte arkivars placering i denne struktur ikke er ligegyldig i forhold til udformningen af deres appraisal.

Lovgivning

Lovgivningen i Danmark

Som tidligere nævnt er Arkivarbejdet på §7-arkiverne reguleret af Arkivloven og bekendtgørelserne om bevaring og kassation. Samtidig er der lovbestemmelser omkring forvaltningens arbejde for at

¹³² Interview med MRJ

¹³³ Interview med MRJ

¹³⁴ Interview med TKJ

sørge for dokumentation af sager og forvaltningens administrative virke. Desuden er der lovgivning med henblik på beskyttelse af personlig data. Fælles for disse lovgivninger er, at de har betydning for arkivets arbejde og hvad, der i sidste ende bliver bevaret.

De lovgivninger, som primært fokuserer på selve forvaltningen, er Offentlighedsloven og Forvaltningsloven. Førstnævnte fokuserer på forholdet mellem forvaltningen og borgeren, herunder sikre åbenhed hos myndighederne med henblik på, at sikre informations- og ytringsfriheden, borgernes deltagelse i demokratiet, kontrol med den offentlige forvaltning og tilliden til den offentlige forvaltning. Det gøres blandt andet ved at give mulighed for aktindsigt i sager, samt gennem notatpligt og journaliseringspligt. Disse foranstaltninger skal sikre gennemsigtigheden i den offentlige forvaltningsarbejde og sørge for dokumentation af beslutningsprocesser og sagers progression.¹³⁵ Forvaltningsloven minder på mange måder om Offentlighedsloven, men stiller skarpt på inhabilitet, altså at sager ikke påvirkes af korrupsion og personlige interesser. Loven fordrer, at der er gennemskuethed for offentligheden i beslutningsprocesserne og hvem, der har truffet dem.¹³⁶ I forlængelse af disse lovgivninger findes der ”God forvaltningsskik”¹³⁷, der som sådan ikke er en lovgivning, men en række principper håndteringen af sager og sagsbehandlerens kommunikation med borgeren. Disse principper skal være med til sikre, at hvis der klages over sagsbehandlingen, skal sagens forløb kunne dokumenteres og beslutninger forsvares.

En anden lovgivning, som har stor betydning for appraisal, er Persondataloven¹³⁸. Persondataloven har til formål at sikre, at materiale med personfølsomme informationer ikke videregives eller deles uden, at der er givet dispensation for dette med en ansøgning, der opfylder kravene til tilgængelighed. Som udgangspunkt skal materiale med personfølsomme oplysninger kasseres eller anonymiseres efter endt brug, men Persondataloven giver mulighed for, at disse kan arkiveres og bevares på arkiverne, hvis de kan anvendes i historiske-og andre forskningsmæssige henseender. I forlængelse af Persondataloven sætter den nye EU Persondataforordning (GDPR)¹³⁹ også krav til forvaltningernes håndtering af persondata og sikkerheden omkring dette. Den sætter blandt andet krav til, at der skal

¹³⁵ Offentlighedsloven, <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=152299>

¹³⁶ Forvaltningsloven, <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=161411>

¹³⁷ God Forvaltningsskik, <http://beretning2010.ombudsmanden.dk/artikler/artikel1/>

¹³⁸ Persondataloven, <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=828>

¹³⁹ Persondataforordningen, <https://www.datatilsynet.dk/media/6559/generel-informationspjece-om-databeskyttelsesforordningen.pdf>

kunne findes og slettes personfølsomme data fra forvaltningernes systemer, samt de registreredes rettigheder til at få slettet personfølsomme oplysninger eller ”retten til at blive glemt”.¹⁴⁰

Lovgivningens betydning for arbejdet med appraisal

Arkivet arbejder således inden for rammerne af alle disse forskellige lovgivninger, bekendtgørelser og principper. Det sætter krav til, at arkivet kan fortolke disse lovgivninger og indrette sig inden for disse. I mine interviews spurgte jeg ind til, hvilken betydning lovgivningen havde for interviewpersonernes arbejde.

I mit interview med MRJ påpeger hun, at lovgivningen netop er det, der adskiller de offentlige arkiver fra de private, fordi der rent faktisk sættes krav til bevaring: *”Det er sådan set det, som det hele hviler på, kan man sige. Fordi det er det vi minimum skal bevare og det er det, som vi går efter som udgangspunkt.”*¹⁴¹ Lovgivningen bliver dermed langt hen af vejen det, som arkivets appraisal hviler på, netop fordi den forudsætter, hvad der som minimum *skal* bevares. I interviewet med TKJ er det også tydeligt, at lovgivningen fungerer som en rettesnor for hendes arbejde:

*”Det er jo den, som vi hele tiden vejer op imod. Når vi bliver spurgt om nogle ting, så har vi jo hele tiden en bekendtgørelse og retningslinjer liggende ved siden af os. ”okay, hvad er det så lige præcis vi skal gøre? Hvordan forholder vi os?” Vi får spørgsmålene hele tiden... og det er jo alt fra lossepladser til børnehaver til skoler til borgmesterkontoret. Altså, alle de der, det er alle mulige forskellige ting, så vi har brug for de der vejledninger for hele tiden at kunne slå op. Jeg kan ikke huske det hele i hovedet. Så man har brug for at have den der som rettesnor og jeg synes det er rigtig vigtigt, at vi har en klar og præcis lovgivning på det, så vi ved, hvor det er vi går hen af. Og samtidig så tænker jeg da også, at der er behov for, at vi som lokale arkivfolk kan gå ind og tænke: ”hvad er det nu vi skal? Altså, ja der står I skal kassere sådan og sådan, men nu lavede min by et eller andet helt specielt”, og den skal der også være plads til.”*¹⁴²

Når beslutninger om bevaring og kassation skal tages, er det vigtigt at kunne slå op i lovgivningen og se de konkrete bestemmelser for netop det emne eller den forespørgsel, som arkivet får. Det er derfor også vigtigt, at lovgivningen er tydelig og kan fortolkes af arkivaren. Derfor spurgte jeg i mine interviews ind til, hvorvidt lovgivningen var tydelig nok eller om der var noget, som var uklart:

¹⁴⁰ Persondataforordningen, kapitel 6, stk. 3

¹⁴¹ Interview med MRJ

¹⁴² Interview med TKJ

”Nej, jeg synes egentlig, at det er meget klart. Men jeg tror, hvis du spørger sagsbehandlere rundt omkring ude i forvaltningerne, så har de svært ved at gennemskue præcis, hvad det har af betydning for det materiale, som de sidder med. Som fagperson synes jeg lovgivningen er ret tydelig, også i forhold til det fokus, som man ligger på det overordnede... Det er også blevet bedre. Deres vejledningsmateriale fra Rigsarkivet er også blevet meget bedre i forhold til, at komme lidt i øjenhøjde med dem, der ikke har eget §7 arkiv.”¹⁴³

Ifølge MRJ, er hendes erfaringer med lovgivningen, at den er ret tydelig i forhold til de overordnede retningslinjer og at Rigsarkivets vejledninger kan være behjælpelige med yderligere forklaringer. Dog kan lovgivningen være svær ude i forvaltningerne, da man netop ikke har den her arkivfaglige forståelse, som kan være nødvendig for at forstå lovgivningen. Et andet problem kan være, som det også bliver nævnt i interviewene med SSH og TKJ er, at det simpelthen ikke er altid, at lovgivning omfatter lige det område eller den type materiale eller system, som forvaltningen arbejder med:

”Jeg hader faktisk bevarings- og kassationsvurdering, fordi det er svært. Men jeg kan ikke se, hvordan man skulle kunne gøre lovgivningen bedre. Den er bygget op med en bekendtgørelse ud fra nogle typiske, altså inden for det her område, skal man bevare sådan og sådan, så det passer meget godt. Så har kommunen jo en masse små systemer udenom, som de for eksempel bruger til webgrænseflade til nogle sundhedsdata... Og det er der, hvor det bliver svært at sige, når de så kommer og spørger ”skal vi så bevare det her?” ”Jeg aner det ikke.”¹⁴⁴

Som SSH påpeger er det ofte sådan, at kommunerne vælger nogle systemer, som ligger uden for de systemer, som bekendtgørelserne omfatter og der kan det være svært at gennemskue, hvorvidt de skal bevares. I sådanne tilfælde bliver man, ifølge SSH, nødt til at kontakte leverandøren af systemet og andre specialister og finde en løsning med dem.¹⁴⁵

TKJ påpeger, at det desuden kan være svært at omsætte lovgivningen til praksis, hvis der for eksempel er mange undtagelser, som ikke er omfattet af lovgivning. Dog mener hun, ligesom MRJ, at Rigsarkivet er blevet bedre til at give vejledning og hjælpe med fortolkningen af bekendtgørelserne:

”Altså, der hvor jeg synes, at Rigsarkivet begynder at høre mere på os og i de sidste vejledninger, der har kommunearkiverne været meget tættere på. Altså for eksempel har der været nu her i forbindelse med de sidste udarbejdelser, har der simpelthen været sammenkaldt seminarer, hvor

¹⁴³ Interview med MRJ

¹⁴⁴ Interview med SSH

¹⁴⁵ Interview med SSH

kommunearkivarer har fået lov til at sidde og sige: "når I skriver sådan her, hvad betyder det så?", fordi det kan være rigtig, rigtig svært... De gør det efter bedste evner. De laver en eller anden formulering og så sidder vi bagefter herhjemme og finder 25 udtagelser for det og "hvad mener I egentligt?" Den dér mere præcise udlægning, den synes jeg, at de kommer efter, men det er den, som jeg har manglet i det. Fordi lovgivningen kan man sagtens læse, den er ikke svær at forstå, men når du skal omsætte det til praksis og du står med en hel teknikforvaltning, hvor man skal putte den nedover, så kan man godt komme i tvivl rigtig mange gange. Så der synes jeg, at det er fint, at de er begyndt at høre noget mere på os og så spørger vi dem jo. Vi har jo også fundet ud af, at vi bliver nødt til at spørge dem."¹⁴⁶

I interviewene spurgte jeg også ind til, hvilken betydning Offentlighedsloven, journaliseringspligten og Persondataloven havde haft for arbejdet.

MRJ påpegede, at: *"Den har virkelig været løftestang og også særligt den nye persondataforordning har været løftestang til, at der er rigtig meget data, der bliver hældt ind i systemerne, som ingen nok helt ved, hvor var før. Men som altid burde have ligget i systemerne, men som i hvert fald kommer ind nu... Journaliseringspligten tilsigter jo også både, at det bliver dokumenteret, og at vi har de her styringsnøgler til det."¹⁴⁷*

Mængden af data bliver ganske enkelt større fordi, at der er nogle arbejdsgange og beslutningsprocesser som skal dokumenteres, som ikke er blevet dokumenteret før. Det er til for at sikre dokumentationen og dermed også gennemsigtigheden og sikkerheden af persondata i forvaltningen. Og som MRJ påpeger: *"...det har kæmpe betydning for de arkivalier, som vi står med i sidste ende."¹⁴⁸*

For arkivet har det stor betydning, at forvaltningen hele tiden sørger for at journalisere og dokumentere og derfor er det, ifølge TKJ, også vigtigt, at arkivet påtager samme ansvar: *"Vi er blevet meget mere opmærksomme på, at vi også er en myndighed og at vi også skal have orden i eget hus."¹⁴⁹* På denne måde sætter arkivet et godt eksempel, men får også et indblik i, hvad det i det hele taget vil sige at journalisere og hvilke udfordringer, der kan være forbundet med dette.

¹⁴⁶ Interview med TKJ

¹⁴⁷ Interview med MRJ

¹⁴⁸ Interview med MRJ

¹⁴⁹ Interview med TKJ

Fra et persondata-perspektiv er det helt centralt, også jævnfør lovgivningen, at der er muligheder for at kassere i forvaltningernes digitalt skabte materiale. Men det kan være en udfordring, ifølge TKJ:

”Vi skal jo begynde at kassere i det... Vi snakker meget om det lige nu, hvor vi jo har lavet en arkiveringsversion af vores ESDH, hvor vi jo skal tilbage og især i personsager er det jo vigtigt, at vi gør det. Altså, vi er jo nødt til at fjerne, så der ikke ligger socialsager fra alle tider inde i systemet. Vi skal jo have dem fjernet fra systemerne. Men det er svært. Det er rigtig, rigtig svært, fordi du skal nærmest ind i hver enkelt sag og kigge på upræcis brug af KL-numre og alle de her ting. Men jeg synes, at det er vigtigt, at der bliver taget hul på det. Vi bliver nødt til det.”¹⁵⁰

Hvis der er sket fejl undervejs journaliseringen, kan det altså betyde, at der ligger personfølsomme data tilgængelige i systemerne, som skulle være kasseret. Dette er særligt problematisk, da sådanne fejl ikke altid fremgår tydeligt.

Overvejelser om økonomi og ressourcer

Som med alle andre arbejdsopgaver for arkivet er appraisal ikke omkostningsfrit. Det kræver, at der afsættes nogle ressourcer til at træffe disse afgørende beslutninger om, hvad der bevares og samtidig også, hvad der kasseres. Ressourcerne til at bevare er netop ikke uendelige og derfor er kassation ganske enkelt en nødvendighed. Som Else SSH blandt andet påpeger, at er kassationer ofte sket for at imødegå økonomiske begrænsninger blandt andet gennem de såkaldte resultatkontrakter og resultatmål, som blev indgået mellem Kulturministeriet og Statens Arkiver i 1990'erne. I 1995 slog rigsarkivar Johan Peter Noack fast, at kassationer kun skete for at imødekomme de økonomiske krav fra Kulturministeriet og *”Det ville være tiltalende at udslettelse af autentisk dokumentation var begrundet i en kassationsteori. Det er ikke lige til at afgøre, om vi har nogen. Kassationsteori er så prætentivt et ord. Men man kan vel i hvert fald sige, at vi har en praksis, som er begrundet i teoretiske synspunkter og årtiers erfaringer.”¹⁵¹* Selvom Noack påpegede, at kassationer havde rodfæste i teoretiske synspunkter, er der det dog svært at spore, ifølge både SSH og Paasch. Som Paasch pointerer, er det stort set kun Schellenberg, der med sine primære og sekundære værdier, har haft indflydelse på den danske arkivteori. Derudover har diskussionen været meget funderet i praktiske problemstillinger og aldrig trukket op på et arkivteoretisk niveau: *”I stedet accepteres kassation*

¹⁵⁰ Interview med TKJ

¹⁵¹ Hansen, side 27

tilsyneladende som en nødvendighed og som et praktisk problem, der kunne overkommes ved udarbejdelsen af egnede (og objektive) metoder."¹⁵²

I den danske bevaringsstrategi har dermed været meget præget af praksis og der været en række forskellige måder hvorpå, man har søgt at imødegå økonomiske kriterier. Nogle af disse har været gennem repræsentative udsnit, hvor kun visse procentdele af en samlet mængde materiale bevares, således at det efter hensigten, ud fra et forskningsmæssigt standpunkt, skulle kunne give et repræsentativt billede af en given type sager eller et område. En anden metode har været, at lave lodrette kassationer. Dette betyder i praksis, at eksempelvis hele myndighedsområder kasseres. Man kunne på disse måder opnå høje kassationsprocenter, som skulle give en økonomisk gevinst.¹⁵³ Uanset hvad, ville disse metoder og de økonomiske overvejelser bag få stor betydning for, hvad der i sidste ende bevares. Økonomi er en faktor, der ikke kan benægtes, og derfor er det helt centralt at det diskuteres, hvordan økonomien skal spille ind i appraisal.

Begrænsede ressourcers betydning for appraisal

I mine interviews med arkivarerne var det helt centralt at få afklaret, hvordan økonomi spiller ind i deres arbejde og hvilke udfordringer, der er forbundet med dette. MRJ svarede, at *"I forhold til det lovbundne, så er det jo altafgørende. Fordi hvis der ikke var noget økonomisk spørgsmål, så ville man jo nok bevare langt mere end man gør... Når vi diskuterer det med Rigsarkivet, så er det altid den det står og falder på. Det er økonomi."*¹⁵⁴ Økonomien er netop også en afgørende faktor for, at bekendtgørelserne ser ud, som de gør, og bliver nødt til at tages hensyn til økonomiske spørgsmål. SSH pointerer yderligere, at *"Altså, vi er jo, det er igen meget praktisk... Det der er nice-to-have, det bliver måske, der kan man jo ende med at sige "okay, det bevarer vi ikke"."*¹⁵⁵ Der skelnes dermed mellem *nice-to-have* og *need-to-have*, når økonomien skal tænkes ind i appraisal-spørgsmål. Lovgivningen er derfor helt central her, da denne pointerer, hvad der som minimum skal bevares, altså *need-to-have*, mens merbevaring kan være *nice-to-have*.

TKJ pointerer også, at arkivets forhold til forvaltningen er helt afgørende i forhold til det økonomiske spørgsmål. Det er netop kommunen der udsteder bevillinger til arkivets arbejde og uden dem, ville der ikke være noget til at sikre bevaringen. Her skal arkivet, som TKJ pointerer, selv være skarpe til at få bevillingerne hjem: *"Det er det simpelthen hardcore administrativt myndighedsarbejde. Og det*

¹⁵² Paasch, side 181

¹⁵³ Paasch, side 184

¹⁵⁴ Interview med MRJ

¹⁵⁵ Interview med SSH

stikker fingrene direkte ned i kommunekassen, var jeg ved at sige, at det er derfra vi får de her bevillinger.”¹⁵⁶ TKJ tilføjer endvidere: ”Så på den måde betyder det selvfølgelig noget, fordi vi har en deadline på, at vi har tre år og derefter vi ved ikke, hvordan det ser ud. Og vi laver handleplaner, både papir og digital, vi laver statusrapporteringer af, hvor langt er vi nået med de ressourcer, som vi har haft. Så på den måde betyder det rigtig meget, også for vores prioriteringer. Hvor langt kan vi nå for de penge, som vi nu har?”¹⁵⁷ Det er helt afgørende, at arkivet sørger for at være gennemsigtige i, hvad pengenes bruges til og hvor langt, de rækker. Endnu engang er det et spørgsmål om prioriteringer og en vurdering af, hvad der er vigtigst.

Men hvilke ressourcer kræver appraisal egentligt? Til dette spørgsmål svarede interviewpersonerne ud fra deres egne erfaringer og med udgangspunkt i deres egen rolle på arkivet.

Med udgangspunkt i MRJs tætte arbejde med forvaltningen kræves der en del ressourcer i forbindelse med dette samarbejde: ”Det svinger, det vil jeg sige. Det har også skiftet rigtig meget fra papirdelen, fordi der var det lidt sådan en passiv rolle, som man havde, hvor man var sidst i fødekæden og det var her, hvor det blev stedt til hvile for evigt til at vi er meget mere opsøgende i dag... Vi er meget tæt på forvaltningen og vi skal gerne bruge ret mange ressourcer på det egentlig, for at få det ind i rette tid.”¹⁵⁸ Samarbejdet mellem arkiv og forvaltning starter altså langt tidligere end det gjorde før, hvilket også bevirker, at der skal ligges flere arbejdstimer og ressourcer i arbejdet. Som MRJ også påpeger i interviewet har denne udvikling også medført et skift i arkivets og MRJs egen rolle og arbejdsopgaver: ”Hvordan skal vi prioritere fremadrettet? Prioritering, efteruddannelse osv. Hvordan skal det rettes ind efter den efterspørgsmål, som vi har? Noget af den efterspørgsel, der er, er jo på opgaver som måske slet ikke normalvis er hidrører under arkivering og er det en opgave, som vi skal løfte? Der er rigtig mange overvejelser i det i øjeblikket, fordi det virkelig er et fag i udvikling og forandring.”¹⁵⁹

Med de mange nye arbejdsopgaver bliver prioritering også her endnu mere afgørende, da al efterspørgsel ikke kan imødegås grundet begrænsede ressourcer. Som MRJ påpeger det, så bliver det i høj grad et spørgsmål om, at definere nogle roller og arbejdsopgaver, som kan stemme overens med de krav, der stilles. Denne holdning deles også på Randers Stadsarkiv, hvor TKJ pointerer, at der også er en stor økonomisk usikkerhed, fordi arkivet er meget afhængige af kommunens bevillinger, ”...men

¹⁵⁶ Interview med TKJ

¹⁵⁷ Interview med TKJ

¹⁵⁸ Interview med MRJ

¹⁵⁹ Interview med MRJ

det er der, hvor jeg tror, at vi har en meget, meget vigtig opgave i, at få formidlet vores opgaver og det ansvar, der ligger i et arkiv.”¹⁶⁰ Ifølge TKJ, kræver samspillet med forvaltningen mange af arkivets ressourcer og arkivet har derfor i denne forbindelse været nødt til at prioritere:

”Vi har valgt en strategi lige nu, der hedder, at vi er ikke opsøgende. Vi svarer, når folk henvender sig, og så følger vi vores handleplan. Vi har lavet en realistisk handleplan for, hvad vi kan nå. Der ligger for eksempel skolerne, fordi dem skal vi, papirmæssigt, der skal vi have skolerne samlet ind... Men nogle ting får lov til at vente. Det bliver vi nødt til.”¹⁶¹

Her er det altså tydeligt, at arkivets appraisal er mærket de begrænsede ressourcer. TKJ pointerer også yderligere, at det er vigtigt at forvaltningerne også føler, at de får noget ud af de penge, der bliver brugt. Det er ganske enkelt nødvendigt, så de forstår vigtigheden af de økonomiske bevillinger og at økonomien skal tænkes på langt sigt også.¹⁶²

Ud fra et teknisk perspektiv påpeger SSH, at der er også er en del omkostning forbundet med bevaringen, som også er en del af overvejelserne i forhold til appraisal:

”Man kan sige at overordnet, så er der noget informationssikkerhed. Vi skal sørge for, dels, at tænke fortroligt, at folk de ikke kan komme til det, det koster penge. Og så er der noget integritet og tilgængelighed, som går på, at vi skal kunne finde vores ting og de må ikke gå i stykker. Det her med, at hvis du har ti terabytes arkiveringsversioner, så skal du nok have en ekstra kopi af dem... Så du skal have nogle ting, som ligger levende, så det kan tjekkes op på, så du ved hvor det går galt, det koster også penge. Så skal du have det på nogle andre medier... det koster også penge. Så alene den her opbevaringsting, den er ret omkostningstung... Og så er der så selve processen, kan man sige, den er faktisk måske ikke så gal. Så der er nogle omkostninger forbundet med det... Med data er der faktisk rigtig meget maskineri, der skal køre konstant... Så der er i hvert fald store omkostninger.”¹⁶³

TKJ pointerer yderligere:

”...og jeg tror ikke vores kommune, ligesom alle andre kommuner, har forstået, at det er ikke bare sådan noget, som man løser med et knips. Det koster faktisk rigtig mange penge, og digital arkivering sådan set er dyrere end papirarkivering. Altså, papirarkivering, det er noget med at få det sorteret og sat op på hylderne og så har vi styr på det. Digitalarkivering, det er jo en uendelig stor ting.”

¹⁶⁰ Interview med TKJ

¹⁶¹ Interview med TKJ

¹⁶² Interview med TKJ

¹⁶³ Interview med SSH

(Vedligeholdelse, vel også?) ”Fuldstændig. Og opbevaring på en anden måde. Du er afhængig af noget teknik, så det tror jeg simpelthen ikke, at de (forvaltningen) har forstået helt endnu.”¹⁶⁴

Begge udtalelser viser nødvendigheden af, at der sættes ressourcer af til den digitale bevaring. Digitale arkivalier kræver konstant vedligeholdelse og hertil er selve opbevaringen også omkostningsfuld. Hvis der er, som interviewene antyder, en holdning i forvaltningerne til at digital arkivering er uden mange omkostninger kan det få konsekvenser for, hvilke ressourcer der afsættes til området, arkivets appraisal samt, hvad der i sidste ende bliver bevaret. Når adspurgte, om hvorvidt der blev øremærket nok økonomisk støtte til den digitale bevaring, var SSH og TKJ dog overvejende uenige. Med udgangspunkt i lovgivningen, henviser SSH til, at der som udgangspunkt bliver bevaret det der skal, som en konsekvens af kravene for minimumsbevaring, men som han også selv pointerer, kunne der altid bruges flere ressourcer.¹⁶⁵ TKJ påpeger dog, at der overhovedet ikke øremærkes nok, da der i forvaltningerne mangler forståelse for, hvad digital arkivering i realiteten koster.¹⁶⁶

Grundlæggende viser interviewene, at økonomi er en determinerende faktor for arkivets arbejde. På den ene side giver økonomi og ressourcer mulighed for, at der overhovedet bevares. Men på den anden side er økonomien også en begrænsende faktor, da der kun bevares det, som der økonomisk er råderum til. Dermed stiller økonomien nogle krav og ligger op til, at der træffes nogle valg og prioriteringer, altså, arkivets appraisal. Her er forholdet til forvaltningen endnu engang helt central, da dette kan få stor betydning for bevillingernes størrelse og dermed også hvor meget der øremærkes til bevaringen. Dette kræver en gensidig forståelse for, hvad arkivet skal og kan, samt en forståelse for de omkostninger der er forbundet med arbejdsopgaverne og selve bevaringen af analogt og digitalt materiale.

Teknologi – muligheder og udfordringer

Digitaliseringen af den offentlige forvaltning

Med den teknologiske udvikling har den offentlige forvaltning siden 1960'erne og 1970'erne arbejdet sig frem imod en papirløs administration. I dag er størstedelen af langt størstedelen af den data, der skabes, født digitalt. Det vil sige, at der er tale om data eller informationer, som findes i diverse systemer og formater og lagret på forskellige medier. Digitaliseringen af den offentlige sektor er blandt andet taget op i KL's ”Fælleskommunale Digitaliseringsstrategi, 2016-2020”¹⁶⁷, som

¹⁶⁴ Interview med TKJ

¹⁶⁵ Interview med SSH

¹⁶⁶ Interview med TKJ

¹⁶⁷ Kommunernes Landsforening, ”Den Fælleskommunale Digitaliseringsstrategi, 2016-2020”, 2015

beskriver, hvordan digitaliseringen skal effektivisere den offentlige sagsbehandling og bringe kommunen tættere på borgeren.¹⁶⁸ Digitaliseringen af den offentlige forvaltning får også stor betydning for de arkiver, som skal indsamle og bevare forvaltningernes materiale. Når der tales om digitalt materiale er der nogle helt andre krav til, hvordan disse bevares og hvilket digitalt materiale, som i det hele tages skal bevares.

I Danmark er bevaringsstrategien for digitalt skabte arkivalier Rigsarkivets migreringsstrategi. Migration betyder i sin enkelthed, at noget flyttes fra ét sted til et andet. I en datalogisk forstand betyder, at data kan overgå fra ét format til et andet. Migreringen fra format til format sørger for, at data fortsat er tilgængelige, kan fortolkes og bruges senere, uafhængigt af medie. Som Paasch påpeger, er migrationsstrategien ”...overordnet set en migrationsstrategi, hvor afleveringen af digitale arkivalier fra den offentlige forvaltning var obligatorisk og statslige myndigheder var pålagt at aflevere deres digitale arkivalier i overensstemmelse med standarder udstedt af Rigsarkivet. Afleveringer skulle ske ofte og i simple formater, der var uafhængige af den software, hvori arkivalierne var blevet skabt.”¹⁶⁹ Med afsæt i Rigsarkivets migreringsstrategi, bekendtgørelsen for b/k af digitalt skabte data og Persondataforordningen, har de kommunale arkiver til opgave at navigere i, hvad hvilke digitale data, der skal bevares og kasseres, samt hvordan dette vurderes.

Hvordan påvirker digitaliseringen appraisal?

Med digitaliseringen af den offentlige sektor står de kommunale arkiver overfor, at skulle sikre bevaringen af disse enorme informationsstrømninger. Jeg spurgte derfor ind til, hvilken betydning digitaliseringen har haft for arkivarens arbejde og for deres appraisal.

MRJ svarede, at digitaliseringen både giver muligheder og udfordringer. Digitaliseringen har åbnet op for, at data er blevet langt mere søgbare end de var hidtil. Med papirarkivalier er der, som MRJ påpeger, ikke mulighed for at søge på tværs af forvaltninger eller have nem adgang til alle data om en person. Med CPR-numre kan arkivet fremsøge al data om en given person og sammenstille data på tværs: ”Det er jo nogle kæmpe datasæt at sidde og arbejde med, men det giver jo muligheder og så kan du have det som søgeindgang til papirerne, og det giver jo nogle helt andre søgemuligheder end vi har været vant til før.”¹⁷⁰ Det betyder i praksis også, at data bliver mere anvendelige og forskning med afsæt i store datamængder gøres lettere.

¹⁶⁸ Kommunernes Landsforening, side 2-4

¹⁶⁹ Paasch, side 217

¹⁷⁰ Interview med MRJ

Dog giver digitaliseringen ifølge MRJ også en række udfordringer. Først og fremmest giver de store mængder data en række gråzoner og tvivlsspørgsmål om, hvad og ikke mindst hvordan de store mængder data skal bevares. Her henviser hun også til såkaldte ”hybridsager”, som er sager der til dels består af papirarkivalier og til dels af digitale data, hvor det kan være vanskeligt, at danne et overblik over den samlede sag.¹⁷¹ Desuden påpeger MRJ at når der tales om digitalt materiale afhænger det i dag, måske, 20.000 sagsbehandlere, hvor det med papirarkivalier kun var 500. Det betyder altså i praksis, at der er et meget større og hurtigere information-flow og det kræver et stort overblik.¹⁷²

SSH pointerer også, at disse enorme strømninger af information, som skabes i dag, kan give problemer i forhold til at gennemskue, hvor data befinder sig: *”Altså, der er det her informations-flow, for eksempel, hvor jeg tænker... at det der informationsflow, hvor er informationerne henne? Det kan godt blive meget kompliceret... Hvor er originalen henne i virkeligheden? For alt er jo kopier og bliver kastet fragmenteret rundt mellem systemerne. Det er en udfordring, eller, det kan være.”*¹⁷³ Dette kan også give udfordringer i forhold til bevaringen og sørge for, at det der skal bevares, bliver bevaret.

Det er vigtigt at have for øje, særligt med den digitale bevaring, at arkivet er helt afhængige af, at den elektroniske sagsbehandling og journalisering, sker korrekt. I kommunerne har sagsbehandlerne selv ansvaret for deres egen sagsbehandling, notering og journalisering og derfor er det vigtigt, at ESDH-systemerne og de øvrige systemer, bruges hensigtsmæssigt. Hertil svarer MRJ, at *”...Det er super forskelligt. Jeg vil sige, at det bliver bedre og bedre. Det er jo også i kraft af, at systemerne bliver mere og mere agile, de bliver hurtigere til at tilpasse den virkelighed, som sagsbehandlerne sidder i. Fordi førhen: så nej. For bare få år siden: så ikke nødvendigvis, fordi de var meget statiske på en eller anden måde. Det ændrer sig altså og det gør ikke arkiveringen lettere... Det kræver faktisk en lang dialog og der kan gå lang tid, før man opdager, at det her tekstfelt er faktisk blevet brugt til sagsbehandling... Det kræver ret tæt dialog med forvaltningen for at finde ud af det.”*¹⁷⁴

Hvis sagsbehandlerne ikke ved, hvordan ESDH-systemerne fungerer og sørger for at den nødvendige metadata kommer på, kan det få store konsekvenser, når systemerne afleveres og skal arkiveres. Det kan i visse tilfælde betyde, at bevaringsværdigt data ikke bevares, fordi det er journaliseret forkert. Det kræver altså, som MRJ påpeger, at der er en vis disciplin i brugen af systemerne og at arkivet går

¹⁷¹ Interview med MRJ

¹⁷² Interview med MRJ

¹⁷³ Interview med SSH

¹⁷⁴ Interview med MRJ

ind langt tidligere i processen og vejleder i dette. Problemet er også i høj grad, som SSH påpeger, at nogle ting gemmes andre steder end i de bevaringsværdige systemer:

”Det som kommunen så kæmper med, som vi sikkert kan tale meget mere om, det er så alle de ting som så ikke kommer ind, hvis man har et fællesdrev, hvor man kan ligge alle mødereferaterne ind og alle kan gå ind og se dem. Det er fint nok, men det bliver bare ikke bevaret på fællesdrevet. Det gør ESDH-systemet. Så der er masser af disciplin for brugerne, som skal til for at understøtte, at de rigtige ting, de så også bliver bevaret.”¹⁷⁵

Det er afgørende, at forvaltningens materiale bevares i de rigtige systemer, da det ellers risikerer at gå tabt. Dette er igen et spørgsmål og stringens, hvor dialogen mellem arkiv og forvaltning ikke er uden betydning: *”Der er jo også hele det der med, kan vores hjerner følge med i forhold til den udvikling og den teknologi? Så der kommer mange ting. Så på den måde er det jo en hammerspændende tid, at være i. Fordi der er rigtig mange ting, der er i opbrud. Du bliver nødt til, også i arkiververdenen, som ellers er den her statiske og tilbagelænedede ”ja ja, vi tager imod og ja ja, rolig nu.” Det kan vi ikke mere. Vi bliver nødt til at være med og vi bliver nødt til at lukke op.”¹⁷⁶*

Som nævnt kan arkivet gå ind og være rådgivende i brugen af systemerne og hvordan der bedst muligt tages hensyn til arkiveringen, men det kræver også, som TKJ pointerer her, at arkivet følger med og tager dialogen op med forvaltningerne.

Når forvaltningens systemer afleveres til arkivet skal det sikres, at systemerne også er tilgængelige i fremtiden. Vedligeholdelse kan være et særligt stort problem, når der tales om digitale arkivalier og med den hurtigt fremskredne teknologi, stilles der konstant nye krav til systemer, formater og medier. Et forsøg på at løse sådanne problemer og sikre langtidsbevaringen er migreringsstrategien. I denne forbindelse har Rigsarkivet lavet en plan for, hvilke formater der er bevaringsværdige på sigt. Helt lavpraktisk sker dette, ifølge SSH *”...ved, at have det til at ligge i nogle rigtig snævre formater. Så alt det man har i systemet, det konverterer man, så det ligger i de her meget, meget snævre formater, som vi kan blive irriteret på, fordi der er så mange ting, som vi gør sværere i virkeligheden. Altså, hvis man for eksempel har en mulighed for at taste nogle noter ind i et system... Men så har vi ikke noget format, der kan holde det andet end et billedformat... Så pludselig har du 300.000 store, tunge billedfiler, som du ikke kan søge noget som helst i.”¹⁷⁷* Ud fra et teknisk perspektiv er det afgørende,

¹⁷⁵ Interview med SSH

¹⁷⁶ Interview med TKJ

¹⁷⁷ Interview med SSH

at formaterne først og fremmest kan åbnes i fremtiden, men også at disse er simple og standardiserede. SSH fortsætter: ”Så man kan blive rigtig irriteret på de her formater, men det er også grundlaget for, at vi kan tage vores arkiveringsversioner i KOMDA og hvis vi skal sørge for, at de kan migreres til nye formater, så skal det virkelig være ret snævert det format, som de ligger i.”¹⁷⁸ Når forvaltningens data bliver afleveret, skal det migreres eller konverteres til en arkiveringsversion. Her skrælles alt, hvad der ikke betegnes som den ”rå” data og dertilhørende metadata fra. På den måde bliver den bevarede data gjort overskuelig og gennemskuelig for fremtidens brugere.

Arbejdet med digitale arkivalier sætter også nye krav til arkivarens tekniske færdigheder oveni arkivarens andre arbejdsopgaver. Her kan det være udfordrende, som SSH også påpeger, at navigere i, hvorvidt de tekniske krav opfyldes og om den pågældende data i det hele taget er forståelige. Dette kræver en ekspertviden, som KOMDA blandt andet tilbyder gennem kvalitetssikring, tests, rådgivning og andre aspekter af den digitale bevaring.¹⁷⁹ Denne løsning bliver blandt andet brug på Randers Stadsarkiv:

*”Det er der, hvor vi forsøger at følge med teknisk og har KOMDA, som nogle gode vejledere og ved også, at Rigsarkivet og NEA arbejder på sådan nogle ting. Fordi det er jo meget det der teknik i det, hvordan får vi data trukket ud?... Men den bliver vi nødt til at satse på, at det er der nogle andre, der har styr på... Vi har valgt jo, her hos os, at have en dygtig IT-arkivar, som er mellemstationen, altså, den der formidler fra leverandør til systemejer til KOMDA, og selvfølgelig kan søge i det og er garant for, at vi kan bruge tingene. Men vi har simpelthen valgt, helt bevidst, at selve teknikken i det... Den opgave, den ligger hos KOMDA. Den køber vi os til, fordi den specialviden kan vi ikke have. Så den er ud visiteret.”*¹⁸⁰

Dette får også betydning for arkivets appraisal, da der trækkes på en specialviden som arkivet ellers ikke ville have haft. Det betyder i praksis, at de beslutninger, der træffes, baseres på en teknisk viden, som kan være med til at sikre kvaliteten i det, der bevares. Det betyder dog ikke, at arkivet afskriver sig appraisal, men det beror på, at arkivaren, som tidligere nævnt, ganske enkelt ikke kan være ekspert i alt.

Digitaliseringen får stor betydning for appraisal, fordi der stilles nogle helt andre krav end tidligere. Som alle interviewpersonerne påpegede blandt andet at digitaliseringen har givet enorme

¹⁷⁸ Interview med SSH

¹⁷⁹ KOMDA, http://www.aalborgstadsarkiv.dk/AalborgStadsarkiv.asp?Menu=KOMDA&Menu2=KOMDA_Kontakt

¹⁸⁰ Interview med TKJ

informationsstrømninger og at data skabes med en fart som aldrig før. For at danne et overblik over de store mængder data, må arkiverne derfor have en tæt dialog og samarbejde med forvaltningerne langt tid før en egentlig aflevering. Med digitalt materiale kræves der en indsats helt fra starten, da valget af systemer, formater og konstant vedligeholdelse er nødvendigt for at sikre tilgængeligheden og brugbarheden af dataet i fremtiden. Her er værdisætningen ikke blot afhængig af indholdet, men også hele ”maskineriet” omkring indholdet, altså strukturer, formater, standardisering, søgbarhed osv.

Diskussion

Appraisal hos de interviewede

Interviewundersøgelsen havde til formål at sætte ord på den enkelte arkivars tilgang til appraisal og hvordan appraisal bliver brugt til daglig på kommunale arkiver. Når arkivfaget i Danmark i høj grad bygger på praktiske tilgange, hvilket også er tilfældet på de kommunale arkiver. Det betyder dog også, at der er meget lidt nedskrevet om disse praksisser og overvejelserne bag. Derfor kan disse interviews også give et særligt indblik i den her ”tavse” viden, som ligger i arkivarbejdet og arkivarens appraisal.

Tilgangen til appraisal hos de interviewede var i høj grad præget af deres rolle på arkivet, hvor MRJs og TKJs appraisal begge bar præg af deres tætte samarbejde med forvaltningen, hvor SSHs tilgang i højere grad bar præg af tekniske overvejelser. MRJ gav blandt andet udtryk for, at tilgangen til appraisal havde ændret sig i takt med, at hun havde tilegnet sig flere erfaringer, som kunne bruges i vurderingen. Denne praktiske tilgang til appraisal blev også delt af TKJ og SSH, hvor en teoretisk tilgang var mindre fremtrædende. Her henviste både SSH og MRJ til lovgivningen som en teoretiskfunderet ramme, mens TKJ fremhævede sin uddannelse som fundament for sin teoretiske tilgang. Dette meget praktiske fundament har i høj grad også rod fæste i, at der i Danmark, som Paasch også påpeger, ikke har været en decideret arkivuddannelse. På denne måde bliver arbejdet også ofte ”learning by doing” og derfor bliver arkivarernes appraisal også i høj grad baseret på egne erfaringer. TKJ kunne eksempelvis trække på sine erfaringer i forbindelse med arbejdet på det lokalhistoriske arkiv og samarbejdet med museet, hvilket i praksis også har betydet, at TKJ’s appraisal har været særligt historiefagligt funderet. MRJ påpegede endvidere, at appraisal var blevet mere overkommeligt og beslutninger om kassationer var blevet nemmere i takt med, at hun havde tilegnet sig mere erfaring på området. Arkivaren har nødvendigvis heller ikke de tekniske færdigheder på forhånd, som SSH’s arbejde kræver, hvilket betyder, at han i høj grad også har måtte opbygge nogle erfaringer på området.

En anden interessant detalje ved undersøgelsen er, at alle interviewpersonerne i høj grad henviste til lovgivningen, når de skulle begrunde beslutninger og deres tilgang til appraisal. Dette giver naturligvis god mening, da arkivloven og de øvrige lovgivninger danner grundlaget for minimumsbevaringen. Lovgivningen dikterer rammerne for den grundlæggende appraisal på arkivet og kan bruges som vejledning. Umiddelbart kunne der tegne sig et billede af, at arkivarernes appraisal byggede alene på overvejelser og beslutninger, som allerede var truffet på forhånd af Rigsarkivet gennem lovgivningen, men dette var langt fra tilfældet. Når adspurgt mere indirekte om emner, som ikke direkte relaterede sig til appraisal, var det dog helt tydeligt, at interviewpersonerne gjorde sig mange overvejelser om, hvad der havde værdi i forhold til bevaringen, hvordan bevaringen skulle sikres og hvad arkivets rolle i disse spørgsmål er. Det er helt tydeligt, at der ligger en stor faglighed bag de beslutninger, som bliver truffet undervejs i processen. Et eksempel på dette kunne være arkivernes vejledende rolle i forhold til forvaltningens indkøb af nye systemer. Her går arkivet ind og bidrager med en specialiseret viden, der ikke findes ud i forvaltningerne og som tager hensyn til den senere arkivering. Der bliver taget et aktivt valg fra arkivets side, hvilket helt grundlæggende er appraisal.

Et andet eksempel er arkivernes valg om merbevaring, hvor det vurderes, hvad der er særligt for netop den pågældende kommune. Her spiller både den forskningsmæssige- og den administrative værdi ind, og bygger på en historiefaglig viden om lokalmiljøet. Booms beskrev også et aspekt af appraisal som ”*Fingerspitzengefühl*”.¹⁸¹ Dette kan betyde en fornemmelse for noget og i appraisal-sammenhæng vil det oftest være kædet sammen med en fornemmelse eller intuition for, hvad der er *godt* at bevare. I interviewundersøgelsen nævner både MRJ og TKJ det, som de beskriver som ”byens fyrtårne” eller ”flødeskummet”, som er særtegn ved netop deres kommuner. Selvom dette udspringer sig af erfaringer og en forståelse for byens eller kommunens historie, kan der i nogle tilfælde formentlig også være tale om fornemmelser for ”den gode historie”. Sådanne fornemmelser kan være svære, at sætte ord på, men er ganske afgørende for, hvordan appraisal udformes i praksis.

Dette viser blot, hvordan appraisal spiller ind i alle dele af arkivarbejdet og at disse valg ikke nødvendigvis altid gøres bevidst. Argumenterne bag ”værdisætningen” kan være svære at gennemskue, men de er langt fra ligegyldige. De har betydning for hele den måde hvorpå, der arbejdes inden for arkivfaget og de får afgørende betydning for, hvilken historie eller ”fælles hukommelse”, som står tilbage i sidste ende. Derfor er det en diskussion som er vigtig og relevant at tage op, ikke

¹⁸¹ Paasch, side 46

blot på et nationalt niveau, men også ude i kommunerne. Den forsigtighed, som er at spore i interviewene, omkring at snakke om appraisal, vidner også om at appraisal er *svært*. Der findes ikke en universal guide til appraisal, hvilket bevirker, at tilgangen til appraisal ofte bygger på den enkelte arkivars erfaringer. Interviewundersøgelsen viser derfor også, at der er en stor faglighed hos de interviewede og at appraisal sker efter bedste evne, inden for de vilkår og rammer, der er for arkivaren.

Appraisal – teori og praksis?

Som forskningsdiskussionen vidnede om, er der et utal af forskellige perspektiver på appraisal og metodiske tilgange til, værdisætningen af, hvad der er bevaringsværdigt. Disse teoretiske tilgange er i høj grad præget af den historiske og samfundsmæssige kontekst, inden for hvilken, de er opstået. Modsat var interviewene forankrede i praktiske overvejelser og erfaringer, hvilket rejser spørgsmålet: kan der i det hele taget strækkes linjer mellem teorien og praksis? Interviewundersøgelsen viste, at der var en del sammenfald i overvejelserne i teorien og i praksis, men også steder, hvor teori og praksis ikke hang sammen, hvilket vil blive diskuteret i det følgende.

Først og fremmest kan et fokus på den offentlige forvaltning trækkes frem i begge sammenhænge. I forskningen har forvaltningen været helt afgørende i den måde, hvorpå appraisal blev diskuteret. I takt med udviklingen af forvaltningens størrelse, struktur og dynamik, samt den voksende mængde af materiale som konsekvens heraf, afspejles disse strømninger også i forskningen. Dette er også tilfældet i interviewene, hvor forvaltningen også har stor indflydelse på arkivets appraisal. I interviewene er det også tydeligt, at arkivets egen rolle og arbejde er præget meget af de forespørgsler og krav, som forvaltningen og samfundet omkring stiller. Med Brooks, Bauer og Schellenberg udviklede appraisal-teorien sig til at fokusere på en dynamisk og foranderlig administration. Dette kan også spores i interviewene, hvor vigtigheden af, at have et tæt samarbejde med forvaltningen og et indblik i strukturen såvel som udviklinger, der sker på det kommunale område, fremhæves.

Booms, Samuels og Cook advokerede for et større fokus på det omkringliggende samfund og arkivet som en del af en større ”helhed”, hvilket også fremgår gennem interviewundersøgelsen. En interessant detalje er, at dele af Samuels’ dokumentationsstrategi kunne spores i alle interviewene. Idéen med at kortlægge videnshuller blev blandt andet taget op af TKJ, som forklarede, at arkivet baserer dele af sin indsamlingsstrategi på, at udfylde disse videnshuller. Både SSH, MRJ og TKJ fremhævede også vigtigheden af, at trække på viden fra andre. Arkivaren kan ikke være ekspert inden for alt og derfor er det helt afgørende, at søge råd hos ”specialister”, hvad enten dette er systemejerne, arkivskaberen eller brugerne. Alle disse aktører, inklusiv arkivet, er altså, som TKJ påpeger, ”en del af noget

større”.¹⁸² MRJ forklarede også, at hendes appraisal præges af strømninger og tendenser i samfundet, herunder bl.a. et nyt fokus på klima. Dermed får arkivaren også, gennem sin appraisal, en samfundsmæssig rolle, som påvirkes af samfundets interesser.

Den forskningsmæssige værdi er også fremtrædende i både teorien og praksissen. I begge tilfælde er argumentet, den historiske vidnesbyrd og tanken om, at arkivalier skal kunne tjene i forskningsmæssige undersøgelser og som dokumentation for administrative praksisser, begge helt centrale for, om materialet bevares. Fokus i forhold til anvendelighed og forskning varierer dog fra interview til interview. I interviewet med TKJ har den forskningsmæssige værdi et klart fundament i arkivets tilknytning til museet samt den lokalhistoriske del, som gør, at historiefaglige undersøgelser vægtes højt. For MRJ og SSH er forskningen i høj grad betinget af, hvad der fokuseres på, på henholdsvis mikro- og makro-niveau. Gennem lovgivningen fortælles den brede Danmarkshistorie, mens der på mikro-niveau og kommunens egne initiativer ift. til merbevaring kan den mere specifikke, kommunale og lokale historie, fortælles. Begge er dog enige om, at den forskningsmæssige værdi også i høj grad er økonomisk betinget, hvilket også ses i den danske b/k-debat, hvor repræsentative udsnit skulle være en måde at tage hensyn til både forskningen og økonomiske krav.

Den teknologiske udvikling har også haft en afgørende betydning for arkivet og arkivteorien, hvori arkivfaglige retninger også er opstået. Ham fremlagde ”*The Post-Custodial Era*” som et billede på, hvordan arkivarens rolle har ændret sig i takt med den teknologiske udvikling. Fra at være den passive indsamler af arkivalier, når disse var gået ud af administrativ praksis, fik arkivaren med digitaliseringen en langt mere aktiv rolle, langt tidligere i arkivaliernes ”liv”. Disse tanker har været gennemgående i forskningen og arkivfaget siden og er også tydelige i interviewundersøgelsen. MRJ, SSH og TKJ peger alle på, at de har fået en langt mere aktiv rolle som en konsekvens af digitaliseringen. Dette har i praksis betydet, at dialogen med forvaltningen er sket langt tidligere i processen og, at appraisal sker gentagende gange, mange forskellige steder i arkivaliets ”liv”, som Continuum-modellen også viser. Der stilles dermed hele tiden nye krav til arkivaren, hvilket også viser, at arkivfaget i teori og praksis er i opbrud. Der stilles krav til tekniske færdigheder, særligt også i forbindelse med appraisal, da værdisætning og kriterier i stor grad bygger på tekniske kriterier.

Selvom mange af de samme tendenser er at spore i både teori og praksis, er der stadig visse faktorer, som der ikke tages højde for i teorien. En af disse faktorer er økonomi og ressourcer, som stort set

¹⁸² Interview med TKJ

ikke berøres i teorien. De få steder, hvor økonomi i det hele taget nævnes, er primært i forbindelse med den danske b/k-debat, hvor økonomi er blevet vægtet højt, som det primære argument for kassationer. Dette kan skyldes, at økonomi snarere er et praktisk problem, som ikke behøves tages højde for på et teoretisk plan. Men ses der i stedet på realiteten i interviewene er det helt tydeligt, at økonomi er hele fundamentet for appraisal og arkivets arbejde. Arkivarens appraisal bliver derfor i høj grad også præget af prioriteringer, som konsekvens af de sparsomme ressourcer. Dette betyder i praksis også, at nogle teoretiske strategier til appraisal ganske enkelt ville være for omkostningsfulde, skulle de omsættes til praksis. Dette er derfor også et punkt, hvor teorien måske i højere grad kunne drage nytte af økonomiske overvejelser, således at teorien i højere grad ville give mening at implementere i et ellers praktisk-orienteret arkivfag i Danmark.

En anden faktor, som teorien ikke tager meget højde for, er lovgivning. Dette kan skyldes, at det langt fra er alle lande, som har en decideret lovgivning for, hvad der skal bevares og hvad der skal kasseres. Men det skyldes også, at lovgivningen netop *bliver* appraisal-strategien, fremlagt gennem lovtekster og paragraffer. Desuden er lovgivning ofte meget specifik for det enkelte land eller arkivinstitution. Derfor kan teorien kun bidrage med kriterier og overvejelser, som kan eller bør tages højde for i en eventuel lovgivning. I praksis er lovgivningen altafgørende, som interviewene også har vist, og det er den, som størstedelen af arkivets bevaring- og kassationsarbejde beror på. Lovgivningen kan bygge på et teoretisk fundament, men er også i høj grad nødt til at sætte realistiske mål, således at den kan efterleves i praksis på arkiverne. I den danske b/k-debat er der netop et særligt fokus på Rigsarkivet og lovgivningen, fordi den danske bevaringsstrategi er funderet i praksis.

Det er dog vigtigt at fremhæve, at selvom der kan trækkes linjer mellem overvejelserne i teori og praksis er dette ikke ensbetydende med, at de enkelte arkivarers appraisal bygger på netop disse teorier. Men kan dog vise, at nogle overvejelser i teorien også giver mening i praksis og omvendt. Grundlæggende synes det dog til, at teori og praksis kunne drage nytte af hinanden. Den praktiske del kan bidrage til en forståelse af, hvad der er behov og ikke mindst muligt i realiteten og inden for de givne rammer. Den teoretiske del kan være med til at give et bredere perspektiv og give nogle værktøjer og metoder til, at se ud over det enkelte arkiv og den enkelte arkivars kontekst.

[Appraisal afhænger af øjnene der ser](#)

Som det er blevet tydeligt gennem interviewundersøgelsen, afhænger appraisal i høj grad af kontekst. Der er mange forskellige aktører, som påvirker appraisal og har deres egne udgangspunkter og

perspektiver på, hvad appraisal bør indebære. Arkivet og arkivarens egen appraisal bliver uundgåeligt påvirket af disse forskellige holdninger til appraisal og skal forsøge at imødegå disse forskellige krav.

På det overordnede nationale niveau er det Rigsarkivet, som sætter fundamentet for den overordnede bevaringsstrategi og derfor er Rigsarkivets tilgang til appraisal ikke ligegyldig for de kommunale arkiver. For Rigsarkivet skal arkivets appraisal i høj grad ske med afsæt i Arkivloven og de øvrige bekendtgørelser og lovgivninger på området. Ifølge Rigsarkivets eget udsagn er arkivets formål, at: *"Vores formål er at indsamle og opbevare historiske kilder og at stille dem til rådighed for offentligheden. Rigsarkivet er tilgængeligt for alle. Vores samlinger dokumenterer i ord og billeder vores fælles historie, det danske demokratis og retsvæsens udvikling, store begivenheder og personligheder der har haft historisk betydning, konger og dronninger og helt almindelige danskeres liv og levned gennem tiderne."*¹⁸³ Som det ses er Rigsarkivets fokus i høj grad på den overordnede, nationale historie. Som Paasch pointerer, fraskriver Rigsarkivet ansvaret for de offentlige myndigheders dokumentation og overlader den til myndighederne selv. Med lovgivningen giver Rigsarkivet et overordnet strategi for bevaring og kassation, som myndighederne skal arbejde ud fra. Men hvad er det helt grundlæggende, Rigsarkivet baserer sin appraisal-strategi på? I deres *"Redegørelse om bevaring og kassation af offentlige arkivalier og om Statens Arkivers virke i forbindelse hermed"*¹⁸⁴ fra 2006 skriver Rigsarkivet, at kriterierne for bevaring i høj grad beror på arkivaliers historiske værdi, samt deres retslige og administrative betydning. Paasch pointerer, at Rigsarkivets appraisal-metode konsekvent omtales som politik og ikke arkivfaglig teori eller metode. Der henvises udelukkende til praktiske problematikker og det er derfor nærliggende at tro, ifølge Paasch, at Rigsarkivets bevaringsstrategi ikke hviler på et arkivfagligt grundlag, men på erfaringer draget af Rigsarkivets egne arkivarer: *"Der henvises således udelukkende på arkivarernes "skøn", "analyser", eller "vurderinger", men ikke på hvilket grundlag de er baseret."*¹⁸⁵

Rigsarkivet beskriver yderligere i redegørelsen, at:

"Bevarings- og kassationsbehandlingen udføres af videnskabeligt uddannede arkivarer. Arkivarernes faglige baggrund og forskningsmiljøet i Statens Arkiver bidrager til at sikre, at bevarings- og kassationsvurderinger foretages i bevidsthed om de forskningsmuligheder, som arkivalierne til

¹⁸³ Om Rigsarkivet, <https://www.sa.dk/da/om-rigsarkivet/>

¹⁸⁴ Statens Arkiver, "Redegørelse Om Bevaring Og Kassation Af Offentlige Arkivalier Og Om Statens Arkivers Virke i Forbindelse Hermed," i "At Vogte Kulturarven Eller at Slette Alle Spor", Om Arbejdet Med Den Danske Bevaringsstrategi, eds. Elisabeth Bloch and Christian Larsen, Arkivforeningen, 2006, side 17-27

¹⁸⁵ Paasch, side 191

enhver tid kan rumme. Til denne historiefaglige ballast hører også en træning i at vurdere, hvad der kan have formet den epoke, der skal udarbejdes bevarings- og kassationsbestemmelser for, og som der bør bevares materiale om til fremtidig forskning – uanset metodik og historiesyn.”¹⁸⁶

Her fordrer Rigsarkivet at arkivarerne på baggrund af deres historiefaglige viden kan vurdere tidligere ”epoker” i historien, men dette fordrer samtidig også, at der kun tages højde for fortiden og materiale der er skabt og måske gået ud af administrativ praksis. Men som både forskningen og interviewundersøgelsen har vist, er det nødvendigt, især med digitaliseringen, at kunne lave vurderinger af både samtiden såvel som fremtiden for at sikre bevaringen. Dette kan, som Paasch også pointerer, skyldes en begrænset erfaring med digitale arkivalier i 2005, men det er problematisk at dette syn på b/k-vurderinger stadig kan eksistere.¹⁸⁷ For §7-arkiverne betyder dette også, da størstedelen af deres bevaring og kassation sker med hjemmel i arkivlovgivningen, at meget af §7-arkivernes arbejde kommer til at hvile på Rigsarkivets pragmatiske tilgang til bevaring og kassation. Det er derfor helt centralt, at Rigsarkivets bevaringsstrategi beror på tydelige overvejelser,

Det kan også være den kontekst, i hvilken, arkivaliet er blevet skabt, altså helt nede i forvaltningens sagsbehandling. Det er sagsbehandleren, som bestemmer, at arkivaliet i det hele taget skabes, men har også magten til at slette det. Desuden ligger der også en magtrolle i arkivskaberens håndtering af arkivaliet, herunder kvalitetssikring, metadata, korrekt anvendelse af systemer og så videre. Derfor er det langt fra ligegyldigt, hvordan sagsbehandleren håndterer arkivaliet og heri ligger også appraisal-vurderinger. Paasch pointerer i denne forbindelse:

”... da man i Danmark ikke har en tradition for en professionalisering af informationsforvaltning og da digitaliseringen af den offentlige forvaltning, betyder at journalisering og arkivdannelse er blevet pålagt den enkelte kommunale medarbejder uanset foregående erfaring eller uddannelse, bliver det ofte problematisk.”¹⁸⁸

Når det er sagsbehandleren som sidder med en så afgørende betydning for arkivaliet arkivering og bevaring er det, som Paasch pointerer, problematisk at der ikke tages mere højde for en professionalisering af informationshåndteringsarbejdet.¹⁸⁹ Ganske vist er arkiveringen lovpligtig, men som alle interviewpersonerne også giver udtryk for, er arkivering langt fra altid i fokus i forvaltningens arbejde. Det er i høj grad et spørgsmål om ”her og nu” og den administrative værdi i

¹⁸⁶ Ibid. side 22

¹⁸⁷ Paasch, side 192

¹⁸⁸ Paasch, side 506

¹⁸⁹ Paasch, side 507

den tid, hvor arkivaliet er i brug. Men netop fordi håndteringen af materialet, hvad enten det er papir eller digitalt, får stor betydning for arkiveringen i sidste ende, er de valg, som træffes undervejs, helt afgørende. Som MRJ og TKJ begge pointerede, er det afgørende, at forvaltningen kan finde ud af at bruge ESDH-systemerne og de øvrige systemer, samt sørger for korrekt journalisering og påføring af metadata undervejs. Paasch påpeger endvidere, at ”*samarbejde med offentlige arkivinstitutioner afhænger af personlige relationer eller tilstedeværelsen af eksperter.*”¹⁹⁰ Dermed kommer sagsbehandlerne ofte til at sidde alene med arbejdet og brugen af systemerne. I dette ligger der naturligvis også nogle kommunale, politiske interesser, som også spiller ind i forhold til appraisal. Som MRJ og TKJ begge pointerede spiller arkivets placering i den kommunale struktur en hel central rolle og forholdet til forvaltningen kan få afgørende betydning for, hvor mange ressourcer der bruges på opgaver som appraisal. Som TKJ påpeger, har Randers Stadsarkiv en tæt tilknytning til kommunaldirektøren, hvilket giver mere indflydelse for arkivet, men dette er ikke tilfældet på alle arkiver. Det er også afgørende, at der i kommunens valg af systemer tages højde for arkivering, men dette er, som Paasch også viser med sin afhandling, langt fra tilfældet.¹⁹¹ Derfor handler appraisal i den kommunale kontekst også om, hvor højt den enkelte kommune vejer arkiveringen.

Fremtidens brugere og forskningen stiller ligeledes nogle krav til arkivets appraisal og har et andet perspektiv på dette. Disse krav kan være præget af samfundsmæssige tendenser og historiske-trends, som sætter dagsordenen for, hvad der bliver indsamlet og bevaret. Som MRJ påpegede, havde arkivet ikke fokuseret meget på miljøet i indsamlings- og appraisal-praksissen men i takt med, at miljø i højere grad er kommet i fokus i samfundet, så er arkivet begyndt at indsamle og dokumentere denne tendens i samfundet. TKJ forklarede endvidere, at arkivets appraisal også var præget af tilknytningen til museet som forskningsinstitution og derfor var forskning altid en del af overvejelserne undervejs. Som bevarings- og kassationsdebatten i Danmark også har vist, har forskningen, særligt fra 1960'erne og frem, været i fokus i denne debat. De repræsentative udsnit var en måde hvorpå, de offentlige arkiver kunne imødegå økonomiske krav, men skulle efter hensigten stadig kunne sikre, at statistiske og brede undersøgelser kunne laves ud fra det tilbageværende materiale. Men som MRJ også pointerede, kan arkivaren ikke vide, hvad fremtidens forskningsmæssige interesser vil være og derfor bliver appraisal nødt til at fokusere på de tendenser, som findes i samfundet her og nu. Der vil dog også altid være forskel på brugernes og forskernes interesser, men dette kan være kompliceret at imødegå alles interesser. Som SSH pointerede, kan brugeren være forvaltningen selv, som vil have

¹⁹⁰ Paasch, side 507

¹⁹¹ Paasch, side 508-509

mulighed for at tilgå deres eget materiale. Men brugeren kan også være alt fra historikere, slægtsforskere, studerende, byggefirmaer, folk der skal bruge arkivmateriale i retslige anliggender og så videre. Alt efter hvem brugeren er, vil der stilles vidt forskellige krav til arkivets appraisal og værdisætningen kan adskille sig grundlæggende fra bruger til bruger. Derfor er det nødvendigt at forsøge at kortlægge, først og fremmest, *hvem* brugeren er og *hvad* brugeren vil have ud af arkivet og dets materiale. På denne måde kan arkivet og arkivaren skræddersy sin appraisal til at imødegå brugeren.

Grundlæggende er pointen, at appraisal faktisk afhænger af mange forskellige aktører i et utal af forskellige sammenhænge. Arkivet og den enkelte arkivar er et led i denne proces, som på baggrund af sin faglighed, erfaringer og rolle på arkivet kan være med til at vurdere, hvad der bevares og kasseres. Hvis appraisal skal kunne forstås i dybden er det derfor helt nødvendigt, at der ses på alle disse aktører og faktorer, som alle spiller ind i større eller mindre grad. Slutteligt ville en vigtig pointe også være at fremhæve, at havde interviewundersøgelsen tager udgangspunkt i andre arkivarer ville besvarelserne formentlig have set helt anderledes ud. Det er netop fordi appraisal er så erfaringsbaseret og

Konklusion

Appraisal er et særdeles omdiskuteret emne i inden for arkivfaget og dermed eksisterer der også et utal af forskellige teoretiske og metodiske overvejelser til, hvad appraisal er, og hvordan det skal håndteres. Når appraisal er et spørgsmål om, hvordan noget tilskrives en værdi, er det helt centralt, at opstille nogle kriterier og måleenheder for en sådan værdisætning. I den internationale forskning er tilgangen til appraisal i høj grad præget af den kontekst, i hvilken, teorien er opstået. De første tilgange til appraisal bar i høj grad præg af, at arkivet havde til formål, at tjene forvaltningen og forvaltningens interesser. Appraisal skete derfor med udgangspunkt i arkivskaberen, forvaltningen, og med fokus på arkivaliets iboende administrative og informative værdier. Strukturen og konteksten, herunder forholdet til forvaltningen, var i denne forbindelse særligt i fokus. Med tiden blev der dog i teorien åbnet op for, at arkivet skulle tjene hele samfundet og appraisal skulle ske med udgangspunkt i samfundsmæssige strømninger og tendenser. Dermed var der brug for nye tilgange og værktøjer til, at lokalisere disse strømninger. Disse tilgange bar ofte præg af analytisk fremgangsmetode, ikke blot til forvaltningen, men hele samfundet. Digitaliseringen blev med tiden et helt fundamentalt wake-up-call for arkivfaget – hvordan skulle arkiverne navigere i de enorme informations-strømninger og sikre bevaringen? Her skulle appraisal atter gentænkes og arkivets rolle gik fra at være den passive kustode

til at få en langt mere aktiv rolle allerede før arkivaliet blev skabt. Continuum-modellen viste, at arkivaliets livscyklus ikke længere er en lineær proces og appraisal kan finde sted i alle sammenhænge og gentagende gange.

I en dansk kontekst er der log i langt mindre grad tale om egentlig teori, men snarere praktiske overvejelser, som har præget den danske bevarings – og kassationsdebat. Her tages der i langt højere grad udgangspunkt Rigsarkivets lovgivning som udgangspunkt for appraisal og hvad, der kan imødegås rent økonomisk. Et af kritikpunkterne har dermed også været, hvorvidt den danske bevaringsstrategi overhovedet bygger på et teoretisk fundament. Det primære fokus har også været på appraisal på et nationalt niveau, ganske lidt på det kommunale, og intet på den enkelte kommunale arkivars tilgang til appraisal.

Interviewundersøgelsen havde til formål, at netop at få italesat den enkelte arkivars overvejelser i forbindelse med appraisal og diskutere, hvorvidt disse overvejelser også kunne spores i de teoretiske appraisal-diskussioner. Interviewundersøgelsen viser, at de enkelte arkivarers tilgange til appraisal i høj grad er funderet i deres egne erfaringer og rolle på arkivet. Dette betyder i praksis, at deres overvejelser om appraisal også bærer meget præg af den kontekst og strukturer, som er gældende for netop dem. Her tales der både om den kommunale struktur, arkivets egen struktur, forholdet til forvaltningen og den nationale struktur med henblik på Rigsarkivet og diverse interesseorganisationer. Alle disse aktører har alle en indflydelse på den appraisal, som i praksis finder sted. Lovgivning fungerer i høj grad som en rettesnor for den enkelte arkivars appraisal, men er ikke det eneste, der tages højde for. Lovgivningen sætter kun krav til, hvad der som minimum bevares, hvortil al merbevaring derudover, er op til kommunen og arkivet. Her er det specielt særtegn den enkelte kommunes eller by, som er i fokus for arkivets appraisal-overvejelser. Økonomi og begrænsede ressourcer spiller ifølge alle interviewpersonerne også en afgørende rolle for deres appraisal. Her adskiller praksis sig fra teorien, fordi økonomi ganske enkelte ikke er noget, som tages hensyn til i teorien, men som er en altoverskyggende faktor i praksis. Den teknologiske udvikling har også krævet nye tilgange til appraisal, som interviewene vidner om, har haft en stor betydning for ikke blot, hvordan appraisal-vurderinger finder sted, men også for arkivarens egen rolle. Undersøgelsen viste slutteligt, at der faktisk kunne ses en del af de samme overvejelser i teorien og forskningen, men at der også var praktiske overvejelser, som der ikke blev taget højde for i forskningen og omvendt.

I sidste ende viser interviewundersøgelsen også, at appraisal i høj grad kommer an på øjnene der ser. Alt afhængig af, hvem, der spørges, vil tilgangen til appraisal og værdisætningen variere. Med udgangspunkt i egne erfaringer, struktur og kontekst, hvorvidt der tages udgangspunkt i teori eller praksis osv., vil overvejelser om appraisal formes herefter. Der er ingen tvivl om, at appraisal er svært og det er udfordring for arkivfaget både i fortiden, nutiden og formentlig også i fremtiden.

Litteraturliste

Bøger og tidsskrifter:

Arkivforeningen, ”*At vogte kulturarven eller slette alle spor – om arbejdet med den danske bevaringsstrategi*”, bind 1-2, 2006

Bearman, David A., and Lytle, Richard H., ”*The Power of the Principle of Provenance*” *Archivaria* 1, no. 21, 1985

Bearman, David, ”*Archival Methods*” (Pittsbrug: Archives and Museum Informatics, (1989).

Introduction – The Archival Endeavour (adgang via webside, uden sidetal:

http://www.archimuse.com/publishing/archival_methods/)

Bearman, David, ”*Archival Strategies*”, *The American Archivist* 58, no. 4 (1995)

Christensen, Liselotte J., ”*Da Statens Arkiver blev effektive*”, i *Historisk Tidsskrift*, bind 111, hæfte 1, 2011

Cook, Terry, ”*The Impact of David Bearman on Modern Archival Thinking: An Essay of Personal Reflection and Critique*,” *Archives and Museum Informatics* 11, no. 1, 1997

Cook, Terry, ”*What is Past is Prologue*”, i *Archivaria* 43, spring, 1997

Couture, Carol, ”*Archival Appraisal: A Status Report*”, *Archivaria* 59: Québec’s Perspective on Archival Science, Spring 2005

Craig, Barbera, ”*Archival Appraisal – Theory and Practice*”, K. G. Saur Verlag GmbH, München, 2004, 1. Udgave, 1. Oplag

Cunningham, Adrian, ”*The Post-custodial Archive*”, i *The Future of Archives and Recordkeeping – a reader*, Facet, 2010

Duranti, Luciana, ”*The Concept of Appraisal and Archival Theory*”, *The American Archivist* 57, no. 2, 1994

Engel, Rolf, ”*Kommunal bevaring og kassation gennem 50 år*”, i *At vogte kulturarven eller slette alle spor*, bind 1, Arkivforeningen, 2006

Gerald Ham “Selecting and Appraising Archives and Manuscripts”, Chicago, 1993

Hansen, Else, ”*Principper for bevaring og kassation – diskussionen i Danmark efter 1966*”, i *At vogte kulturarven eller slette alle spor*, bind 1, Arkivforeningen, 2006

Jenkinson, Hilary, ”*The English Archivist – A new profession*”, i Ellis og Walne, 1980

Jimerson, Randall C., “*Archives and manuscripts – Deciding what to save*”, OCLC Systems & Services; 0, 2003; 19, 4; Social Science Premium Collection

Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend, ”*Interview – Introduktion til et håndværk*”, Hans Reitzels Forlag, 2009, 2. udgave, 6. oplag

Paasch, Marianne, “*Gemt eller glemt?*”, ph.d. afhandling, Aalborg Universitet, 2018

Samuels, Helen Willa, ”*Who controls the Past*”, The American Archivist, vol. 49. No. 2, Spring 1896

Upward, Frank, ”*Structuring the Records Continuum Part Two: Structuration Theory and Recordkeeping*”, Archives and Manuscripts 25, no. 1, 1997

Upward, Frank, ”*Structuring the Records Continuum-Part One: Postcustodial Principles and Properties*”, Archives and Manuscripts 24, no. 2, 1996

Links:

<https://www2.archivists.org/glossary/terms/a/appraisal> (konsulteret d. 2/6-2019)

Aalborg Stadsarkiv, KOMDA

http://www.aalborgstadsarkiv.dk/AalborgStadsarkiv.asp?Menu=KOMDA&Menu2=KOMDA_Kontakt (konsulteret d. 2/6-2019)

Aalborg Stadsarkiv, medarbejdere,

http://www.aalborgstadsarkiv.dk/AalborgStadsarkiv.asp?Menu=AalborgStadsarkiv&Menu2=AalborgStadsarkiv_Medarbejdere (konsulteret d. 2/6-2019)

Kommuner og region - samarbejde med Rigsarkivet, <https://www.sa.dk/da/offentlig-forvaltning/kommuner-og-regioner/samarbejde-med-rigsarkivet/> (konsulteret d. 2/6-2019)

Kvalitative interviews, Aarhus Universitet, <http://metodeguiden.au.dk/interviews/> (konsulteret d. 2/6-2019)

Lovtekster, vedtægter og bekendtgørelser:

Bekendtgørelse af Arkivloven, LBK nr. 1201 af 28/09/2016,
<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=183862> (konsulteret d. 2/6-2019)

Bekendtgørelse om bevaring og kassation af arkivalier i kommunerne,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=133057> (konsulteret d. 2/6-2019)

Bekendtgørelse om bevaring og kassation af digitalt skabte data og dokumenter fra kommunerne,
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=198687> (konsulteret d. 2/6-2019)

Forvaltningsloven, <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=161411> (konsulteret d. 2/6-2019)

God Forvaltningsskik, <http://beretning2010.ombudsmanden.dk/artikler/artikel1/> (konsulteret d. 2/6-2019)

KL, love, <https://www.kl.dk/om-kl/praesentation-af-kl/> (konsulteret d. 2/6-2019)

ODA, vedtægter, <http://www.dkarkiver.dk/index.php?u=9> (konsulteret d. 2/6-2019)

Offentlighedsloven, <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=152299> (konsulteret d. 2/6-2019)

Persondataforordningen, <https://www.datatilsynet.dk/media/6559/generel-informationspjece-om-databeskyttelsesforordningen.pdf> (konsulteret d. 2/6-2019)

Persondataloven, <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=828> (konsulteret d. 2/6-2019)

Randers Stadsarkiv, vedtægter, <https://museumoj.randers.dk/media/3914/moe-vedtaegter-randers-stadsarkiv.pdf> (konsulteret d. 2/6-2019)

Rigsarkivet - mission, vision og strategi, <https://www.sa.dk/da/om-rigsarkivet/mission-vision-strategi/> (konsulteret d. 2/6-2019)

SLA, vedtægter, <https://danskearkiver.dk/om-foreningen/vedtaegter-og-forretningsorden/> (konsulteret d. 2/6-2019)

Aalborg Stadsarkiv, vedtægter,

<http://referater.aalborgkommune.dk/Pdf.aspx?pdfnavn=16060508.PDF&type=bilag&id=554>

(konsulteret d. 2/6-2019)

Rapporter:

Kommunernes Landsforening, ”*Den Fælleskommunale Digitaliseringsstrategi, 2016-2020*”, 2015